

*Leposava Kron
Zoran Stevanović*

STUDIJE KRIMINALA U SRBIJI
1961 – 2011

*pedeset godina Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja u Beogradu*

Liber Semicentennial

MMXI

*Leposava Kron
Zoran Stevanović*

**STUDIJE KRIMINALA U SRBIJI
1961 - 2011**

Izdavač
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
Gračanička 18, Beograd
krinstitut@gmail.com

Za izdavača
dr Leposava Kron

Recenzenti

Dr Miloš Nemanjić
Prof. dr Stanko Bejatović
Prof. dr Momčilo Talijan

Design korica
Ana Serenčes

Kompjuterska obrada teksta
Slavica Miličić

Štampa
"Zuhra Simić"

Tiraž
1000

Objavljivanje ove knjige finansiralo je
Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj
Republike Srbije

Sadržaj

Prolegomena

PUTOVANJE KROZ VREME: PRVIH PEDESET GODINA INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA	9
--	---

Prvo poglavlje

REČ NA POČETKU: FORMATIVNE GODINE I INTELEKTUALNA KLIMA INSTITUTA.....	21
---	----

O pravnom statusu, načinu funkcionisanja i finansiranja Instituta: nekad i sad	30
---	----

Drugo poglavlje

INSTITUT ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA: DELATNOST, PROJEKTI, REZULTATI.....	37
--	----

Elementarna data o dosadašnjim istraživanjima Instituta i njihovim rezultatima do 2000. godine	38
---	----

Istraživanja posle 2000. godine: protekla dekada i aktuelni projekti Instituta	74
---	----

Osnovne oblasti ekspertize Instituta.....	96
---	----

Otkrivanje i prevencija ranog devijantnog i kriminalnog ponašanja	112
--	-----

Teški oblici kriminala: prevencija i državna reakcija	113
---	-----

Statistička analiza i praćenje kriminala u Srbiji.....	115
--	-----

Odnos policije i javnosti: modeli za ustpostavljanje poverenja i saradnje	119
Izabrana bibliografija: spisak najznačajnijih monografija Instituta.....	121
Časopisi Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja	145

Treće poglavlje

NAUČNI SARADNICI INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA	149
---	-----

Četvrto poglavlje

DIREKTORI INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA	187
--	-----

Peto poglavlje

SARADNICI INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U STRUČNIM I ZAJEDNIČKIM SLUŽBAMA	201
---	-----

Šesto poglavlje

NAUČNI SARADNICI KOJI SU NEKADA RADILI U INSTITUTU	211
---	-----

Sedmo poglavlje

BIVŠI SARADNICI U STRUČNIM I ZAJEDNIČKIM SLUŽBAMA INSTITUTA.....	225
---	-----

Osmo poglavlje NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD I POSLOVNI PLAN INSTITUTA: PROJEKCIJA ZA NAREDNI PERIOD	229
Epilog KRIMINAL U POSTTRAUMATSKOJ SRBIJI I ADEKVATNA DRŽAVNA REAKCIJA: NEL MEZZO DEL CAMMIN	249
Zašto su dobro kontrolisane multidisciplinarne studije kriminala neophodne	250
Post scriptum: Zabrana nasilja i moralni interes čovečanstva.....	259
REFERENCE.....	275

Prolegomena

Lectori salutem

PUTOVANJE KROZ VREME:
PRVIH PEDESET GODINA INSTITUTA
ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA
ISTRAŽIVANJA

*Omnia mutantur, nihil interit*¹

Ovid

Sadržaj monografije *Studije kriminala u Srbiji 1961 do 2011: pedeset godina Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu* podeljen je u devet

¹ Sve se menja, ništa ne nestaje. Ovidije: Metamorfoze

poglavlja. Prvo, uvodno, odnosi se na formativne godine i istorijsku perspektivu. Autori su pošli od pretpostavke da je pedeset godina dovoljna distanca da se sagledaju i preispitaju razvojni put jedne naučne discipline, studija, istraživanja i literature koja su izvršila krucijalni uticaj na tu oblast nauke u jednoj zemlji, kao i ustanova koje svemu tome daju legitimitet. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu nastao je integracijom dve samostalne naučno-istraživačke ustanove: Instituta za kriminološka i kriminalistička istraživanja i Sociološkog instituta Srbije. *Uredbom Saveznog izvršnog veća* br. 112 od 31. maja 1960. godine, koja je objavljena u "Službenom listu FNRJ" br. 24 od 15. juna 1960, godine, osnovan je *Institut za kriminološka i kriminalistička istraživanja*, kao samostalna naučna ustanova sa sedištem u Beogradu. Institutu, kao jedinstvenoj ustanovi te vrste u tadašnjoj Jugoslaviji povereni su veoma složeni zadaci sistematskog multidisciplinarnog proučavanja kriminala i pojava u vezi sa njim, razrada savremenih naučnih saznanja i istraživačkih postupaka u toj oblasti kao i istraživanja u oblasti represije kriminaliteta, kriminalne politike, prevencije kriminala, izvršenja krivičnih sankcija, kriminalistike, psihologije kriminala i drugih srodnih i konvergentnih disciplina. *Sociološki institut Srbije* je osnovan od strane *Izvršnog veća Skupštine Srbije*,

uredbom br. 310 od 13. maja 1961, objavljenom u "Službenom glasniku NR Srbije", broj 23/61. Integracija ova dva instituta obavljena je 21. februara 1971. godine odlukom tzv. organa samoupravljanja.

Od svog osnivanja pa sve do danas Institut se sistematski bavi fundamentalnim i primenjenim istraživanjima u sledećim naučnim disciplinama: krivično i krivično-procesno pravo, maloletnička delinkvencija, kriminologija, penologija, psihologija kriminala, socijalna patologija, viktimologija, zaštita životne sredine, opšta sociologija, sociologija sela, sociologija rizičnih i marginalnih grupa, sociologija medicine. U ovom poglavlju autori su ukratko izložili pravni status kao način funkcionisanja i finansiranja Instituta, u vremenu prošlom i vremenu sadašnjem.

Drugo poglavlje monografije predstavlja analitički pregled istorijata naučnog rada i projekata Instituta i najvažnijih rezultata koji su izvršili krucijalni uticaj na tu oblast nauke na ovim prostorima. Institut se od osnivanja bavio fundamentalnim i primenjenim istraživanjima u spomenutim naučnim oblastima. U prvih pet dekada postojanja u Institutu su sistematično istraživani problemi koji se odnose na uticaj društvenog i ekonomskog razvoja na kriminal, recidivizam, juvenilnu delinkvenciju, među-

narodno krivično pravo, ljudska prava, pravnu državu, kaznenu politiku sudova, izvršenje krivičnih sankcija, psihološke faktore kriminalnog ponašanja, seksualne prestupe, violentni kriminal, narkomaniju, prostituciju, samoubistva, nasilje u porodici, privredni kriminal i korupciju, pravnu zaštitu prirodne sredine, merne instrumente za empirijska istraživanja u psihologiji kriminala, metode istraživanja u društvenim naukama, programe za analizu podataka etc.

U ovom poglavlju monografije autori su od impozantnog broja referentnih istraživanja, naučnih rezultata i referenci koje su Institutu na čast, prikazali one koji su imali bitnog uticaja na teoriju ili praksu u oblastima i naučnim disciplinama kojima se Institut bavi.

Navedeno poglavlje sadrži i popis najvažnijih publikacija Instituta: časopisa, knjiga i monografskih studija koje su za poslednjih pet decenija izašle u izdanju Instituta iz pera njegovih najuglednijih eksperata.

Izloženi su i rezultati najznačajnijih nacionalnih projekata, makroprojekata kao i podprojekata i empirijskih istraživanja koji su realizovani u Institutu. Posebno je emfazirana poslednja dekada u kojoj je u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja od 2002. do 2006. godine realizovan projekat *Teški oblici*

kriminala u Srbiji u uslovima tranzicije a 2006. godine počela i 2010. uspešno završena realizacija projekta Prevenција kriminala i socijalnih devijacija koje je finansiralo Ministarstvo za nauku i tehnologiju Srbije.

U godini u kojoj Institut za kriminološka i sociološka istraživanja slavi svoj poluvekovni jubilej, počinje se sa serijom istraživanja u okviru realizacije interdisciplinarnog makroprojekta *Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije*. Predmet istraživanja ovog projekta definisan je kao: (1) identifikovanje i analiza slike kriminala u Srbiji, trendova i rizika (2) ekonomski, socijalni i personalni faktori rizika i faktori zaštite koji imaju supstancijalni ili visok doprinos u podsticanju ili sprečavanju kriminala, posebno nasilničkog, organizovanog, visokotehnološkog i ekonomskog; (3) analiziranje postojećih i kreiranje novih modela prevencije navedenih oblika kriminala kao i njihova evaluacija i (4) definisanje, precizno praćenje i merenje indikatora socijalne isključenosti i socijalne deprivacije, kao i analizu različitih društvenih aspekata socijalne inkluzije (ekonomski, politički, medijski); (5) analiza mogućnosti socijalne intervencije i državne reakcije na kriminal, posebno kaznenog zakonodavstva, evaluacija realnih preventivnih dometa kaznenog zakonodavstva i izrada predloga novih normativnih rešenja.

U trećem poglavlju se nalaze kratke biografije naučnih saradnika koji su u Institutu zaposleni sa punim radnim vremenom i učestvuju u realizaciji projekata Instituta. Četvrto poglavlje sadrži biografije dosadašnjih direktora Instituta. Peto poglavlje je posvećeno analizi rada i doprinosa saradnika Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u stručnim i zajedničkim službama. Kao što je bez sumnje dobro poznato, naučni rezultati su deo naučnog korpusa i kao takvi imaju svoje sledbenike, a naučna dela svoja mesta u bibliotekama, referentnim knjigama i citatima. Naučnih i istraživačkih rezultata ne bi bilo, ili bar ne takvih, da nije i atmosfere koja to kreira i omogućuje, koju čine ljudi koji zajedno rade. Produkti naučnih istraživanja ne nastaju samo iz ideja i inspiracija koje pružaju nauka i knjige već sve to omogućuje i specifična klima podrške, deljenja lepih i manjih lepih trenutaka i gde svi koji imaju osećaj pripadnosti istoj, zajedničkoj kući, našem Institutu, mogu da nađu sigurnost i dom, i podršku, i pomoć, i utehu. Uspeši i neuspeši, manji ili veći, onih koji se bave naukom najčešće su i merljivi i vidljivi, kad – tad, nezavisno od toga kako ih konkretna vlast u određenom mometu prepoznaje i vrednuje. Iza tih uspeha, međutim, ne stoje samo oni sami već i tim stručnih i administrativnih saradnika čiji rad, pomoć, podrška i doprinos često ostaju u senci.

U godini u kojoj Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu slavi svoj pedeseti rođendan, sa zahvalnošću se sećamo bivših naučnih saradnika koji su doprineli da naš Institut postane i ostane ono što je danas. Njima je posvećeno šesto poglavlje monografije. Brojni ugledni saradnici koji su u Institutu radili u prošlosti ostavili su pečat ne samo svojim istraživanjima, objavljenim radovima već i intelektualnom klimom koju su kreirali oko sebe, okupljajući, podstičući i inspirišući mlađe saradnike.

U sedmom poglavlju spominjemo bivše saradnike u stručnim i zajedničkim službama Instituta. U godini zlatnog jubileja u kojoj Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu slavi pola veka postojanja sa zahvalnošću se sećamo i onih koji su neki kraće, neki duže, pružali svoju podršku i pomoć naučnom i stručnom radu i aktivnostima Instituta, doprinoseći svojom lojalnošću i elanom kako njegovom opstanku u teškim vremenima tako i njegovim postignućima i uspesima.

U osmom poglavlju izložena je projekcija naučno-istraživačkog rada i poslovni plan Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja za naredni period. U tom poglavlju pisci izlažu program daljeg razvoja Instituta za koji drže da pre svega i iznad svega treba da bude u skladu sa duhom vremena. U području koje pokriva ovaj Institut postoji

veoma veliki broj istraživačkih tema koje su od izuzetnog značaja i sa naučnog i sa praktičnog stanovišta. Neke od tih tema nametnula je društvena situacija i razvoj društvenih odnosa posle 1990. godine. U datim okolnostima nije sasvim lako odlučiti šta bi trebalo da ima prednost u programu istraživanja Instituta budući da nema jednostavnih ili bezopasnih kriminalnih ponašanja, pošto i ona koja na prvi pogled izgledaju lakša mogu brzo prerasti u teške oblike.

U devetom poglavlju, Epilogu, autori raspravljaju o pitanju neophodnosti dobro osmišljenih studija kriminala u posttraumatskoj Srbiji i nužnosti adekvatne državne reakcije. Nesrećne okolnosti koje su zahvatile ovu zemlju nakon devedesetih godina XX veka, donele su, kao prostu zakonitu posledicu ili kao planiranu aktivnost, svejedno, još jednu katastrofu: bujanje svih oblika kriminala koje nauka i empirija poznaje, pri čemu su neki od njih podigli svoju ružnu glavu u posebno aberantnom ili destruktivnom vidu.

Pisci ove knjige su, putovanjem kroz vreme, prateći istoriju i aktivnosti jedne naučne i intelektualne ustanove kroz realizovane nacionalne i međunarodne projekte i publikacije objavljene u proteklih pedeset godina, analizirali stanje intelektualnih dostignuća u jednoj veoma važnoj naučnoj oblasti, u ideji doprinosa objašnjenju i razumevanju

složenih pojava kriminala, i to u kontekstu intelektualne i naučne istorije jedne ugledne naučne ustanove kao što je to Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu. Autori veruju da će ona biti korisna, inspirativna i zanimljiva ne samo sadašnjim generacijama koje se bave kriminologijom i konvergentnim disciplinama, već i onim generacijama koje dolaze ili će tek stupiti na intelektualnu scenu Srbije. Nadamo se i da bi ovakva monografija eventualno mogla biti interesantna i edukativna i za širu intelektualnu javnost. Ergo, dragi čitaoče, pred Vama je knjiga o *prvih pedeset godina Instituta*.

Slovo zahvalnosti

Svim naučnim saradnicima Instituta, sadašnjim i bivšim, onima koji sada rade na nekim drugim mestima ili su rasuti svetom, onima koji su blizu i koji su daleko kao i onima koji više nisu na ovom svetu, zahvalni smo na naučnim doprinosima i rezultatima bez kojih ne bi bilo ne samo ove knjige, nego ni razloga za njeno pisanje. Čitave naučne discipline kako u "bivšoj otadžbini" tako i u ovoj danas, a koje standardno spadaju u delatnost Instituta, ne bi izgledale isto.

Autori duguju duboku i iskrenu zahvalnost doajenu naše sociologije i dugogodišnjem saradniku Instituta, dr *Milošu Nemanjiću*, naučnom savetniku, za nepodeljenu podršku kao i podsticaje i dragocene sugestije i informacije koje su nam bile neophodne.

Želimo da se zahvalimo *Slavici Miličić* iz Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, koja je uložila mnogo vremena i umešnosti u kompjutersko slaganje teksta; estetika grafičkog uređenja ove knjige isključivo je njena zasluga. Ujedno joj se zahvaljujemo i za mnoge korisne sugestije, korekcije i odlične ideje.

Evici Radovanović, bibliotekaru Instituta, zahvalni smo na trudu koji je uložila prilikom izrade precizne baze podataka institutskih publikacija koja nam je bila od velike pomoći tokom pisanja ove monografije.

Milki Raković iz Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja se zahvaljujemo za sva brižljiva čitanja rukopisa u nastajanju; svako novo čitanje otkivalo je nove greške ili nova ponavljanja za koja su autori već stekli "slepe mrlje".

Ani Serenčeš, grafičkom dizajneru, zahvalni smo za originalan i elegantan dizajn korica ne samo monografije posvećene poluvekovnom jubileju, već i posebnu estetiku

mnogih drugih institutskih publikacija: monografija, knjiga i sertifikata.

One kojima želimo da izrazimo osobitu zahvalnost ostavljamo za kraj: dugujemo je administraciji Instituta koja je aktivno učestvovala i pomagala u pripremi, realizaciji i konačnom završavanju rukopisa. Nezavisno od ove prilike, njihov doprinos i učestvovanje u negovanju naučne i intelektualne klime kao i posebne atmosfere koja se brižljivo u ovoj kući gaji decenijama, praktično je nesa-merljiv. Bez njih, slobodno možemo reći, ne bi bilo ne samo ove slavljeničke monografije u ovakvom obliku, nego ni mnogih drugih pre nje.

Leposava Kron

Zoran M. Stevanović

U Beogradu, 19. januara 2011.

Prvo poglavlje

REČ NA POČETKU:
FORMATIVNE GODINE I
INTELEKTUALNA KLIMA INSTITUTA

Salus populi suprema lex esto²

Marcus Tullius Cicero: De legibus

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja postoji od 1960., ali je *de facto* počeo sa radom 1961. godine. Osnovan je Uredbom Saveznog izvršnog veća ex-Jugoslavije pod nazivom *Institut za kriminološka i kriminalistička istraživanja*, a 1971. godine, nakon spajanja sa Sociološkim institutom Srbije, dobija svoje sadašnje ime i u tom smislu je program naučnog proučavanja kriminala

² Neka dobrobit ljudi bude najviši zakon. Marko Tulije Ciceron: *De legibus*

sensu stricto dopunjen i sociološkim studijama koje konvergiraju ka kriminološkim istraživanjima.

Ustanovljenje Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja već početkom šezdesetih moglo bi se označiti i kao početak institucionalizacije kriminologije kao multi-disciplinarne naučne oblasti. Oživljavanje akademskog i šireg društvenog interesa za proučavanje fenomena kriminala, kriminologije i tangentskih disciplina početkom pedesetih proizašlo je iz podsticajne društvene klime u Jugoslaviji toga doba, koja se iz sfere politike širila i na intelektualne krugove (Nemanjić, 2010). Ukoliko referiramo na pojam intelektualnog polja iz vokabulara Pjera Burdijea (Pierre Bourdieu)³, olakšavamo razumevanje svih sociokulturnih uslova koji su pogodovali stvaranju povoljne klime i za institucionalizaciju kriminologije na tom polju. Najznačajnija karakteristika intelektualnog polja je njegova relativna autonomija, što znači da se na njemu javlja i susreće u procesu stvaralačke komunikacije jedan čisto intelektualni sloj, koji se definiše nasuprot ekonomskoj, političkoj i verskoj vlasti. U to vreme, krajem pedesetih, tek su počeli da se stvaraju preduslovi i za konstituisanje intelektualnog polja sa navedenim svojstvima, čemu je, u nekoj ideji doprinela i kriminologija.

³ Iz recenzije dr Miloša Nemanjića

Do sada je u Institutu realizovano više desetina naučnih i istraživačkih makroprojekata, nacionalnih projekata i podprojekata, a sve relevantne odluke o tim projektima, podprojektima, partikularnim temama i timovima zaduženim za sprovođenje konkretnog istraživanja donosilo je Naučno veće Instituta.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, kao jedinstvena naučna ustanova koja se bavi multidisciplinarnim proučavanjima kriminala, ima definisane naučnoistraživačke ciljeve, *inter alia*:

- ❖ sistematsko, multidisciplinarno i interdisciplinarno proučavanje kriminala, primenu i dizajniranje specifične naučne metodologije za proučavanje problema u toj oblasti;
- ❖ istraživanje, kreiranje modela prevencije i longitudinalno praćenje primene modela prevencije kriminala;
- ❖ izučavanje, predlaganje i praćenje državne reakcije na kriminal;
- ❖ sistematsko proučavanje i kreiranje istraživačkih modela za analizu psiholoških faktora u kriminalnom ponašanju;

- ❖ egzaktno proučavanje socijalnih faktora kriminala, posebno u oblasti sociologije rizičnih društvenih grupa;
- ❖ organizovanje nacionalnih i međunarodnih naučnih i stručnih konferencija iz oblasti delatnosti Instituta;
- ❖ prikupljanje i obrada statističkih podataka i stvaranje relevantne baze podataka za analizu kriminalnog ponašanja;
- ❖ izdavanje naučnih publikacija iz oblasti kriminologije i konvergentnih disciplina;
- ❖ saradnja sa domaćim i stranim naučnim ustanovama;
- ❖ organizovanje stručnog usavršavanja kadrova u sudovima, tužilaštvu, ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija i ustanovama socijalne zaštite etc.

Na operacionalizaciji i unapređivanju ovih ciljeva radilo se od samog početka osnivanja ove jedinstvene naučne ustanove na Balkanu. Budući da Institut za kriminološka i sociološka istraživanja postoji već pola veka, možda bi se moglo reći da o njegovom naučnom programu najpreciznije i najbolje govore postignuti rezultati, o čemu će detaljnije biti reći na stranicama koje slede. U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja je u proteklih nekoliko decenija realizovan impresivan broj naučnih projekata, sistematskih i longitudinalnih istraživanja koji se odnose na uticaj

društvenog i ekonomskog razvoja na kriminal, maloletničko i saobraćajno prestupništvo, kaznenu politiku sudova, privredni kriminal, krvne i seksualne delikte, izvršenje krivičnih sankcija, recidivizam, samoubistva, ulogu žrtve u kriminalnoj sceni, međunarodno krivično pravo, ljudska prava, pravnu državu, pravnu zaštitu prirodne sredine, psihološke faktore kriminalnog ponašanja, merne instrumente u psihologiji kriminala, metode istraživanja u društvenim naukama, programe za analizu podataka, sociologiju sela, sociologiju grada, sociologiju profesija, sociologiju medicine, nasilje u porodici, psihološku analizu kolektivnog ponašanja u ratu i posttraumatskog stresnog sindroma vezanog za ratne okolnosti, osobenosti kriminala u uslovima tranzicije, etc.

Institutska istraživanja u proteklih pet dekada su, generalno, bila orijentisana u sledećim pravcima: 1. multidisciplinarne studije kriminala, 2. proučavanje prevencije kriminala, moguće kontrole i socijalne profilakse, 3. juvenilna delinkvencija, 4. socijalna patologija, 5. psihološke studije kriminala, 6. korupcija, 7. organizovani kriminal, 8. ilegalne migracije, 9. penologija, 10. viktimologija, 11. državna reakcije na kriminal, 12. trgovina ženama u cilju seksualne eksploatacije, 13. seksualno nasilje nad decom i pedofilija.

Kao što je bez sumnje veoma dobro poznato, na intelektualnu klimu i naučnu atmosferu, a naročito na osećaj zadovoljstva poslom, direktnim i indirektnim mehanizmima koji deluju unutar psihološkog prostora, utiče i mesto gde se radi. Sedište Instituta, raskošna kuća građena u secesionističkom stilu, koja se nalazi u Gračaničkoj 18 u Beogradu, je Odlukom Vlade Republike Srbije proglašena za spomenik kulture (*Službeni glasnik Republike Srbije* broj 51 iz 1997. godine). Kuća je sagrađena 1911. godine kao reprezentativni stambeni objekat, za potrebe beogradskog trgovca tekstilom Milana A. Pavlovića, a po projektu čuvenog arhitekta *Nikole Nestorovića* (1868 – 1957), graditelja nekih od najlepših kuća u Beogradu: Uprave fondova (današnja zgrada Narodnog muzeja), Univerzitetske biblioteke, Tehničkog fakulteta u Beogradu etc.

Kuća *Milana A. Pavlovića* je između dva svetska rata promenila namenu, postavši sedište Kola dunavskih jahača *Knez Mihajlo*, poznatijeg kao *Džokej klub*. Džokej klub je u svoje doba bio najelitnije sastajalište poznatih ličnosti tadašnjeg beogradskog socijalnog života, uključujući i kralja Aleksandra Karađorđevića.

Stambenu zgradu Milana Pavlovića, na uglu Topličinog venca i Gračaničke ulice, projektovao N. Nestorović 1911. godine, a radove je izvelo preduzeće arhitekta Stojana Veljkovića. Ova zgrade ima, kako ističe B. Nestorović "u prizemlju centralan hol sa stepeništem za sprat i prostorije za dnevni boravak i prijem prema ulicama, a odeljenja za domaćinstvo iz dvorišta. Na spratu su samo spavaće sobe, kupatila i garderobe. Naročito su enterijeri prizemlja bili luksuzno obrađeni sa dekorativnim radovima u gipsu, sa umetničkim oblogama zidova, sa širokim otvorima i vratima između soba. U ovo doba izgradnja takvih prostornih i luksuznih porodičnih kuća bila je dosta retka. U spoljnoj kompoziciji nailazimo i na elemente arhitekture i na motive dekoracije kakve je N. Nestorović već ranije prihvatio i na nove kojima dopunjuje svoju koncepciju secesije. (Nedić, 2004)

Kuća u Gračaničkoj 18 je građena kao ugaoni objekt sa suterenom, prizemljem i spratom, dok je unutrašnji deo rešen oko centralnog hola sa dekorativnim stepeništem. Ugaoni, zaobljeni deo fasade naglašen je kružnim kubetom na polukružnom postamentu. Na fasadi je primenjena bogata secesionistička dekoracija sa floralnim motivima.

Ovaj spomenik kulture se u literaturi smatra najznačajnijim ostvarenjem arhitekta Nikole Nestorovića u oblasti stambene arhitekture. Prekrasna zgrada na uglu ulica Gračaničke i Vuka Karadžića primer je velike porodične kuće izgrađene u secesionističkom stilu. Milan Pavlović, vlasnik, sin bogatog trgovca Anastasa Pavlovića, jedan je od osnivača Beogradske trgovačke omladine i ujedno njen predsednik u periodu od 1890. do 1893.

godine. Milan Pavlović je bio i odbornik Beogradske opštine, narodni poslanik za Beograd, sudija Trgovačkog suda kao i član Upravnog odbora Narodne banke i Srpske kreditne banke. Njegova porodica posedovala je i radnju za prodaju tekstila i više kuća u Beogradu. Kada je birao mesto za gradnju porodične kuće, Pavlović je tražio mesto koje neće biti daleko od njegove radnje, ali da, isto tako, bude u nekom mirnijem kraju. Tako je kuću sagradio na uglu Gračaničke i ulice Vuka Karadžića, na zemljištu koje je nekada pripadalo Živku Karabiberoviću, bankaru i predsedniku Beogradske opštine. Ova stambena kuća imala je i veliki broj prostorija, među kojima su bile i podrum za ogrev, sobe za posluhu i perionica. Nakon Prvog svetskog rata kuća je promenila namenu. Usled pada vrednosti dinara u to vreme, firma "Anastas Pavlović" bila je izvesno vreme u teškom stanju, pa je Milan Pavlović rešio da svoju porodičnu kuću izda, budući da je njegova porodica imala još nekoliko kuća u gradu. Kuća je data u zakup tadašnjem Poslanstvu Velike Britanije i tom prilikom izvršene su i prepravke u unutrašnjosti za novonastale potrebe. Nakon smrti Milana Pavlovića, njegove ćerke su 1928. godine prodale kuću Dunavskom klubu jahača "Kneza Mihaila" i od tada se u njoj nalazo čuveni *Džokej klub*. Nova namena zahtevala je i nove prepravke zgrade, za šta je projekat uradio arhitekta

Ivan Belić. U Klubu je tom prilikom otvoren i elegantan restoran u prizemlju. Za vreme nemačke okupacije tokom Drugog svetskog rata kuća Milana A. Pavlovića bila je sedište *Volksdeutsche Kulturbund*-a, organizacije koja je za cilj imala razvijanje nemačke kulture i jezika.

Kao što znamo, od ranih šezdesetih godina XX veka u ovoj lepoj zgradi nalazi se Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, čiji pedeseti rođendan slavimo u godini izlaženja ove knjige. Projekat restauracije svih fasada, uključujući i krov, kupolu, balkon i markizu nad portalom, urađen devedesetih godina prošlog veka u *Zavodu za zaštitu spomenika kulture grada Beograda*, pruža osnovu za nadu da će u najskorijoj budućnosti ovoj znamenitoj zgradi izuzetne lepote i njenoj raskošnoj fasadi biti bar približno vraćen nekadašnji sjaj.

O pravnom statusu, načinu funkcionisanja i finansiranja Instituta: nekad i sad

Kao što smo u Prolegomeni već napomenuli, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, u sadašnjem obliku, nastao je integracijom Instituta za kriminološka i kriminalistička istraživanja i Sociološkog instituta Srbije. Institut za kriminološka i kriminalistička istraživanja

osnovan je od strane *Saveznog izvršnog veća*, Uredbom broj 112, od 3. maja 1960. godine, objavljenom u *Službenom listu FNRJ* broj 24. od 15. juna 1960. godine, a Sociološki institut Srbije je osnovan od strane *Izvršnog veća Skupštine Srbije*, uredbom br. 310 od 13. maja 1961, objavljenom u *Službenom glasniku NR Srbije*, broj 23/61. Integracija ova dva instituta obavljena je 21. februara 1971. godine odlukom organa samoupravljanja.

Novonastali Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, kao unikatna naučna ustanova na Balkanu u mnogim naučnim disciplinama, imao je zadatak da: (1) sistematski proučava kriminalitet i pojave koje su u vezi sa njim i razradi istraživačke postupke u toj oblasti; (2) izučava, kreira i prati primenu modela prevencije kriminala; (3) izučava, predlaže i prati primenu državne reakcije na kriminalitet; (4) Sistematski proučava, kreira istraživačke modele i radi na praktičnom rešavanju problema u oblasti opšte sociologije, industrijske sociologije, sociologije sela i posebno u oblasti sociologije rizičnih društvenih grupa; (5) Usavršava stručne kadrove u sudovima, tužilaštvu, ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija i ustanovama socijalne zaštite; (6) Organizuje nacionalne i međunarodne naučne i stručne skupove; (7) Prikuplja i obrađuje statističke podatke i dokumentaciju;

(8) Izdaje naučne publikacije; (9) Saraduje sa jugo-slovenskim i stranim naučnim ustanovama i pojedincima.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja je upisan u Registar naučnih ustanova Republike Srbije. Njegov pravni status se menjao u vremenu. Polovinu Instituta osnovala je Savezna država, a polovinu Republika Srbija. Savezna država se, tokom 1971. i 1972. godine odrekla osnivačkih prava nad delom Instituta koji je ona osnovala, usled tada važećih procesa decentralizacije i jačanja uloge partikularnih republika. Posle raspada SFRJ, Institut je funkcionisao kao nezavisna naučna ustanova. Republika Srbija je preuzela osnivačka prava nad Institutom 2006. godine *Odlukom o vršenju osnivačkih prava u javnim preduzećima i javnim ustanovama i organizacijama u kojima je osnivačka prava imala Savezna Republika Jugoslavija* (Službeni glasnik Republike Srbije broj 49/2006) Te, 2006. godine, formiran je i prvi Upravni odbor pri čemu je, prema tadašnjem *Zakonu o naučnoistraživačkoj delatnosti* (NID), četiri člana odredila Vlada kao svoje predstavnike, a ostale članove predložilo Naučno veće Instituta iz reda istraživača zaposlenih u Institutu u naučnom zvanju. Po novom zakonu o NID⁴ Upravni odbor se sastoji od sedam

⁴ http://www.nauka.gov.rs/cir/index.php?option=com_content&view=article&id=16:zakon-o-naucnoistrazivackoj-delatnosti&catid=16:zakoni&Itemid=116

članova, pri čemu četiri delegira Vlada Republike Srbije a tri člana Institut iz redova saradnika u naučnom zvanju, na predlog Naučnog veća Instituta.

Delatnost i organizacija Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja definisana su *Statutom Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*. Po Zakonu i Statutu organi Instituta su: Upravni odbor, Direktor i Naučno veće. Naučno veće je izabrano u skladu sa odredbama Zakona o naučnoistraživačkoj delatnosti. Predsednik Naučnog veća je prof. dr Momčilo Talijan, od 2006. godine (reizabran na tu funkciju decembra 2010. godine). Naučno veće, između ostalog, predlaže program naučnoistraživačkog rada Instituta usklađen sa *Strategijom naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije*, predlaže naučne projekte i ocenjuje rezultate ostvarenih projekata, analizira i usvaja izveštaje o realizaciji projekata, analizira i ocenjuje naučni rad istraživača, utvrđuje predlog za sticanje naučnog zvanja, odlučuje o sticanju istraživačkih zvanja, usvaja program objavljivanja publikacija, organizovanja stručnih i naučnih konferencija, etc.

Institutom kao celinom rukovodi Direktor. Direktor Instituta zastupa i predstavlja Institut u okviru ovlašćenja utvrđenih Zakonom i Statutom. Institut ima samo jednog rukovodioca – direktora Instituta. Direktor Instituta je dr

Leposava Kron, naučni savetnik. Dr Kron je prvi put izabrana za direktora Instituta 6. decembra 2006. godine. Ponovo je izabrana, po novom Zakonu o NID, 23.11.2010. godine.

Delatnost Instituta kao celine regulisana je *Zakonom o naučnoistraživačkoj delatnosti* i, najkraće rečeno, može se opisati kao naučno istraživačka delatnost preko realizacije osnovnih i primenjenih istraživanja kao i osposobljavanje kadra za naučnoistraživački rad. Naučna delatnost Instituta ima veoma jednostavnu organizacionu šemu: funkcioniše na osnovu rada timova i nema drugih organizacionih jedinica. Timovi se formiraju po odluci Naučnog veća Instituta i zavise od prirode projekata, ali pošto postoji specijalnost kao i intelektualne preferencije i naučne orijentacije istraživača, po pravilu se unapred zna i kompozicija timova.

Što se pitanja finansiranja tiče, kao i ostali naučni instituti u Republici Srbiji, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja ne spada u direktne niti u indirektno korisnike budžetskih sredstava, već u tzv. povremene korisnike budžetskih sredstava po osnovu projektnog finansiranja.⁵ Na sve direktne i indirektno korisnike budžetskih sredstava primenjuje se *Zakon o budžetskom*

⁵ Spisak svih direktnih i indirektnih korisnika budžetskih sredstava Republike Srbije može se naći na sajtu www.trezor.gov.rs u segmentu *registri*.

sistemu (Sl. glasnik RS 54/2009 od 17.07.2009. godine).⁶ Institut kao korisnik budžetskih sredstava po osnovu projektnog finansiranja svoje finansijsko poslovanje organizuje po *Zakonu o računovodstvu i reviziji*⁷ (*Službeni glasnik RS* broj 46/2006 i 111/2009).⁸

⁶ U članu 2. tačke 6-8 objašnjeno je tačno ko su direktni a ko indirektni korisnici budžeta. Iz navedenog se vidi da Institut ne spada ni u direktne ni u indirektno korisnike budžetskih sredstava.

⁷ Na osnovu člana 24 navedenog zakona proizilazi da je Institut u obavezi da finansijski izveštaj dostavlja ovlašćenoj instituciji (Agenciji za privredne registre) jednom godišnje (sa stanjem na dan 31.12.) pri čemu je rok za dostavljanje završnog računa 28. februar tekuće godine za prethodnu godinu.

⁸ Svi citirani zakoni mogu se naći na sledećim linkovima:

<http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=6922>

<http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=7127>

<http://www.trezor.gov.rs/registri-c.html>

Drugo poglavlje

INSTITUT ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA: DELATNOST, PROJEKTI, REZULTATI

*Scientia prodest*⁹

Marcus Tullius Cicero: Pro Murena

Ovo poglavlje monografije, koje je ujedno i najobimnije, predstavlja analitički pregled historijata naučnog rada, istraživanja i projekata Instituta kao i najvažnijih rezultata tih projekata. Autori su od impozantnog broja referentnih studija, naučnih i referenci prikazali one za koje drže da su imali bitnog ili

⁹ *Znanje neka je na korist. Ciceron: Pro Murena: 19*

krucijalnog uticaja na teoriju ili praksu u oblastima i naučnim disciplinama kojima se Institut bavi.

Elementarna data o dosadašnjim
istraživanjima Instituta i njihovim
rezultatima do 2000. godine

Postoji impresivan broj naučnih rezultata i referenci koje su izvršile značajan uticaj na partikularne oblasti nauke. U tom kontekstu nije sasvim jednostavno izvršiti nepristrasan izbor. U Spisku I ispod teksta prikazujemo (ne strogo hronološkim redom) one koji su imali bitnog uticaja na teoriju ili praksu u disciplinama kojima se Institut bavi, a u Spisku II mogu se videti rezultati međunarodnih projekata Instituta.

I. SPISAK PROJEKATA DO 2001. GODINE:
NAUČNE TEME, OBLASTI, VREME
I VODEĆI ISTRAŽIVAČI

1. Projekat *Maloletničko prestupništvo u industrijskim naseljima*; oblast *Maloletničko prestupništvo*; godina 1963; rukovodilac Aleksandar Todorović

2. Projekat *Krivičnopravni položaj mladih punoletnih lica*; oblast *Krivično pravo*; godina 1963; rukovodilac Ljubiša Lazarević
3. Projekat *Efikasnost kratkih kazni lišenja slobode*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina 1965; rukovodilac Dragomir Davidović
4. Projekat *Primena zavodskih vaspitnih mera prema maloletnicima*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina 1965; rukovodilac Ljubiša Lazarević
5. Projekat *Primena naučnih dostignuća kod ličnih izvora dokaza u krivičnom postupku*; oblast *Krivično procesno pravo*; godina 1965; rukovodilac Živojin Aleksić
6. Projekat *Samoubistvo u Vojvodini*; oblast *Socijalna patologija*; godina 1966; rukovodilac Jelena Džinić-Špadijer
7. Projekat *Uviđaj kod saobraćajnih nezgoda na putevima*; oblast *Kriminalistika*; godina 1966; rukovodilac Vukašin Pešić
8. Projekat *Socio-patološki i pravni karakter grupe siledžija*; oblast *Socijalna patologija*; godina 1966; rukovodilac Olga Matić

9. Projekat *GVERTOS*; oblast *Psihologija*; godina 1966; rukovodilac Ignjat Ignjatović
10. Projekat *Razvoj radničke svesti u socijalističkom društvu*; oblast *Sociologija*; godina 1967; rukovodilac Aleksandar Todorović
11. Projekat *Sociologija*; oblast *Opšta sociologija*; godina 1967; rukovodilac Vladimir Rašković
12. Projekat *Sociologija rada*; oblast *Industrijska sociologija*; godina 1967; rukovodilac Vladimir Rašković
13. Projekat *Međunarodni krivični sud*; oblast *Međunarodno krivično pravo*; godina 1968; rukovodilac Vladan Vasilijević
14. Projekat *Osnovi istraživačke i praktične kriminološke metodologije*; oblast *Metodologija*; godina 1969; rukovodilac Vukašin Pešić
15. Projekat *Priručnik za vršenje uviđaja kod saobraćajnih nezgoda na putevima*; oblast *Kriminalistika*; godina 1970; rukovodilac Vladan Vasilijević
16. Projekat *Maloletničko prestupništvo u Beogradu*; oblast *Maloletničko prestupništvo*; godina 1970; rukovodilac Aleksandar Todorović

17. Projekat *Klasifikacija osuđenih lica i kategorizacija KPU*; oblast *Penologija*; godina 1970; rukovodilac Dragomir Davidović
18. Projekat *Uslowni otpust*; oblast *Penologija*; godina 1971; rukovodilac Mijat Šuković
19. Projekat *Uviđaj i veštačenje paljevina*; oblast *Kriminalistika*; godina 1971; rukovodilac Živojin Aleksić
20. Projekat *Problemi pourata*; oblast *Kriminologija*; godina 1971; rukovodilac Milan Milutinović
21. Projekat *Ubistva u Jugoslaviji*; oblast *Krvni delikti*; godina 1972; rukovodilac Vukašin Pešić
22. Projekat *Metodika otkrivanja krivičnih dela maloletnika*; oblast *Kriminalistika*; godina 1972; rukovodilac Živojin Aleksić
23. Projekat *Vrednosne orijentacije delinkvenata*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1973; rukovodilac Milica Petrović
24. Projekat *Zatvoreničko društvo*; oblast *Penologija*; godina 1973; rukovodilac Jelena Špadijer-Džinić
25. Projekat *Slobodno vreme i prestupničko ponašanje mladih*; oblast *Maloletničko prestupništvo*; godina 1974; rukovodilac Žarko Jašović

26. Projekat *Ispitivanje ličnosti maloletnih delinkvenata*; oblast *Maloletnička delinkvencija*; godina 1974; rukovodilac Olga Matić
27. Projekat *Krivično-pravni problemi transplantacije*; oblast *Krivično pravo*; godina 1974; rukovodilac Bora Čejović
28. Projekat *Kratkotrajne kazne zatvora*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina 1974; rukovodilac Desanka Lazarević
29. Projekat *Uslovna osuda; sudska opomena i oslobađanje od kazne*; oblast *Krivično pravo*; godina 1975; rukovodilac Dušan Cotić
30. Projekat *Saobraćajni prestupnici*; oblast *Saobraćajno prestupništvo*; godina 1975; vodeći istraživači Vladan Vasilijević i Dobrivoje Radovanović
31. Projekat *Ekonomski razvoj Jugoslavije i maloletničko prestupništvo*; oblast *Prestupništvo maloletnika*; godina 1975; rukovodilac Desanka Lazarević
32. Projekat *Krivično-pravni položaj maloletnika*; oblast *Krivično pravo*; godina 1975; rukovodilac Obrad Perić

33. Projekat *Krivična dela protiv dostojanstva ličnosti i morala*; oblast *Seksualni delikti*; godina 1976; rukovodilac Stanko Pihler
34. Projekat *Privredni kriminalitet u Jugoslaviji 1960-63.*; oblast *Privredni kriminalitet*; godina 1977; rukovodilac Božidar Kraus
35. Projekat *Društvena opasnost krivičnih dela*; oblast *Krivično pravo*; godina 1977; rukovodilac Aleksandar Mihajlovski
36. Projekat *Prestupništvo maloletnika i bežanje od kuće i škole*; oblast *Maloletničko prestupništvo*; godina 1977; vodeći istraživači Milica Petrović i Dobrivoje Radovanović
37. Projekat *Produženo krivično delo*; oblast *Krivično pravo*; 1977; rukovodilac Jovan Buturović
38. Projekat *Sociološka studija Beograda*; oblast *Sociologija grada*; godina 1977; rukovodilac Mirjana Živković
39. Projekat *Delikti kaznenog prava*; oblast *Krivično pravo*; godina 1978; vodeći istraživači Miroslav Đorđević i Aleksandar Mihajlovski

40. Projekat *Bezbednost saobraćaja – dostignuća i mogućnosti; Krivično pravo*; godina 1980; rukovodilac Vladan Vasiljević
41. Projekat *Droga i mladi*; oblast *Socijalna patologija*; godina 1980; rukovodilac Milica Petrović
42. Projekat *Uticao žrtve na pojavu kriminaliteta*; oblast *Viktinologija*; godina 1984; rukovodilac Vesna Nikolić-Ristanović
43. Projekat *Automatizacija i radnička klasa*; oblast *Industrijska sociologija*; godina 1984; rukovodilac Slobodan Bakić
44. Projekat *O pojmu krivičnog dela*; oblast *Krivično pravo*; godina 1984; rukovodilac Aleksandar Mihajlovski
45. Projekat *Profesija sudija*; oblast *Sociologija profesija*; godina 1985; rukovodilac Uglješa Zvekić
46. Projekat *Uslovna osuda*; oblast *Krivično pravo*; godina 1986; rukovodilac Stanko Bejatović
47. Projekat *Aktuelna pitanja kriminalne politike u Jugoslaviji*; oblast *Krivično pravo*; godina 1986; rukovodilac Milan Milutinović

48. Projekat *Društveni odnosi – objekt krivičnopravne zaštite*; oblast *Krivično pravo*; godina 1987; rukovodilac Jovan Pavlica
49. Projekat *SR – skale*; oblast *Merni instrumenti*; godina 1986; vodeći istraživači Ignjat Ignjatović i Konstantin Momirović
50. Projekat *Deset godina novog kaznenog zakonodavstva*; oblast *Krivično pravo*; godina 1987; rukovodilac Milan Milutinović
51. Projekat *Svojstva osuđenika i zatvorski tretman*; oblast *Penologija*, godina 1988, rukovodilac Dobrivoje Radovanović
52. Projekat *Misao, reč i kazna*; oblast *Politički delikti*; godina 1989; rukovodilac Vladan Vasilijević
53. Projekat *Tendencije kriminaliteta u Jugoslaviji*; oblast *Kriminologija*; godina 1989; rukovodilac Vladan Joldžić
54. Projekat *Prava čoveka i savremena kretanja u kriminalnoj politici*; oblast *Ljudska prava*; godina 1989; rukovodilac Vladan Vasilijević
55. Projekat *Stari ljudi u javnom saobraćaju*; oblast *Bezbednost saobraćaja*; godina 1989; rukovodilac Branislava Knežić

56. Projekat *Društvena reakcija na devijaciju*; oblast *Socijalna patologija*; godina 1990; rukovodilac Jelena Špadijer-Džinić
57. Projekat *Društvena odbrana*; oblast *Kriminologija*; godina 1991; rukovodilac Mark Ancel
58. Projekat *Reforma opšteg dela KZ SFRJ i savremene tendencije u jugoslovenskom krivičnom pravu*; oblast *Krivično pravo*; godina 1991; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
59. Projekat *Pravna država*; oblast *Pravna država*; godina 1991; rukovodilac Vladan Vasiljević
60. Projekat *Sociologija*; oblast *Opšta sociologija*; godina 1991; vodeći istraživači Aleksandar Minić i Aleksandar Todorović
61. Projekat *Čovek i zatvor*; oblast *Psihologija zatvora*; godina 1992; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
62. Projekat *Seksualno nasilje*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1992; rukovodilac Leposava Kron
63. Projekat *Sida i društvena reakcija*; oblast *Sociologija medicine*; godina 1992; vodeći istraživači Ksenija Savin i Vesna Korać

64. Projekat *Društvena kontrola i kriminalitet žena*; oblast *Kriminalitet žena*; godina 1992; vodeći istraživači Vesna Nikolić Ristanović i Nataša Mrvić
65. Projekat *Bibliografija radova iz razvojne i pedagoške psihologije u Jugoslaviji*; oblast Psihologija i pedagogija; godina 1992; vodeći istraživači Lidija Vučić i Vera Smiljanić
66. Projekat *Kriminalitet maloletnica*; oblast *Prestupništvo maloletnika*; godina 1992; vodeći istraživači Vidoje Miladinović i Slobodanka Konstantinović-Vilić
67. Projekat *Kajinov greh – psihološka tipologija ubica*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1993; rukovodilac Leposava Kron
68. Projekat *Osnivanje međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju*; oblast *Međunarodno krivično pravo*; godina 1993; rukovodilac Mitar Kokolj
69. Projekat *Aktuelni problemi suzbijanja kriminaliteta*; oblast *Kriminologija*; godina 1993; rukovodilac Jovan Ćirić
70. Projekat *Krivično zakonodavstvo i pravna država*; oblast *Krivično pravo i pravna država*; godina 1994; rukovodilac Miroslav Đorđević

71. Projekat *Pokretljivost i struktura društva*; oblast *Opšta sociologija*; godina 1994; rukovodilac Slobodan Vuković
72. Projekat *Penološka andragogija sa metodikom prevaspitanja*; oblast *Penologija*; godina 1994; rukovodilac Zlatko Nikolić
73. Projekat *Psihološki potporni system*; oblast *Psihologija ličnosti*; godina 1995; rukovodilac Josip Berger
74. Projekat *Problemi reintegracije i reforme jugoslovenskog krivičnog zakonodavstva*; oblast *Krivično pravo*; godina 1995; rukovodilac Miroslav Đorđević
75. Projekat *Merenje u psihologiji*; oblast *Metodologija*; godina 1995; rukovodilac Konstantin Momirović
76. Projekat *Žene; nasilje i rat*; oblast *Kriminologija*; godina 1995; vodeći istraživači Vesna Nikolić-Ristanović i Slobodanka Konstantinović-Vilić
77. Projekat *Ekološki kriminalitet u pravu i stvarnosti*; oblast *Ekološko pravo*; godina 1995; rukovodilac Vladan Joldžić

78. Projekat *Ciljevi i obim kaznene intervencije u svetlu društvenih promena*; oblast *Kriminologija*; godina 1995; rukovodilac Vladan Joldžić
79. Projekat *Psihologija kriminala*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1995; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
80. Projekat *Zločin i odgovornost*; oblast *Međunarodno krivično pravo*; godina 1995; rukovodilac Vladan Vasiljević
81. Projekat *Ženska prava*; oblast *Ljudska prava*; godina 1996; rukovodilac Zorica Mršević
82. Projekat *Ubistvo kao ratni zločin*; oblast *Krivično pravo*; godina 1996; rukovodilac Boško Milosavljević
83. Projekat *Žene Krajine; rat, egzodus i izbeglištvo*; oblast *Socijalna patologija*; godina 1996; vodeći istraživači Vesna Nikolić-Ristanović i Branislava Knežić
84. Projekat *Čemu privatizacija?*; oblast *Sociologija*; godina 1996; rukovodilac Slobodan Vuković
85. Projekat *Teorijski i praktični problemi jugoslovenskog kaznenog zakonodavstva*; oblast *Krivično pravo*; godina 1996; rukovodilac Jovan Ćirić

86. Projekat *Problemi merenja u psihologiji*; oblast *Metodologija*; godina 1996; rukovodilac Petar Kostić
87. Projekat *Ustavnost i zakonitost u zaštiti ljudskih sloboda i prava*; oblast *Ljudska prava*; godina 1997; rukovodilac Jovan Ćirić
88. Projekat *Socijalna patologija i društvo*; oblast *Socijalna patologija*; godina 1997; rukovodilac Branko Milosavljević
89. Projekat *Incest između mita i stvarnosti*; oblast *Seksualni delikti*; godina 1997; rukovodilac Zorica Mršević
90. Projekat *Naknada štete i saobraćajnih nezgoda u evropskom zakonodavstvu*; oblast *Građansko pravo*; godina 1998; rukovodilac Nataša Mrvić-Petrović
91. Projekat *Utvrđivanje činjeničnog stanja; izricanje i izvršenje krivičnih sankcija*; oblast *Krivično-procesno pravo*; godina 1998; rukovodilac Ljubiša Lazarević
92. Projekat *Realnost psiholoških konstrukata*; oblast *Metodologija*; godina 1998; rukovodilac Konstantin Momirović

93. Projekat *Zločin iz strasti*; oblast *Krvni delikti*; godina 1998; rukovodilac Milan Kostić
94. Projekat *Udarac po duši – sociološka studija zlostavljanja dece u porodici*; oblast *Nasilje u porodici*; godina 1998; rukovodilac Nada Banjanin-Đuričić
95. Projekat *Psihologija marketinga*; oblast *Psihologija*; godina 1998; rukovodilac Danka Radulović
96. Projekat *Moć i nemoć kazne*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina 1998; vodeći istraživači Nataša Mrvić-Petrović i Đorđe Đorđević
97. Projekat *Psihologija kriminala*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1998; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
98. Projekat *Prevenција kriminaliteta*; oblast *Kriminologija*; godina 1998; rukovodilac Žarko Jašović
99. Projekat *Ekološko pravo (opšti deo)*; oblast *Ekološko pravo*; godina 1999; rukovodilac Vladan Joldžić
100. Projekat *NATO agresija na Jugoslaviju*; oblast *Sociologija*; godina 1999; rukovodilac Jovan Ćirić

101. Projekat *Penološka andragogija*; oblast *Penologija*; godina 2000; rukovodilac Žarko Jašović
102. Projekat *Od žrtve do zatvorenice*; oblast *Viktimologija*; godina 2000; rukovodilac Vesna Nikolić-Ristanović
103. Projekat *Obavezno osiguranje od autoodgovornosti i naknada štete*; oblast *Građansko-procesno pravo*; godina 2000; rukovodilac Nataša Mrvić-Petrović
104. Projekat *Kriminal i druge socijalne devijacije – mogućnost prevencije i depresije*; oblast *Kriminologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Vladan Vasiljević
105. Projekat *Razvojni procesi u Srbiji i promene u sastavu kriminala*; oblast *Kriminologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
106. Projekat *Zločini sa elementima nasilja*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1990-1995; rukovodilac Lepasava Kron
107. Projekat *Ekonomski kriminal*; oblast *Kriminologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Vladan Vasiljević

108. Projekat *Organizovani kriminal*; oblast *Kriminologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Zorica Mršević
109. Projekat *Napadi na kulturna dobra i njihova zaštita*; oblast *Kriminologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Đorđe Đorđević
110. Projekat *Agresivnost prestupnika*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 1990-1995; rukovodilac Konstantin Momirović
111. Projekat *Razvoj i zaštita prava čoveka*; oblast *Ljudska prava*; godina 1990-1995; rukovodilac Vladan Vasiljević
112. Projekat *Sistem krivičnih sankcija*; oblast *Krivično pravo*; godina 1990-1995; rukovodilac Vesna Nikolić-Ristanović
113. Projekat *Zloupotreba droga i odnos sa prestupničkim ponašanjem*; oblast *Socijalna patologija i kriminologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Vesna Korać
114. Projekat *Promene kulturnih obrazaca i razvoj Srbije*; oblast *Sociologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Miloš Nemanjić

115. Projekat *Porodični kulturi obrazac*; oblast *Sociologija porodice*; godina 1990-1995; rukovodilac Ljubinka Bročić
116. Projekat *Autoritarna svest i mogućnost demokratizacije*; oblast *Sociologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Slobodanka Bakić
117. Projekat *Kulturni obrazac i zdravlje*; oblast *Sociologija medicine*; godina 1990-1995; rukovodilac Ksenija Savin
118. Projekat *Urbani razvoj i urbana obnova u Beogradu*; oblast *Sociologija grada*; godina 1990-1995; rukovodilac Ljubinka Bročić
119. Projekat *Motivacija za rad u privatnim i državnim organizacijama*; oblast *Sociologija rada*; godina 1990-1995; rukovodilac Miroslav Ahtik
120. Projekat *Književni kulturni obrazac*; oblast *Sociologija kulture*; godina 1990-1995; rukovodilac Miloš Nemanjić
121. Projekat *Migracioni kulturni obrazac*; oblast *Sociologija*; godina 1990-1995; rukovodilac Dušan Davidović

II. SPISAK MEĐUNARODNIH PROJEKATA INSTITUTA
DO 2001. GODINE: NAUČNE TEME, OBLASTI,
VREME I VODEĆI ISTRAŽIVAČI

1. Projekat *Les problemes du recidivisme*; oblast *Kriminologija*; godina 1971; rukovodilac Milan Milutinović
2. Projekat *Delinquance juvenile et developpment socio-economique en Yougoslavie*; oblast *Maloletničko prestupništvo*; godina 1975; vodeći istraživači Desanka Lazarević i Žarko Jašović
3. Projekat *Influence of development, social and personal mediators on criminal behavior*; oblast *Kriminologija*; godina 1991; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
4. Projekat *Development and crime – an exploratory study in Yugoslavia – UNICRI*; oblast *Kriminologija*; godina 1992; vodeći istraživači Dobrivoje Radovanović & Ugo Leone
5. Projekat *Women, Violence and War*; oblast *Viktimologija*; godina 1999; rukovodilac Vesna Nikolić-Ristanović

Navedena istraživanja, projekti i završni rezultati prolazili su kroz proces recenziranja i okončana publikovanjem monografija, studija ili hrestomatija.

III. SPISAK REALIZOVANIH KOMERCIJALNIH PROJEKATA: TEME, OBLASTI RADA I RUKOVODIOCI PROJEKATA

Većina citiranih projekata u Spisku III rađena je za posebne naručioce. Rezultati tih projekata isporučeni su naručiocima u obliku elaborata, studije, tehničkog ili istraživačkog izveštaja.

1. Projekat *Kulturni život radnika u Kragujevcu*; oblast *Sociologija*; rukovodilac Miroslav Ahtik
2. Projekat *Promene u funkcijama, odnosima i strukturi porodice na području Srbije*; oblast *Sociologija*; rukovodilac Miroslav Ahtik
3. Projekat *Samopovređivanja u kazneno-popravnim i vaspitno-popravnim ustanovama*; oblast *Psihologija*; rukovodilac Miroslav Ahtik
4. Projekat *Socijalni i psihološki uslovi i uzroci apsentizma*; oblast *Psihologija*; rukovodilac Miroslav Ahtik

5. Projekat *Privredni kriminalitet u Jugoslaviji u periodu 1976-1985. sa posebnim osvrtom na negativnosti u spoljnoj trgovini*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Stanko Bejatović
6. Projekat *Ekonomski preobražaj sela u Jugoslaviji (međunarodni projekat)*; oblast *Sociologija sela*; rukovodilac Rada Boreli
7. Projekat *Društvene promene i kulturni identitet u seoskom delu Jugoslavije*; oblast *Sociologija sela*; rukovodilac Rada Boreli
8. Projekat *Mala planinska sela u Srbiji bez pokrajina i njihova perspektiva*; oblast *Sociologija sela*; rukovodilac Rada Boreli
9. Projekat *Raseljavanje stanovništva sa područja otkopa "Tamnava" REIK Kolubara*; oblast *Sociologija rada*; rukovodilac Rada Boreli
10. Projekat *Raseljavanje stanovništva sa područja otkopa polje "D" REIK Kolubara*; oblast *Sociologija rada*; rukovodilac Rada Boreli
11. Projekat *Eksproprijacija površina i raseljavanje stanovništva za akumulaciju "Ivanovci"*; oblast *Sociologija rada*; rukovodilac Rada Boreli

12. Projekat *Društvene promene i procesi industrijalizacije i urbanizacije – položaj staračkih poljoprivrednih domaćinstava*; oblast *Urbana sociologija*; rukovodilac Rada Boreli
13. Projekat *Sociološki prilog GUP-u Titograd*; oblast *Urbana sociologija*; rukovodilac Ljubinka Bročić
14. Projekat *Stavovi građana o nekim problemima GUP-a Obrenovac*; oblast *Urbana sociologija*; rukovodilac Ljubinka Bročić
15. Projekat *Mladi radnici u automatizaciji*; oblast *Sociologija rada*; rukovodilac Ljubinka Bročić
16. Projekat *Društvena podela rada, potkrepljivost i ugled pojedinih zanimanja*; oblast *Sociologija*; rukovodilac Slobodan Bakić
17. Projekat *Tehnička kultura i način života radničke klase*; oblast *Sociologija rada*; rukovodilac Ljubinka Bročić
18. Projekat *Ekološka svest, motivi i ponašanje poljoprivrednih proizvođača*; oblast *Ekologija*; rukovodilac Milanka Damljanović
19. Projekat *Klasični kriminalitet u evropskim zemljama*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasiljević

20. Projekat *Uticaoj represivnih mera na stanje bezbednosti u saobraćaju*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasilijević
21. Projekat *Problemi prevencije saobraćaja na putevima SR Makedonije*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Branislava Knežić
22. Projekat *Evaluacija saobraćajnog vaspitanja i obrazovanja školske dece i saobraćajne kulture*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Branislava Knežić
23. Projekat *Studija dimenzija zloupotrebe droga u Jugoslaviji i njene implikacije na rehabilitaciju*; oblast *Socijalna patologija*; rukovodilac Milica Petrović
24. Projekat *Uticaoj socio-kulturnih činilaca na delinkventno ponašanje*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vesna Korać
25. Projekat *Potkultura zavisnosti*; oblast *Socijalna patologija*; rukovodilac Vesna Korać
26. Projekat *Zloupotreba droga i odnos sa prestupničkim ponašanjem*; oblast *Socijalna patologija i kriminologija*; rukovodilac Vesna Korać

27. Projekat *Problemi institucionalne resocijalizacije lica osuđenih na kaznu lišenja slobode u SR Srbiji*; oblast *Penologija*; rukovodilac Olga Matić
28. Projekat *Institucionalna resocijalizacija lica osuđenih na kaznu lišenja slobode u SAP Vojvodini*; oblast *Penologija*; rukovodilac Olga Matić
29. Projekat *Maloletnička delinkvencija u industrijskim naseljima SR Bosne i Hercegovine*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Olga Matić
30. Projekat *Teorijska pitanja savremenog krivičnog prava*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Aleksandar Mihajlovski
31. *Projekat Kriminalitet i druge društveno negativne pojave na štetost društvene svojine u Srbiji*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Nevenka Gruzinov
32. Projekat *Kaznena zaštita dostojanstva ličnosti i morala*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Nevenka Gruzinov
33. Projekat *Primena člana 110. i 111. KZ SFRJ u praksi sudova*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Zorica Mršević
34. Projekat *Organizovani kriminal*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Zorica Mršević

35. Projekat *Efikasnost krivičnih sankcija prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na povratništvo maloletnika*; oblast *Penologija*; rukovodilac Davidović Dragomir
36. Projekat *Uticaj ekonomskog razvoja SR Srbije na kretanje i strukturu kriminaliteta*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
37. Projekat *Osnovni činioci saobraćajne delinkvencije u SR Srbiji*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
38. Projekat *Razvojni procesi u Srbiji i promene u sastavu kriminala*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
39. Projekat *Preventivne i represivne mere kao faktor bezbednosti pešaka u saobraćaju*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vesna Nikolić-Ristanović
40. Projekat *Sistem krivičnih sankcija*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Vesna Nikolić-Ristanović
41. Projekat *Moralne vrednosti dece prestupnika od 10-14 godina*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Ksenija Savin

42. Projekat *Uzroci razlike u presuđivanju pojedinih krivičnih dela na teritoriji SFRJ*; oblast *Kriminalna politika*; rukovodilac Ksenija Savin
43. Projekat *Profesionalna lekarska etika u nas danas*; oblast *Sociologija profesije*; rukovodilac Ksenija Savin
44. Projekat *Tradicionalne profesije (sudije, tužioc, advokati, lekari)*; oblast *Sociologija profesija*; rukovodilac Ksenija Savin
45. Projekat *Zdravlje kao vrednost kod mladih*; oblast *Sociologija medicine*; rukovodilac Ksenija Savin
46. Projekat *Jedinstveni sistem praćenja kriminaliteta u SFRJ*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasilijević
47. Projekat *Privredni kriminalitet u radnim organizacijama unutrašnje trgovine*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasilijević
48. Projekat *Uticaj obrazovnih, vaspitno-propagandnih i kaznenih mera na podizanje saobraćajne kulture građana i suzbijanje i sprečavanje saobraćajnih nezgoda*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasilijević

49. Projekat *Organizacija preventive na putevima Vojvodine*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasilijević
50. Projekat *Analiza saobraćajnih nezgoda u kojima su učestvovali pešaci i biciklisti na putevima SAP Vojvodine*; oblast *Analiza bezbednosti saobraćaja*; rukovodilac Vladan Vasilijević
51. Projekat *Organizacija i ostvarivanje prevencije na putevima SR Makedonije*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Vladan Vasilijević
52. Projekat *Osnovna pitanja međunarodne krivično-pravne pomoći*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Vladan Vasilijević
53. Projekat *Osnovna obeležja kaznene politike sudova u Crnoj Gori*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Vladan Vasilijević
54. Projekat *Osnovna obeležja kaznene politike sudova u Srbiji*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Vladan Vasilijević
55. Projekat *Međunarodna krivično pravna saradnja na suzbijanju i sprečavanju dela terorizma i završni akti KEBS-a*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Vladan Vasilijević

56. Projekat *Razvoj i zaštita prava čoveka*; oblast *Ljudska prava*; rukovodilac Vladan Vasilijević
57. Projekat *Krivična dela nasilja na području Srbije*; oblast *Krivično pravo*; rukovodilac Uglješa Zvekić
58. Projekat *Privredni kriminal u Srbiji*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Dušan Cotić
59. Projekat *Zločin sa elementima nasilja*; oblast *Psihologija kriminala*; rukovodilac Leposava Kron
60. Projekat *Napadi na kulturna dobra i njihova zaštita*; oblast *Kriminologija*; rukovodilac Đorđe Đorđević
61. Projekat *Agresivnost prestupnika*; oblast *Psihologija kriminala*; rukovodilac Konstantin Momirović
62. Projekat *Promene kulturnih obrazaca i razvoj Srbije*; oblast *Sociologija*; rukovodilac Miloš Nemanjić
63. Projekat *Autoritarna svest i mogućnost demokratizacije*; oblast *Sociologija*; rukovodilac Slobodaka Bakić
64. Projekat *Sistem obezbeđenja novčane efektivne i hartije od vrednosti u prenosu*; oblast *Fizičko-tehnička zaštita*; rukovodilac Dušan D. Davidović

65. Projekat *Sistem obezbeđenja YU Banke*; oblast *Fizičko-tehnička zaštita*; rukovodilac Dušan D. Davidović
66. Projekat *Fizičko-tehničko obezbeđenje: Rafinerije Pančevo*; oblast *Fizičko-tehnička zaštita*; rukovodilac Dragomir Davidović
67. Projekat *Fizičko-tehničko obezbeđenje: Beogradskog vodovoda*; oblast *Fizičko-tehnička zaštita*; rukovodilac Dragomir Davidović
68. Projekat *Ugrožavanje bezbednosti SFRJ specijalnim ratom*; oblast *Kriminalna politika*; rukovodilac Dragomir Davidović
69. Projekat *Ugrožavanje bezbednosti diverzantsko-terorističkim dejstvima*; oblast *Bezbednost*; rukovodilac Radomir Milašinović
70. Projekat *Psihološko-pripagandna aktivnost*; oblast *Psihologija*; rukovodilac Bogdan Lončar
71. Projekat *Ekonomski pritisci na SFRJ*; oblast *Bezbednost*; rukovodilac Slavko Kulić
72. Projekat *Snage, sredstva i način borbe protiv specijalnog rata*; oblast *Bezbednost*; rukovodilac Dragomir Davidović.

❖ *Jedinstveni sistem statističkog praćenja kriminaliteta u SFRJ*

Ovaj projekat je realizovan nekoliko godina nakon osnivanja Instituta (1966-1969). Rezultat je bio izrada metodologije i sistema evidentiranja svih oblika kriminala počevši od krivične prijave do pravosnažne presude. Obuhvatao je rad organa gonjenja, istragu, rad tužilaštava i sudova. Na osnovu rezultata u projektu donet je poseban zakon o statistici kriminaliteta. Po tim rešenjima i danas se vodi evidencija i prate konkretni oblici kriminala. Najzaslužniji istraživači u ovom poslu su bili Vladan Vasilijević i Dragomir Davidović.

❖ *Problemi povrata: krivičnopravna istraživanja*

Problemima povrata sa krivičnog, penološkog i psihološkog stanovišta, Institut se bavi u kontinuitetu, neposredno posle osnivanja pa do danas. Projekti u kojima su analizirani razni aspekti izvršenja krivičnih sankcija, pa i povrat, doneli su zavidnu reputaciju Institutu u međunarodnim razmerama. Rezultat toga je bilo održavanje XVIII Međunarodnog kursa kriminologije od strane Međunarodnog udruženja za kriminologiju u Beogradu u organizaciji Instituta, sa temom "Les problemes

du recidivisme" (1968) godine i VII Međunarodnog kriminološkog kongresa (1973) u Beogradu, takođe u organizaciji Instituta. Najzaslužniji istraživači u ovom području su bili Milan Milutinović, Dragomir Davidović i Obrad Perić.

❖ *Penološka istraživanja*

Institut ima veći broj projekata realizovanih iz područja penologije. Na primer " Kategorizacija kazнено-popravnih ustanova i klasifikacija osuđenika", "Problemi institucionalne resocijalizacije", "Čovek i zatvor", "Penološka andragogija sa metodikom prevaspitavanja" etc. Rezultati istraživanja neposredno su uticali na postavke i donošenje *Zakona o izvršenju krivičnih sankcija* u Srbiji i to u više mahova, a verzija ovog zakona iz 1999. godine sadrži rešenja Instituta u preko 50% odredbi. Najzaslužniji istraživači u ovoj oblasti su bili Dragomir Davidović, Zlatko Nikolić i Dobrivoje Radovanović.

❖ *Kriminološka istraživanja*

Brojni projekti iz kriminologije bili su povod da Ujedinjene nacije angažuju Institut za makroistraživanje *Development and Crime* (1985-1992). Rezultati tog

istraživanja pokazali su zavisnost pojedinih oblika kriminala od stepena i vrste razvoja, a najveća zavisnost otkrivena je kad je u pitanju ekonomski i kulturni razvoj. Prvi stimuliše imovinske i organizovane oblike kriminala, a drugi destimuliše kriminal nasilja. Rezultati istraživanja štampani su od strane Ujedinjenih nacija u Rimu u istoimenoj studiji. Celo istraživanje, a naročito model i modeli analize podataka poslužili su za obuku istraživača u zemljama u razvoju, a istraživanje je replicirano u nekim od tih zemalja (Egipatu i Indiji). Najzaslužniji istraživači su bili Konstantin Momirović, Uglješa Zvekić i Dobrivoje Radovanović.

❖ *Krivično-pravna istraživanja u oblasti
ljudskih prava*

Radi se o, preciznije rečeno, spoju socioloških i krivično-pravnih istraživača. Predmet tih istraživanja su bila ljudska prava, pravna država, politički delikti, a posebno verbalni delikt, višestranački sistem i drugi fenomeni srodne ili analogne prirode. Rezultati tih istraživanja su javno prezentirani na većem broju naučnih skupova u zemlji i inostranstvu i u monografijama Instituta i bili su žestoko osporavani od strane tadašnje politike. Međutim, efekat tih istraživanja je i uticaj na

promenu zakonskih rešenja koja regulišu slobodu govora i mišljenja. Rezultati tih istraživanja i rad Instituta generalno posmatrano u ovom području, doprineli su da Institut bude mesto gde je 1987. godine osnovana prva politička stranka u Srbiji još za vreme postojanja SFRJ i pre nego što je počelo stranačko organizovanje u Srbiji (*Ujedinjene demokratske inicijative*, UJDI). Najzaslužniji istraživač u ovom domenu bio Vladan Vasiljević. O njegovoj posvećenosti, energiji i hrabrosti u borbi za pravnu državu i prava građana protiv režimske represije i ratova možda najsuptilnije govore reči dr Vesne Pešić iz *Spomenice Vladana Vasiljevića* (Jovanović i Simović, 1999) : "Volela bih da Vladana ne zaboravi istorija koju će budućnost napisati. U Srbiji su takvi ljudi prava retkost. Nije dovoljno da ga ne zaborave prijatelji i poznavaoi njegovog stručnog rada i da ga se s ljubavlju i poštovanjem sećaju. Vladanov lik mora da traje duže od naših sećanja, da ostane primer hrabrosti, pameti i ljudske tananosti za buduće generacije."¹⁰

¹⁰ Pešić, V. (1999) Vladan je bio neobičan čovek. U: *Spomenica dr Vladana A. Vasiljevića*: 237.

❖ *Krivično-pravna istraživanja u oblasti međunarodnog prava*

Eksperti Instituta su se bavili i i međunarodnim krivičnim pravom i analizama međunarodnih konvencija i teških povreda međunarodnog prava, davno pre proučavanja naših ratnih doprinosa devedesetih godina XX veka ovim temama. Još daleke 1968. godine Institut je objavio monografiju *Međunarodni krivični sud*. Nakon osnivanja *Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u Hagu* 1993. (*International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY*) u Institutu je objavljena monografija "Zločin i odgovornost" (Vasilijević, 1995) iz koje se jasno može videti da su u Srbiji već tada postojali intelektualci koji su svojim uticajnim delima pokazivali da nismo etički izolovani u prostoru i vremenu. Vladan Vasilijević je bio najzaslužniji istraživač i pisac u ovoj oblasti.

❖ *Istraživanja u oblasti psihologije kriminala*

Institut je do 2000. godine obavio seriju empirijskih istraživanja u oblasti psihologije kriminala i uticaja psiholoških faktora na violentno ponašanje a posebno seksualnu delinkvenciju i homicidno nasilje. Kao rezultat

ovih istraživanja nastala je biblioteka u izdanju Instituta pod naslovom *Psihologija kriminala* (ed. D. Radovanović) kao i knjige *Seksualno nasilje: psihološka studija* (L. Kron, Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 1992) i *Kajinov greh: psihološka tipologija ubica* (L. Kron, 1993, Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, prvo izdanje 1993, drugo izdanje 2000).

Najzaslužniji istraživači u ovoj disciplini su bili Konstantin Momirović, Leposava Kron i Dobrivoje Radovanović.

❖ *Istraživanja maloletničkog prestupništva, zloupotrebe droga i drugih socio-patoloških pojava*

Institut se tradicionalno bavi istraživanjima maloletničkog kriminala, narkomanije i nekim drugim devijantnim ponašanjima (prostitucijom, bežanjem od kuće, prosjačenjem i sl.). Ta istraživanja se rade i sa preventivnog aspekta, ali i sa stanovišta društvene i državne reakcije. Rezultati istraživanja implementirani su u više zakonskih rešenja (u krivičnom zakonu i zakonu o izvršenju krivičnih sankcija). Posebno bi trebalo napomenuti istraživanje maloletničkog prestupništva u industrijskim naseljima, istraživanje ovog prestupništva u Beogradu i

istraživanja narkomanije kod mladih. Rezultati rada Instituta u ovom području bili su povod da Ujedinjene nacije povere Institutu istraživanje pod nazivom "*Delinquance juvenile et developpment socio-ekonomique en Yougoslavie*" (1975), organizaciju sastanaka Ujedinjenih nacija za borbu protiv narkomanije (1986) i istraživanje "Stop droga" (1992). Najzaslužniji istraživači su bili: Milica Petrović, Desanka Lazarević, Vesna Korać i Ksenija Savin.

❖ *Naučni rezultati u 2000. godini*

U 2000. godini naučni rezultati i reference kojima se Institut ponosi su prevashodno u oblasti psihologije kriminala i metodologije. Institutu služi na čast što je u izuzetno otežanim uslovima postigao da njegovi saradnici u periodu od 1.1.1996. do kraja 2000. godine objave pedesetak monografija i preko sedam stotina naučnih radova. Verovatno je najvredniji uspeh što su njegovi saradnici, stručnjaci za modele analiza podataka, najvećim delom u 2000. godini, uspeali da napišu, testiraju i dokumentuju preko dve stotine kompjuterskih programa. Bez imalo preterivanja se može reći da je Institut referentna naučna ustanova u zemlji u toj oblasti za područje društvenih, ekonomskih, medicinskih i mnogih drugih grana nauke. Institut je i najproduktivnija naučna

ustanova u zemlji u području konstruisanja psiholoških mernih instrumenata. Najznačajniji istraživač u ovoj oblasti bio je Konstantin Momirović.

Iako to *sensu stricto* ne spada u ovo poglavlje ne možemo a da ne kažemo da se Institut ponosi i rezultatima u nekim drugim relevantnim domenima. To su kadrovi u nauci i visokom obrazovanju. Institut je, naime, školovao najmanje četrdeset doktora nauka i dao univerzitetima u zemlji veliki broj uglednih profesora. Njegovi kadrovi su nosioci nastave na poznatim univerzitetima u svetu (Canada, USA, Australia, Upsalla, etc) kao i na pravnim fakultetima Beogradu, Novom Sadu i Kragujevcu, a značajno mesto zauzimaju i njegovi kadrovi na filozofskim fakultetima u Beogradu i Novom Sadu.

U periodu od 1996. do 2000. godine u Institutu je, u kategoriji osnovnih istraživanja realizovan makroprojekat *Faktori rasta kriminala i drugih socijalnih devijacija u Srbiji* (šifra 14T17). Ovim projektom, koji je bio finansiran od strane MNTR Srbije, rukovodio je prof. dr Konstantin Momirović. U okviru makroprojekta realizovana su četiri podprojekta: (1) *Krivično-pravni fenomeni i kriminal*, čiji je cilj bio da otkrije da li pravna regulativa ima slabosti koje se odražavaju ili u favorizovanju kriminalnih ponašanja ili nedovoljnom sprečavanju ovih ponašanja;

(2) *Socio-ekonomski i psihološki faktori rasta kriminala i socijalnih devijacija*, kome je zadatak bio da utvrdi determinante iz područja socijalnog, ekonomskog i psihološkog prostora koje, stimulisane društvenom krizom, podstiču rast kriminala, posebno violentnog; (3) *Metodološki problemi u praćenju i proučavanju kriminala*, čiji je cilj bio da obezbedi adekvatnu i pouzdanu metodološku podršku za testiranje hipoteza iz ostalih podprojekata i (4) *Rizici društva u tranziciji* u kojem su izučavani pojavni oblici i modaliteti kao i načini na koje oni uslovljavaju kriminogene tendencije kod pojedinaca, partikularne grupe ili društva u celini.

U okviru svakog od citiranih podprojekata istraživanja su bila orijentisana i koncipirana tako da mogu ponuditi predloge za preduzimanje preventivnih i represivnih mera u području kriminala maloletnika i odraslih i da omoguće ili ponude konkretne modalitete primene u praksi.

Istraživanja posle 2000. godine: protekla dekada i aktuelni projekti Instituta

U Spisku IV ispod teksta prikazujemo najznačajnije projekte i podprojekte Instituta, a u Spisku V mogu se

videti rezultati međunarodnih projekata Instituta u vremenu posle 2000. godine.

IV. SPISAK PROJEKATA OD 2001. GODINE DO SADA:
NAUČNE TEME, OBLASTI, VREME
I VODEĆI ISTRAŽIVAČI

1. Projekat *Osnovi isključenja krivičnog dela*; oblast *Krivično pravo*; godina 2001; rukovodilac Dragan Jovašević
2. Projekat *Privredni kriminal i korupcija*; oblast *Kriminologija*; godina 2001; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
3. Projekat *Žrtve kriminala u zemljama u tranziciji*; oblast *Viktimologija*; godina 2001; rukovodilac Uglješa Zvekić
4. Projekat *Drugo je porodica – nasilje u porodici – nasilje u prisustvu vlasti*; oblast *Nasilje u porodici*; godina 2001; rukovodilac Marija Lukić
5. Projekat *Krivičnopravna zaštita kulturnih dobara*; oblast *Krivično pravo*; godina 2001; rukovodilac Đorđe Đorđević

6. Projekat *Zloupotreba službenog položaja*; oblast *Krivično pravo*; godina 2002; rukovodilac Dragan Jovašević
7. Projekat *Delikti nasilja – krivičnopravni i kriminološki aspekt*; oblast *Kriminologija*; godina 2002; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
8. Projekat *Krivičnopravna zaštita pripadnika policije*; oblast *Krivično pravo*; godina 2002; rukovodilac Dragan Jovašević
9. Projekat *Koreni amoralnosti*; oblast *Psihologija*; godina 2003; rukovodilac Goran Knežević
10. Projekat *Strategija državnog reagovanja protiv kriminala*; oblast *Kriminologija*; godina 2003; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
11. Projekat *Ubistva u Beogradu (kriminološka studija)*; oblast *Kriminologija*; godina 2003; rukovodilac Biljana Simeunović-Patić
12. Projekat *Epistemološki problemi u nauci*; oblast *Metodologija*; godina 2004; rukovodilac Miroslav Ivanović
13. Projekat *Teški oblici kriminala*; oblast *Kriminologija*; godina 2004; rukovodilac Dobrivoje Radovanović

14. Projekat *Starenje stanovništva Beograda*; oblast *Sociologija*; godina 2004; rukovodilac Slavica Komatina
15. Projekat *Mapiranje mizoginije*; oblast *Sociologija*; godina 2005; rukovodilac Marina Blagojević
16. Projekat *Kazneno zakonodavstvo: progresivna ili regresivna rešenja*; oblast *Kriminologija*; godina 2005; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
17. Projekat *Prevenција kriminaliteta-metodika rada savetovališta za roditelje i decu*; oblast *Prevenција kriminala*; godina 2006; rukovodilac Zlatko Nikolić
18. Projekat *Novo kazneno zakonodavstvo: dileme i problemi u teoriji i praksi*; oblast *Kriminologija*; godina 2006; rukovodilac Dobrivoje Radovanović
19. Projekat *Korupcija i razvoj moderne srpske države*; oblast *Kriminologija*; godina 2006; rukovodilac Aleksandra Bulatović
20. Projekat *Psihologija kriminala-psihopatija i prestupništvo*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 2006; rukovodilac Danka Radulović
21. Projekat *Konvencije od značaja za zaštitu životne sredine i interesa RS*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2006; rukovodilac Vladan Joldžić

22. Projekat *Krivična, disciplinska i materijalna odgovornost za zagađivanje životne sredine: kaznena politika u oblasti zaštite u svetu i kod nas*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2007; rukovodilac Vladan Joldžić
23. Projekat *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina 2007; rukovodilac Dragan Jovašević
24. Projekat *Kriminalitet u tranziciji: fenomenologija, prevencija i državna reakcija*; oblast *Kriminologija*; godina 2007; rukovodilac Laposava Kron
25. Projekat *Sistem rasprava o ideji vladavine prava, osnovama krivičnog zakona, pojmu zločinačke grupe i internacionalizaciji krivičnog prava*; oblast *Krivično pravo*; godina 2007; rukovodilac Ivana Simović-Hiber
26. Projekat *Ekološko pravo države u tranziciji – primer Srbije*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2007; rukovodilac Vladan Joldžić
27. Projekat *Otvoreni zatvori*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina 2008; rukovodilac Zoran Stevanović

28. Projekat *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*; oblast *Kriminologija*; godina 2008; rukovodilac Lepasava Kron
29. Projekat *Rat i kolektivno ponašanje - ogled o socijalnoj i psihološkoj realnosti*; oblast *Psihologija*; godina 2008; rukovodilac Lepasava Kron
30. Projekat *Ideologija u doba velike prekretnice*; oblast *Filozofija*; godina 2008; rukovodilac Miroslav Ivanović
31. Projekat *Religioznost i kriminalitet*; oblast *Kriminologija*; godina 2008; rukovodilac Miroslav Ivanović
32. Projekat *Ekološko pravo: primer Srbije kao države u tranziciji*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2008; rukovodilac Vladan Joldžić
33. Projekat *Ekološka politika: od ideje do izgradnje međunarodnog ekološkog prava*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2008; rukovodilac Vladan Joldžić
34. Projekat *Amnestija i pomilovanje u krivičnom pravu*; oblast *Izvršenje sankcija*; godina godina 2008; vodeći istraživači Zoran Stevanović i Dragan Jovašević

35. Projekat *Savremena penologija - studija kazni i kažnjavanja*; oblast *Penologija*; 2009; rukovodilac Zlatko Nikolić
36. Projekat *Anatomija seksualne agresivnosti*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 2009; vodeći istraživači Leposava Kron i Zlatko Nikolić
37. Projekat *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija: od razumevanja ka delovanju*; oblast *Kriminologija*; godina 2009; vodeći istraživači Marina Blagojević i Zoran Stevanović
38. Projekat *Prestupništvo mladih: rizici, tokovi i ishodi*; oblast *Psihologija*; godina 2009; rukovodilac Jasna Hrnčić
39. Projekat *Kontrola kriminaliteta i evropski standardi: stanje u Srbiji*; oblast *Kriminologija*; godina 2009; rukovodilac Leposava Kron
40. Projekat *Država i njeni organi od značaja za zaštitu životne sredine*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2010; rukovodilac Vladan Joldžić
41. Projekat *Oproštaj od života: poslednje poruke*; oblast *Psihologija samoubistva*; godina 2010; vodeći istraživači Branislava Knežić i Maja Savić

42. Projekat *Pravna zaštita od nasilja u porodici*; oblast *Nasilje u porodici*; godina 2010; rukovodilac Slađana Jovanović
43. Projekat *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija*; oblast *Kriminologija*; godina 2010; rukovodilac Lepasava Kron
44. Projekat *O negativnom društvenom junaku*; oblast *Sociologija*; godina 2011; vodeći istraživači Olivera Pavićević i Biljana Simeunović-Patić

V. SPISAK MEĐUNARODNIH PROJEKATA OD 2001. GODINE DO SADA: NAUČNE TEME, OBLASTI, VREME I VODEĆI ISTRAŽIVAČI

1. Projekat *Ecology law: general part*; oblast *Ekološko pravo*; godina 2007; rukovodilac Vladan Joldžić
2. Projekat *War and Collective behavior*; oblast *Psihologija kriminala*; godina 2008; rukovodilac Lepasava Kron
3. Projekat *Knowledge production at the semiperiphery – a gender perspective*; oblast *Sociologija*; godina 2009; rukovodilac Marina Blagojević

U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja je od 2002. – 2006. godine uspešno realizovan i visoko

ocenjen makroprojekat *Teški oblici kriminala u Srbiji u uslovima tranzicije* koji je finansiran od strane Ministarstva nauke i zaštite životne sredine (šifra 1642; rukovodilac od 2002. do 2004. dr Vesna Nikolić-Ristanović, a od 2004. do 2006. dr Leposava Kron). Ovaj naučni projekat je bio koncipiran kao studija širokog obima u okviru kojeg su se istraživali relevantni modaliteti kriminala koji se upravo u zemljama u tranziciji ispoljavaju u ekstremnom vidu, a posebno u Srbiji gde su socijalne promene i turbulencije komplikovane kontekstom ratnih katastrofa i njihovih po definiciji dugoročnih posledica.

Od 2006. do 2010. godine u Institutu je realizovan projekat *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija* (šifra 149016 rukovodilac tokom 2006. prof. dr Dobrivoje Radovanović, a od 2007. do 2010. dr Marina Blagojević) koje je finansiralo *Ministarstvo za nauku i zaštitu životne sredine*. Primarni ciljevi ovog istraživačkog projekta su se odnosili na definisanje, identifikovanje i ranu detekciju faktora rizika za involviranost u različite oblike kriminalnih aktivnosti, posebno u adolescentnoj populaciji koja ujedno predstavlja i najvulnerabilniji segment stanovništva koji treba da bude predmet egzaktno planirane društvene zaštite.

Kao što je već napomenuto, u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja je od 2002.-2006. godine realizovan *projekat Teški oblici kriminala u Srbiji u uslovima tranzicije* koji je finansiran od strane Ministarstva nauke i zaštite životne sredine. Ovaj naučni projekat je koncipiran kao studija širokog obima u okviru kojeg su istraživani relevantni modaliteti kriminala koji se upravo u zemljama u tranziciji ispoljavaju *in extremis*, a posebno u Srbiji gde je tranzicija dodatno komplikovana kontekstom proteklih ratova, katastrofa i posledičnih devastacija. Projekat je bio multidisciplinarnog karaktera i na njemu su bili angažovani eksperti iz oblasti prava, kriminologije, psihologije kriminala, sociologije, penologije i konvergentnih disciplina. Pored utvrđivanja objektivne slike kriminala u Srbiji u prethodnoj dekadi, kao i analize rastućih i dramatičnih problema privrednog kriminala i korupcije, organizovanog kriminala, violentnog kriminala (ubistva, razbojništva, silovanja, otmice), iregularnih migracija, *inter alia*, stručnjaci Instituta kao i spoljni saradnici iz zemlje i inostranstva su kao jedan od ciljeva projekta formulisali i predlaganje mogućih modela preventivnih akcija, socijalne profilakse i eventualne promene državne reakcije na kriminal.

Fatalna zbivanja na teritoriji ex-Jugoslavije u poslednjoj dekadi dvadesetog veka (rat u Sloveniji,

Hrvatskoj, Bosni, rat za Kosovo i NATO bombardovanje) uticala su na porast svesti o potrebi razumevanja i objašnjenja veoma složenog problema ljudske destruktivnosti kao i tabua ubistva i njegovih relativizacija u uslovima ratova i tiranija. U okviru ovog projekta posebna pažnja se posvećuje analizi kolektivnog ponašanja u kontekstu ratova i katastrofa i psihološkim posledicama ovih zbivanja (posttraumatski stresni sindrom, adaptacione krize, psihološki problemi zločina, odgovornosti i krivice, etc.). Kao rezultat rada objavljen je veći broj monografija i knjiga, kao i više desetina radova u vodećim naučnim časopisima i zbornicima. U okviru međunarodne razmene, saradnici Instituta su rezultate rada na ovom projektu saopštili i saopštavaju na brojnim internacionalnim naučnim simpozijumima i konferencijama.

U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja je od 2006. do 2010. godine realizovan projekat *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija* koje je finansiralo *Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj*. Ovaj projekat je takođe multidisciplinaran i zamišljen kao studija širokog obima koja uključuje analizu mogućih programa prevencije i socijalne profilakse, posebno kada su u pitanju najteži i društveno najopasniji oblici kriminala kao što je to nasilni kriminal, organizovani kriminal i ekonomski kriminal. Primarni ciljevi ovog istraživačkog projekta se odnose na

definisane, identifikovanje i ranu detekciju faktora rizika za involviranost u različite oblike kriminalnih aktivnosti, posebno u adolescentnoj populaciji koja ujedno predstavlja i najvulnerabilniji segment stanovništva za koji se pretpostavlja da treba da bude i predmet pažljivo i egzaktno planirane društvene zaštite. Istraživački tim zadužen za realizaciju ovog projekta čine eksperti iz oblasti kriminologije, psihologije kriminala, prava, sociologije, penologije i konvergentnih disciplina. Pored utvrđivanja objektivne slike kriminala u Srbiji koja uključuje i analizu najuticajnijih faktora porasta privrednog kriminala, korupcije, organizovanog kriminala kao i violentnog kriminala, saradnici Instituta su kao jedan od ciljeva projekta formulisali i konstrukciju efikasnijih modela prevencije, socijalne profilakse i predloge eventualnih promena državne reakcije na kriminal. Ova studija je zamišljena u ideji dugoročne projekcije na smanjenje obima kriminala, naročito onih koji drastično utiču na stabilnost sistema društvenog i državnog funkcionisanja. Projektom *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija* rukovodio je dr Dobrivoje Radovanović, redovni profesor Univerziteta u Beogradu, a od 2007. godine ovim Projektom je rukovodila dr Marina Blagojević, naučni savetnik u Institutu.

Početakom 2011. godine Institut za kriminološka i sociološka istraživanja počinje sa serijom istraživanja u

okviru realizacije interdisciplinarnog makroprojekta *Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije* (šifra 47011). Predmet istraživanja ovog projekta definisan je kao: (1) identifikovanje i analiza slike kriminala u Srbiji, trendova i rizika (2) ekonomski, socijalni i personalni faktori rizika i faktori zaštite koji imaju supstancijalni ili visok doprinos u podsticanju ili sprečavanju kriminala, posebno nasilničkog, organizovanog, visokotehnološkog i ekonomskog; (3) analiziranje postojećih i kreiranje novih modela prevencije navedenih oblika kriminala kao i njihova evaluacija i (4) definisanje, precizno praćenje i merenje indikatora socijalne isključenosti i socijalne deprivacije, kao i analizu različitih društvenih aspekata socijalne inkluzije (ekonomski, politički, medijski); (5) analiza mogućnosti socijalne intervencije i državne reakcije na kriminal, posebno kaznenog zakonodavstva, evaluacija realnih preventivnih dometa kaznenog zakonodavstva i izrada predloga novih normativnih rešenja.

Ovako definisan predmet podrazumeva izbor uzorka ekonomskih, socijalnih i personalnih varijabli i izbor uzorka prestupnika (maloletnih i punoletnih) koji su počinili konkretne oblike kriminala, empirijsko istraživanje na tim uzorcima i ukrštanje relevantnih psiholoških i socijalnih varijabli za kriminogeno ponašanje, a potom i analizu rezultata empirijskih istraživanja, izračunavanje linearnih,

parcijalnih i kanoničkih korelacija između tog uzorka nezavisnih varijabli i oblika odnosno intenziteta proučavanog oblika kriminala. Identifikovanje faktora rizika i faktora zaštite sa značajnom i visokom prognostičkom vrednošću pojedinih tipova kriminala omogućiće utvrđivanje osetljivosti tih prediktora i tih oblika kriminala na partikularne preventivne modele, postojeće ili novoformirane. Osim navedenih istraživačkih postupaka u projektu će biti analizirana kaznena politika sudova (na osnovu detaljne analize sudskih predmeta), saglasnost te kaznene politike sa postojećim zakonskim odredbama, adekvatnost zakonskih odredbi (i procesnih i materijalnih), i najzad, preventivni potencijali postojećih zakonskih odredbi (na osnovu percepcije tih odredbi od strane prestupnika pre izvršenja dela). Posebno će biti analizirane psihopatske devijacije i antisocijalne crte ličnosti u populaciji koja je pravomoćno osuđena za neke od delikata koji su predviđeni predmetom istraživanja i koja se nalazi na izdržavanju kazne u penitencijarnim ustanovama u Srbiji. Ovaj segment istraživanja bi imao za cilj utvrđivanje zastupljenosti psihopatskih osobina ličnosti u osuđeničkoj populaciji, utvrđivanje prediktivne sposobnosti mera psihopatije pri predviđanju recidiva i utvrđivanje prediktivne sposobnosti mera psihopatije za tip izvršenog krivičnog dela. Predviđena veličina uzorka je 300 ispitanika. Elektronski kriminal kao

produkt novog tehnološkog doba biće analiziran sa stanovišta neophodnosti njegove adekvatne inkriminacije i sankcionisanja kao i predloga elemenata koje treba dograditi u krivično zakonodavstvo Republike Srbije. U okviru posebnih podprojekata bio bi istraživani i odnos medija i kriminala, socijalna isključenost kao društveni kontekst kriminala u Srbiji, odnos socijalne inkluzije i siromaštva, potencijali institucija socijalne zaštite u društvenom reagovanju na kriminal (primarna, sekundarna i tercijarna prevencija, tretman, postpenalna zaštita). Socijalno-patološka obeležja kriminala maloletnika kao i mogućnosti rane detekcije i socijalne intervencije u Srbiji bila bi predmet posebnih empirijskih istraživanja.

Očekivani ključni rezultati istraživanja interdisciplinarnog projekta *Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije* bi bili:

1. utvrđivanje plauzibilne slike faktora rizika i faktora zaštite od svih oblika, a posebno nasilničkog, ekonomskog, visokotehnološkog (*cyber crime*) i organizovanog kriminala i to kod maloletnika i kod punoletnih osoba;
2. analiza postojećih i predlaganje novih i unapređenih modela prevencije za sve navedene oblike kriminala;

3. testiranje pojedinih modela na prigodnim uzorcima u populacijama koje se definišu kao rizične;
4. izrada predloga novih modela državne reakcije na kriminal u normativnoj i socijalnoj sferi;
5. sugestije u kreiranju javnih politika (uključujući analizu empirijske evidencije i dobre prakse drugih zemalja) koje će doprineti redukovanju nedovoljne socijalne inkluzije i siromaštva kao relevantnih faktora rizika za delinkventno ponašanje;
6. izrada akcionih planova u cilju postepenog opadanja nasilja i najtežih oblika kriminala;
7. izrada akcionih planova u cilju smanjenja straha od kriminala kod stanovništva kao *conditio sine qua non* za kvalitetniji i sigurniji svakodnevni život;
8. izrada akcionih planova i modela koji bi predstavljali konkretnu pomoć prilikom donošenja državnih odluka u pogledu zaustavljanja daljeg rasta nasilja i kriminala;
9. sukcesivno publikovanje rezultata multidisciplinarnih teorijsko-empirijskih, empirijskih, komparativnih i drugih relevantnih istraživanja u većem broju monografija, tematskih hrestomatija i u vodećim nacionalnim i inostranim naučnim časopisima;

10. prezentacija dobijenih rezultata Projekta na naučnim skupovima u organizaciji Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja (kao što je tradicionalni seminar prava koji se održava već 22 godine u organizaciji Instituta), razmena naučnih informacija na međunarodnim i nacionalnim naučnim konferencijama;
11. organizovanje edukativnih seminara, tribina i radionica preko kojih će se relevantni rezultati Projekta, a koji su direktno aplikabilni i važni za donošenje državnih odluka u pogledu smanjenja kriminala i nasilja široko posmatrano, kao i navedenih partikularnih oblika kriminala, komunicirati zainteresovanim socijalnim i državnim institucijama koje su u poziciji moći da ih i sprovode. Ovim projektom rukovodi naučni savetnik dr Vladan Joldžić.

Značaj istraživanja kada je prevencija kriminala kao najefikasnija *ante delictum* socijalna intervencija u pitanju ne treba posebno dokazivati.

Ciljevi istraživanja su: (a) identifikovanje faktora rizika i rizičnih grupa kao i faktora prevencije postojećih oblika kriminala, posebno nasilnog, organizovanog, visokotehnološkog i ekonomskog; (b) analiziranje mogućnosti postojećih i stvaranje novih modela prevencije za te oblike

i taj stepen kriminala; (c) utvrđivanje realne preventivne uloge i realnih preventivnih dometa državne reakcije na kriminal, posebno u normativnoj oblasti i (d) konstruisanje produktivnijih preventivnih modela državne reakcije. Najkraće rečeno, očekivani rezultati bi bili: (1) stvaranje pouzdanije slike, najuticajnijih faktora kriminala; (2) kreiranje novih modela prevencije kod svih a posebno najtežih oblika kriminala; (3) predlog novog modela državne reakcije na kriminal; (4) predlaganje optimalnih rešenja za dugoročno smanjenje obima kriminala; (5) izrada akcionih planova i modela koji bi predstavljali konkretnu pomoć prilikom donošenja državnih odluka u pogledu zaustavljanja daljeg rasta nasilja i kriminala. Važnost serije istraživanja koje bi se sprovело u okviru interdisciplinarnog projekta *Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije* određen je, između ostalog i formulisanim ciljevima istraživanja kao i očekivanim rezultatima. Identifikovanje i analiza objektivne slike kriminala u Srbiji, trendova i rizika kao i utvrđivanje plauzibilne slike faktora rizika i faktora zaštite od svih oblika, a posebno nasilničkog, ekonomskog, visokotehnološkog i organizovanog kriminala je nužan uslov za izradu akcionog plana za efikasnu državnu reakciju u suprotstavljanje kriminalu što je *per definitionem* cilj od nacionalnog i državnog

značaja. Istraživačkim dizajnom predviđeno je pet podprojekata: 1) *Psihopatija i recidivizam u osuđeničkoj populaciji* 2) *Socijalne nejednakosti i socijalna inkluzija: uloga sredstava javne komunikacije* 3) *Modeli državne reakcije u normativnoj i socijalnoj sferi* 4) *Mediji i kriminal* i 5) *Državna reakcija u oblastima kriminaliteta u razvoju – visokotehnološkog i ekološkog*.

Budući da su Projektom predviđena istraživanja i na maloletničkoj i na populaciji punoletnih osoba, važno je istaći da istraživanja na uzorcima maloletnih osoba (za koje postoji akumulirana empirijska evidencija da predstavljaju najvulnerabilniji deo populacije za faktore rizika i kriminogeni uticaj vršnjačkih grupa i okruženja) treba da omoguće ranu detekciju sumnjivih i opominjućih znakova i faktora rizika za nasilno ili kriminalno ponašanje. Identifikovanje faktora rizika za violentno i kriminalno ponašanje kao i definisanje rizičnih grupa je neophodno za izradu kvalitetnih, aplikabilnih i unapređenih modela prevencije za sve oblike kriminala. Unapređivanje modela prevencije za populacije koje se definišu kao rizične je od osobitog značaja za donošenje adekvatnih državnih odluka u vezi sa borbom protiv narastajućeg kriminala, posebno violentnog, organizovanog, ekonomskog i visokotehnološkog. Kao očekivani rezultat od značaja za nacionalnu strategiju u borbi protiv kriminala je i izrada predloga novih

modela državne reakcije na kriminal u normativnoj i socijalnoj sferi.

U Projektu će biti analizirana i kaznena politika sudova, saglasnost te kaznene politike sa postojećim zakonskim odredbama, adekvatnost zakonskih odredbi (i procesnih i materijalnih), i najzad, preventivni potencijali postojećih zakonskih odredbi (na osnovu percepcije prestupnika tih odredbi pre izvršenja dela). U skladu sa tim i u ovom segmentu istraživanja postoji očekivanje da će dobijeni rezultati biti primenljivi i od pomoći prilikom donošenje odluka onima koji su u poziciji moći da utiču na unapređivanje državne strategije u redukovanju nasilničkog i delinkventnog ponašanja. Izrada adekvatnih preventivnih modela treba značajno da redukuje ili bar spreči dalji rast svih oblika kriminala, a posebno violentnog, maloletničkog, visokotehnološkog, ekonomskog i organizovanog.

Analiza mogućnosti socijalne intervencije i državne reakcije na kriminal, posebno kaznenog zakonodavstva, evaluacija realnih preventivnih dometa kaznenog zakonodavstva i izrada predloga novih normativnih rešenja je takođe važna u osmišljavanju adekvatne socijalne i državne politike za redukovanje i minimizovanje nasilja i gore navedenih oblika kriminala.

Segment istraživanja koji se odnosi na psihopatske devijacije i antisocijalne crte ličnosti u populaciji koja je pravomoćno osuđena i koja se nalazi na izdržavanju kazne u penitencijarnim ustanovama u Srbiji bi imao za cilj utvrđivanje zastupljenosti psihopatskih osobina ličnosti u osuđeničkoj populaciji, utvrđivanje prediktivne sposobnosti mera psihopatije pri predviđanju recidiva i tipa izvršenog krivičnog dela. Dobijeni rezultati takođe će biti značajni za izradu modela prevencije.

Visokotehnološki kriminal biće analiziran sa stanovišta neophodnosti njegove adekvatne inkriminacije i sankcionisanja kao i predloga elemenata koje treba dograditi u krivično zakonodavstvo Republike Srbije.

U okviru posebnog podprojekata bio bi istraživan odnos medija i kriminala, uključujući i načine na koje eventualno izveštavanje o nasilju može da generiše novo nasilje (širenjem mehanizmima socijalne infekcije).

Proučavanje socijalne isključenosti kao društvenog konteksta kriminala u Srbiji, odnosa socijalne inkluzije i siromaštva i potencijala institucija socijalne zaštite u društvenom reagovanju na kriminal (primarna, sekundarna i tercijarna prevencija, tretman, postpenalna zaštita) doprineće donošenju relevantnih državnih odluka u okviru *Strategije za borbu protiv siromaštva* kao i

kreiranju sugestija u oblasti javnih politika vezano za redukovanje nedovoljne socijalne inkluzije i siromaštva kao relevantnih faktora rizika za delinkventno ponašanje.

Kao segmente istraživanja koji su od posebnog značaja za donošenje državnih odluka izdvajamo: 1) izradu akcionih planova u cilju smanjenja straha od kriminala kod stanovništva kao preduslov za kvalitetniji i sigurniji svakodnevni život; 2) izradu akcionih planova i modela koji bi predstavljali konkretnu pomoć prilikom donošenja državnih odluka u pogledu zaustavljanje daljeg rasta nasilja i kriminala; 3) sukcesivno publikovanje rezultata multidisciplinarnih teorijsko-empirijskih, empirijskih, komparativnih i drugih relevantnih istraživanja u većem broju monografija, tematskih hrestomatija i u vodećim nacionalnim i inostranim naučnim časopisima; 4) prezentaciju dobijenih rezultata Projekta na naučnim skupovima kako u organizaciji Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja tako i na drugim međunarodnim i nacionalnim naučnim konferencijama; 5) organizovanje edukativnih seminara, tribina i radionica preko kojih će se najzačajniji rezultati Projekta koji su pri tome direktno aplikabilni i važni za donošenje državnih odluka u pogledu smanjenja kriminala i nasilja *grosso modo* kao i navedenih konkretnih oblika kriminala, komunicirati zainteresovanim socijalnim i državnim Institucijama nadležnim za njihovo sprovođenje.

Institut je do sada organizovao više desetina stručnih i naučnih konferencija i skupova kao i preko stotinu seminara namenjenih usavršavanju stručnih kadrova u pravosuđu, tužilaštvu, penitencijarnim ustanovama kao i obuke kadrova u neдржавnom sektoru unutrašnje bezbednosti.

Naučnoistraživački rad i razvoj Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i nadalje će se zasnivati na ciljevima proklamovanim još prilikom njegovog osnivanja 1960. godine, naravno prilagođeni duhu vremena, pre svega *Strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2010. do 2015.*, kao i novim empirijskim rezultatima, saznanjima, nataloženim iskustvima i metodološkim inovacijama.

Osnovne oblasti ekspertize Instituta

Institut kao ustanova sa sopstvenim naučnim resursima je osposobljen kako za fundamentalna tako i za primenjena istraživanja u sledećim područjima:

1. *Maloletničke delinkvencije*, za analizu efikasnosti sankcija, primenu raznih terapijskih metoda, prognozu i rano otkrivanje devijantnih ponašanja, za izradu preventivnih programa i njihovu evaluaciju, za evaluaciju institucionalnog i vaninstitucionalnog tret-

mana, za edukaciju osoblja u penitencijarnim ustanovama; za izradu i evaluaciju programa za borbu protiv narkomanije, za izradu programa za prevenciju i otkrivanje raznih oblika devijacija kod školske dece; za izradu modela zaštite dece od zlostavljanja.

2. *Metodologije* za izradu i implementaciju računarskih programa za analizu podataka oblasti društvenih, medicinskih, ekonomskih, humanističkih i drugih nauka; za konstrukciju mernih instrumenata.
3. *Marketinga* za ispitivanje tržišta, odnosno motiva, potreba, stavova, životnog stila potrošača i procesa donošenja odluka, ispitivanja vezana za segmentaciju tržišta, evaluaciju efekata promotivnih kampanja, testiranje potencijalnog imena proizvoda i marke proizvoda.
4. *Statističkog praćenja kriminala i socijalnih devijacija* za stvaranje baza podataka i različite statističke analize.
5. *Istraživanja u oblasti urbanizma* za ispitivanje socio-psiholoških fenomena koji utiču na kvalitet životne sredine i kvalitet života.
6. *Istraživanja u oblasti izgradnje objekata u industriji, rudarstvu i vodoprivredi*, za ispitivanje stavova i raznih socio-psiholoških fenomena kod stanovništva koje trpi

negativne posledice podizanja ovih objekata, otvaranja kopova, stvaranja vodoprivrednih akumulacija i slično.

7. *Kriznih situacija*, za ispitivanje ponašanja, vrednosti, stavova, emocija, za primenu modela nenasilnih rešavanja konflikata, za primenu modela za uspostavljanje poverenja.
8. *Bezbednosti*, za izradu i primenu modela za uspostavljanje poverenja između građana i organa bezbednosti kao i za izradu modela kontrole zakonitosti u radu organa.

Istraživanja u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja odvijaju se u okviru tri međusobno povezane i uslovljene oblasti. To su istraživanja u oblasti kriminologije i sa njima povezana istraživanja u oblasti penologije, psihologije i sociologije, istraživanja u oblasti krivičnog prava kao i istraživanja u oblasti statistike, analize podataka i teorije merenja usmerena na rešavanje kriminoloških problema.

Kriminološka i sa njima povezana penološka, psihološka i sociološka istraživanja u svetu, a isti slučaj je i sa istraživanjima iz tih oblasti sprovedenim u Institutu, dominantno su obeležena afirmacijom empirijske psihologije, sociologije i kriminologije. U većini razvijenih zemalja kriminološki instituti bave se proučavanjem

psiholoških i socioloških faktora koji utiču na kriminalno ponašanje na mnogo egzaktniji način nego što je to bilo dvadesetak godina ranije, a osim tradicionalnih kriminoloških instituta u mnogim se zemljama osnivaju i specijalizovani instituti za matematičku kriminologiju. Kako je orijentacija prema empirijskoj kriminologiji, penologiji, psihologiji i sociologiji karakteristična i za istraživanja u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja, rezultati postignuti u Institutu citiraju se u kriminološkim udžbenicima i naučnim radovima u nekoliko stranih zemalja, a kriminološka istraživanja koja u mnogim zemljama potiču i koordiniraju kriminološki instituti koje su osnovale Ujedinjene nacije sprovode se po istom programu po kome radi i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, koji je i izradio ovaj program po narudžbini UNICRI-ja, jednog od kriminoloških instituta koje su osnovale Ujedinjene nacije. *De facto, ako se može suditi po količini upotrebljivih informacija o psihološkim i sociološkim faktorima kriminala i drugih socijalnih devijacija dobijenih istraživanjima Instituta u poslednjih 10 godina, od kojih su deo objavile i Ujedinjene nacije, mesto Instituta u mreži svetskih kriminoloških instituta ni po čemu nije niže od mesta instituta koji se bave ovom problematikom u najrazvijenijim zemljama.*

Sudeći po broju objavljenih i citiranih radova iz oblasti statistike, teorije merenja, analize podataka i računarstva kako u udžbenicima, tako i u časopisima iz ovih oblasti u svetu i u nas i sudeći po broju računarskih programa iz područja računarske statistike napisanih u Institutu koji se primenjuju i to ne samo u našoj zemlji, osim u kriminološkim, psihološkim i sociološkim istraživanjima i u naučnim, stručnim i razvojnim istraživanjima u najmanje deset drugih naučnih i stručnih oblasti, ova je oblast verovatno najrazvijenija oblast istraživanja Instituta i zbog toga i u najpovoljnijoj poziciji u odnosu na stanje ove oblasti u svetu. Ova konstatacija se prevashodno odnosi na period dok je institutskim projektima rukovodio profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu i naučni savetnik Instituta, dr Konstantin Momirović (1991.-2004.) koji je, sa timom svojih saradnika (prof. dr Stanislav Fajgelj, prof. dr Dobrivoje Radovanović, prof. dr Ankica Hošek, prof. dr Goran Knežević) formirao čitav jedan pravac i školu mišljenja u proučavanju psihologije kriminala. Glavna karakteristika tih istraživanja je razvoj robustnih statističkih metoda, pogodnih za kriminološka, ali ne isključivo za kriminološka istraživanja, razvoj nelinearnih metoda i metoda zasnovanih na teoriji katastrofe, i konstrukcija mernih instrumenata tako dobrih metrijskih karakteristika, da zauzimaju dominantno mesto među instrumentima iste namene koji se primenjuju

u svetu, zbog čega se instrumenti konstruisani u Institutu primenjuju ne samo u našoj, već i u nekolicini stranih zemalja, uprkos poteškoćama povezanim sa do skoro vrlo nepovoljnim položajem naše zemlje uopšte, pa i u međunarodnoj naučnoj razmeni.

Kada je o sociološkim istraživanjima reč, u Srbiji se sociologijom socijalnih devijacija na naučno najozbiljniji način bavi ovaj Institut. Ostali instituti naučno kompetentno proučavaju neke od aspekata socijalnih devijacija (na primer pedagoški aspekt, psihološki aspekt, socijalno politički aspekt, socio-medicinski i ekonomski aspekt i sl.), ali sveobuhvatno, multidisciplinarno, jedino ovaj Institut. Međutim, kada su u pitanju neke posebne grane sociologije situacija je sledeća:

1. *Sociologija medicine* – ovom oblašću se naš Institut bavi sistematski (1980-2001) i za to vreme je ostvareno nekoliko projekata čiji su rezultati objavljeni i primenjeni u zemlji i inostranstvu.
2. *Sociologija migracija* – time se bavi i Institut za međunarodnu politiku i privredu, ali uglavnom ekonomskim i demografskim aspektom migracija. Političkim i kulturno-političkim aspektom evropskih migracija, bave se i razne "Nevladine organizacije" kod nas a koje na ovu temu rade projekte, organizuju

naučne skupove i okrugle stolove, štampaju i zbornike radova, ali je krajnji rezultat takvih aktivnosti mnogo više potvrđivanje strateških orijentacija imigracionih politika zemalja imigracije, koje su uostalom dale i sredstva za takve projekte, nego što ti radovi kritički sagledavaju kulturne, ekonomske, sociopsihološke, porodične, rečju, situacione probleme naše migrantske zajednice u društvima imigracije.

3. *Sociologija policije* – u Srbiji se tom oblašću ne bavi ni jedna druga naučna institucija osim Instituta. Postoji ideja da se osmisli zajednički projekat Instituta i Kriminalističko – policijske akademije na planu razvijanja sociologije policije u srpskom društvu što po našem mišljenju ima strateški značaj za civilizovanje sistema bezbednosti u zemlji.
4. *Sociologijom kulture* bave se i drugi instituti, na primer, Zavod za proučavanje kulturnog razvitka. U Institutu različita istraživanja iz oblasti koju pokriva sociologija kulture, permanentno su zastupljena od 1966. godine do danas.
5. *Sociologijom sela* i *Sociologijom grada* se Institut bavio od osnivanja. Sociologijom sela (istraživanjima) se određeno vreme bavilo Sociološko odeljenje Instituta društvenih nauka, a od 1995. godine se bavi

Jugoslovensko udruženje za sociologiju sela i poljoprivrede. Sociologijom grada se bavi Jugoslovenski institut za urbanizam i Sociološki institut Filozofskog fakulteta u Beogradu.

6. *Sociologija rada* je takođe predmet naučno-istraživačke pažnje Instituta. Iz ovog područja realizovan je veći broj projekata. Nije poznato da se još neka naučna kuća bavi ovom disciplinom.
7. *Vrednosnim sistemom* bave se još Institut društvenih nauka, Pedagoški institut kao i Sociološki institut Filozofskog fakulteta.
8. *Sociologijom marginalnih društvenih grupa* bave se i drugi instituti (Institut društvenih nauka, Pedagoški institut i pojedine nevladine organizacije, međutim, saznajnu punoću fenomena marginalizacije određenih društvenih grupa najautoritativnije daju projekti koje radi ovaj Institut, između ostalog i zbog toga što je ovaj fenomen u najvećoj mogućoj meri povezan sa socijalnom patologijom ili iz nje izvire što je temeljna oblast rada ovog Instituta.
9. *Sociologijom i psihologijom marketinga* u naučno-istraživačkom smislu bavi se samo Institut za psihologiju na Filozofskom fakultetu. Naučno proučavanje psihološkog aspekta marketinga, relativno je

nova naučna oblast kod nas. Produktivna funkcija psihologije u marketingu nigde se kod nas i nije proučavala osim u našem Institutu. Marketing je delatnost za koju se može reći da je od strateškog značaja za Srbiju. Obilje inventivnosti, inteligencije, pronalazaštva, otvorene komunikativnosti, mudrosti, osećajnosti i drugih korisnih osobina kulturnog identiteta našeg podneblja, neophodno je naučno spoznati, konstatovati, klasifikovati i kanalisati u funkciji marketinga.

10. *Sociologijom i psihologijom grupa* bave se i drugi naučni instituti, ali sociologijom i psihologijom malih grupa, naročito u policiji, vojsci, zatvorima, među prestupnicima ili nekih "specijalnih" malih grupa, ne bavi se niko osim ovog Instituta.

Iako je Institut dao značajne doprinose u navedenih deset posebnih grana sociologije, on se sve više usmerava na sociologiju devijacija a u tom području je on unikatna i suverena naučna ustanova.

Kriminologija je, kao što je dobro poznato, interdisciplinarna nauka koja u najvećoj meri zavisi od smera u kome se kreću istraživanja u psihologiji, posebno u psihologiji ličnosti, sociologiji, krivičnom pravu, ali i u

matematičkoj statistici, računarskoj statistici i teoriji merenja.

Kako su dominantni smerovi u psihologiji u svetu diktirani i razvojem matematičke i statističke psihologije, neuronauka i psihofiziologije, što je dovelo do toga da među najcitiranim istraživačima iz psihologije ima mnogo onih koji nisu po zvanju psiholozi već matematičari, fiziolozi, biolozi i stručnjaci iz područja računarskih nauka. To su ti smerovi kojih su se, u meri u kojoj je to bilo moguće s obzirom na opremljenost Instituta, držali i oni istraživači Instituta koji su se bavili fundamentalnim psihološkim istraživanjima i psihološki orijentisanim kriminološkim istraživanjima. Ovakve studije su i od najvećeg interesa za budući rad Instituta.

U izvesnoj meri to važi i za istraživanja u području sociologije i sociološki orijentisanih kriminoloških istraživanja. U stvari, sociologija u svetu je oštro podeljena na područja: a) statističke sociologije, u kojoj dominiraju empirijska istraživanja i u kojoj su u poslednje vreme u svetu, pa i u nekim bivšim jugoslovenskim republikama, postignuti značajni i često citirani rezultati i b) područje sociologije koje svoju egzistenciju duguje nekadašnjoj tesnoj vezi između sociologije i filozofije. Većina istraživača Instituta koji se bave sociološkim istraživanjima i svi koji se

bave sociološki orijentisanim kriminološkim istraživanjima usmereni su prema području egzaktno empirijske sociologije, dakle prema području sociologije koja dominira u razvijenim zemljama. To se može oceniti kao povoljna okolnost što se vidi i po tome da su u udžbenicima iz kriminologije, uključujući i one koji su publikovani izvan naše zemlje, od svih sociologa najčešće citirani oni istraživači Instituta koji se bave empirijskom sociologijom.

Istraživanja iz područja krivičnog prava i sa krivičnim pravom povezanih pravnih nauka još uvek su u svetu dominantno orijentisana prema klasičnom pristupu krivičnom pravu čija je karakteristika da se pravnom regulacijom smanji stopa kriminaliteta pretežno na osnovu logičkih, ali ne nužno i validnih i utemeljenih empirijskih argumenata. Međutim, sve su intenzivnije tendencije, koje su započele dosta davno, da se pravni propisi formulišu na osnovu rezultata empirijskih istraživanja kao i da se njihova konzistencija i efekti njihove primene provere primenom kanoničkih modela nastalih na osnovu rezultata istraživanja iz područja simboličke logike. Nije redak slučaj da na nekim značajnim univerzitetima na zapadu postoje dva odvojena pravna fakulteta, od kojih se u jednom pravnici obrazuju na klasičan način, a u drugom na način koji nastoji da pravo od čiste normativne nauke postane nauka što bliža

egzaktnim naukama. Neki istraživači Instituta imali su prilike da sarađuju sa tako orijentisanim pravnim fakultetima i institutima, pa čak i da vode njihove projekte, ali je ta orijentacija kod nas na žalost zaustavljena zbog okolnosti koje su nastale izolacijom naše zemlje devedesetih godina prošlog veka.

U oblasti pravnih nauka i kriminologije u najnovije vreme u svetu počinju sve češće da se javljaju istraživanja u oblasti viktimologije, tamnih brojki kriminala, organizovanog kriminala, korupcije, ekonomskog kriminala, zloupotrebe droga i nasilja, posebno nasilja u porodici i nad ženama. Prateći te tendencije istraživači Instituta su unazad šest-sedam godina intenzivirali i ova istraživanja na području Srbije. Situacija u kojoj se Srbija našla, od 1992. pa sve do našeg doba, pogodovala je i naglo produkovala organizovani kriminal, ekonomski kriminal, korupciju, kriminal nasilja, velike žrtve civila i brojne druge devijacije, pa se otuda nužno postavlja i problem istraživanja tih pojava. Još jedno područje istraživanja u svetu je veoma značajno za naučni rad Instituta. To je područje ljudskih prava i područje funkcionisanja pravne države. Svetska istraživanja u tom domenu daleko su ispred domaćih, ali se ova istraživanja neodložno moraju sprovesti i u našoj sredini bez obzira na taj početni hendikep.

Istraživanja iz područja analize podataka, statistike i teorije merenja u svetu su u velikoj meri uslovljena razvojem računarskih nauka. Rezultati dobijeni u tim oblastima, podržani statističkim programskim proizvodima, imali su najveći uticaj na nagli razvoj mnogih empirijskih nauka, pa tako i na razvoj kriminologije, psihologije i sociologije. Najvažnija dostignuća u tim naukama su integracija mnogih područja matematičke statistike zahvaljujući primeni projekcionih operatora, razvoj robustnih metoda i metoda koje maksimizuju pouzdanost statističkih funkcija, nagli razvoj nelinearnih metoda i metoda za analizu nenumeričkih podataka, i sve veća primena metoda koje se zasnivaju na rešavanju sistema strukturalnih jednačina, dakle konfirmativnih metoda i metoda koje se zasnivaju na teoriji katastrofe. Ne beznačajan doprinos razvoju svih tih metoda i važan doprinos razvoju specijaliziranih statističkih programskih proizvoda dali su i istraživači Instituta, tako da će se njihova dalja istraživanja u ovim oblastima nastaviti u istom smeru.

Rezultati dobijeni istraživanjima u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja primenjeni su, u proteklom periodu, u velikom broju drugih naučnih ustanova, stručnih organizacija, državnih organa, službi, ustanova i preduzeća za sprovođenje njihovih istraživačkih radova, stručnih radova, organizacijskih i pravnih zahvata i svakodnevnu praksu u mnogim naučnim i stručnim

disciplinama. Prema povratnim informacijama kojima Institut raspolaže, ti rezultati su primenjivani u pravu, penologiji, psihologiji, kineziologiji, sociologiji, pedagogiji, kriminologiji, psihijatriji, statistici, računarstvu, profesionalnoj orijentaciji, socijalnoj zaštiti, marketingu, organima bezbednosti i oružanim snagama.

Rezultati koji su doživeli, u svom izvornom ili izvedenom obliku, neposrednu primenu mogu se podeliti u četiri grupe:

1. Nove metode i njima pridruženi algoritmi, koji su primenjivani u računarstvu, psihologiji, kriminologiji, kineziologiji, pedagogiji, statistici i marketingu;
2. Novi računarski programi, koji su primenjivani u psihologiji, kriminologiji, sociologiji, pedagogiji, kineziologiji, statistici, psihijatriji i marketingu;
3. Novi merni instrumenti, koji su primenjivani u psihologiji, kriminologiji, oružanim snagama, pedagogiji, defektologiji, psihijatriji, profesionalnoj orijentaciji i marketingu i
4. Sintetski rezultati osnovnih istraživanja, koji su našli svoju primenu u pravu, penologiji, socijalnoj zaštiti, psihologiji, računarstvu, statistici i oružanim snagama.

Rezultati projekata koji su realizovani u Institutu i način diseminacije kao i spisak područja u kojima se ti rezultati primenjuju je veoma dugačak. Međutim, kako su ti rezultati u najvećem broju slučajeva objavljeni u naučnim časopisima i monografijama, ili se nalaze na elektronskim medijima bez ugrađenih programa za zaštitu, ili su u prodaji preko Centra za primenjenu psihologiju, a u izvesnom broju slučajeva bili su učinjeni dostupnim zainteresovanim korisnicima i putem tehničkih izveštaja, moguće je da su primenjivani i u drugim područjima. Institut, na žalost, ne raspolaže načinom da evidentira sve primene pogotovo kada se radi o algoritmima, računarskim programima i mernim instrumentima, jer u našoj zemlji, za sada, ne postoji informacijski sistem koji bi to omogućio. Zbog toga su informacije o primeni rezultata istraživanja sprovedenih u Institutu dobijene ili na osnovu referenci u objavljenim naučnim i stručnim publikacijama, ili na osnovu informacija Centra za primenjenu psihologiju o tome ko kupuje merne instrumente koje su izradili članovi Instituta, ili na osnovu konsultacija sa korisnicima algoritama i programa koje su izradili članovi Instituta.

U području koje pokriva ovaj Institut postoji veoma veliki broj istraživačkih tema koje su od izuzetnog značaja i sa naučnog i sa praktičnog stanovišta. Neke od tih tema nametnula je društvena situacija i razvoj društvenih

odnosa nakon 1990. godine. Nesreća kojom je zahvaćena ova zemlja, nakon te godine, a koja se teško može opisati na malom prostoru, donela je, kao prostu zakonitu posledicu ili kao planiranu aktivnost, svejedno, još jednu nesreću; bujanje svih oblika kriminala koje nauka poznaje.

U toj situaciji teško je odlučiti šta bi trebalo da ima prednost u Programu istraživanja Instituta u budućnosti pošto, kao što znamo, nema lakih i bezopasnih kriminalnih ponašanja i pošto i ona koja na prvi pogled izgledaju lakša mogu brzo prerasti u teške oblike. Pa, ipak, svesni vremenskih ograničenja i ograničenih sredstava koja stoje na raspolaganju Institut se odlučio da svoj istraživački program usredsredi na četiri teme od kojih su dve u kategoriji osnovnih istraživanja, a dve u kategoriji primenjenih. Te teme u kategoriji osnovnih istraživanja su: *Otkrivanje i prevencija ranog devijantnog i kriminalnog ponašanja i Teški oblici kriminaliteta: prevencija i državna reakcija*, a u kategoriji primenjenih istraživanja: *Statistička analiza i praćenje kriminala u Srbiji i Odnos policije i javnosti: modeli za uspostavljanje poverenja i saradnje*.

Otkrivanje i prevencija ranog devijantnog i kriminalnog ponašanja

Zahvaljujući rezultatima postignutim u poslednjih dvadeset godina, koji su pokazali koji psihološki i sociološki faktori utiču na devijantno i kriminalno ponašanje i maloletnih i punoletnih osoba, koji je apsolutni, relativni i simbiotski intenzitet tog uticaja, kako se ti faktori mogu meriti sa visokim stepenom pouzdanosti i valjanosti i kako se matematičkim i statističkim postupcima koji pripadaju području nelinearnih modela i modela deriviranih iz teorije katastrofa može utvrditi rizik od devijantnog i kriminalnog ponašanja, moguće je izraditi racionalan i efikasan program detekcije rizičnih pojedinaca i grupa i formirati program prevencije njihovog aberantnog ponašanja.

Ovo istraživanja su, u stvari, na neki način logičan nastavak prethodnog programa u kome je analiziran uticaj socijalnih i personalnih medijatora na kriminalno ponašanje, a taj je program i naručen od UNICRI-a, jednog od kriminoloških instituta Ujedinjenih nacija u kojem se sprovode istraživanja u više stranih zemalja sa planom da se ovaj program prevencije kriminala realizuje u saradnji sa više relevantnih institucija, a posebno sa kriminološkim institutima Ujedinjenih nacija.

Efekti ovog programa trebalo bi da budu višestruki na duži rok. Naučni efekti sastoje se u tome da se provere do sada postigniti rezultati, da se poveća količina informacija o psihološkim i sociološkim uzrocima devijantnog i kriminalnog ponašanja i adekvatnim matematičkim modelima tog ponašanja kao i da se utvrdi ekstenzivnost tih faktora što je bitan uslov za svako racionalno planiranje preventivnih akcija. Neposredni praktični efekti biće smanjenje stope porasta devijantnog i kriminalnog ponašanja, budući da to omogućuju i do sada postignuti rezultati čime bi se smanjila materijalna i moralna šteta koje društvo ima od tog ponašanja.

Teški oblici kriminala: prevencija i državna reakcija

Pod teškim oblicima kriminala se u savremenoj kriminološkoj literaturi podrazumevaju: organizovani kriminal, privredni kriminal i korupcija, kriminal nasilja, ilegalne migracije ljudi, trgovina ljudima i zloupotreba droga. Svaki od ovih oblika kriminala, u poslednje tri decade i u našoj zemlji je našao plodno tle. U istraživanjima šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina nisu rađena naučna istraživanja na ovu temu (posebno kada je reč o organizovanom kriminalu,

privrednom kriminalu i korupciji, legalnim migracijama i trgovinom ljudima). Devedesetih se u Institutu počelo sa analizom eksplorativnog karaktera, a u istraživanjima koja su usledila bili su zastupljeni prevalentno etiološki i fenomenološki pristup. Istraživanjima sprovedenim u Institutu došlo se do saznanja o uzrocima, načinu ispoljavanja i širim društvenim posledicama koje su uzrokovali navedeni oblici kriminala. Posebna pažnja u istraživanjima bila je posvećena karakteru i načinu na koji se planira i sprovodi državna reakcija odnosno zakonska regulativa. Ovom serijom longitudinalnih istraživanja se nastavlja i u okviru novih projekata čiji je nosilac Institut.

Ovakva istraživanja su važna između ostalog i zato što su navedeni pojavni oblici kriminala poprimili alarmantne razmere i intenzitet koji nužno zahteva posebno naučno proučavanje koje bi trebalo da otkrije moguće načine i mere njegovog sprečavanja.

Drugi razlog leži u činjenici da su štete od kriminala toliko velike da u bitnom smislu direktno utiču na brzinu i kvalitet društvenih promena u ovoj dinamičnoj etapi razvoja našeg društva.

Međunarodna saradnja je jedan od preduslova kvaliteta i upotrebljivosti rezultata istraživanja. Na globalnom planu, naša država vodi politiku usaglašavanja

sa standardima koji postoje u savremenom svetu, pa je to i jedan od orijentira za naučna istraživanja koja se u zemlji sprovode, a naročito kada je reč o istraživanju savremenih oblika kriminala, koji ima izraženu međunarodnu dimenziju. Bogata međunarodna saradnja koju je Institut sve ove godine svog postojanja negovao, će nam pomoći da krajnje rezultate i postavljene ciljeve projekta koji se izvode u Institutu, učinimo uporedivim i kompatibilnim sa svetskim trendovima u kriminalnoj politici.

Efekti ovakvih istraživanja mogu biti sagledani u najmanje dve sfere; (a) saznoj, koja se tiče otkrivanja uzroka, načina ispoljavanja kao i posledica delovanja savremenih oblika kriminala i (b) akcionoj koja se odnosi na projektovanje mera i načina prevencije savremenih oblika kriminala, kao temeljnih determinanti kriminalne politike.

Statistička analiza i praćenje kriminala u Srbiji

Istraživanja iz ove oblasti su planirana zato što preduzimanje sistematskih akcija usmerenih na sprečavanje i suzbijanje kriminala punoletnih i delinkvencije maloletnih lica pretpostavlja da se raspoláže dovoljnim i

pravovremenim podacima o tome obrađenim i prikazanim tako da svi relevantni činioci, ali i najšira javnost, raspolažu informacijama o obimu, rasporedu, vrsti i kretanju delinkventnog i kriminalnog ponašanja u našoj zemlji. Te informacije moraju biti takve da omoguće procenu društvene opasnosti od delinkventnog i kriminalnog ponašanja u pojedinim delovima Republike i Republici u celini, prognozu razvoja takvog ponašanja, procenu broja lica sklonih takvom ponašanju i utvrđivanje broja žrtava i veličinu i vrstu štete počinjene krivičnim delima, nezavisno od toga da li je počiniocima tih dela izrečena neka krivična sankcija. Ovo podrazumeva da je policijska statistika kriminala nezavisna od sudske statistike, ali naravno, povezana sa njom, i povezana sa statističkim podacima koji su dobijeni iz drugih izvora, posebno sa statističkim podacima dobijenim u okviru istraživačkih projekata usmerenih na otkrivanje uzroka i posledica kriminala i drugih socijalnih devijacija. Ovakva istraživanja su bitna i zato što je postojeće stanje u statistici kriminala krajnje nezadovoljavajuće, moglo bi se reći usled dva bitna razloga. Prvo, ona je apsolutno neprecizna što se da lako utvrditi jednostavnim upoređivanjem: po toj statistici porasta kriminala od 1992. do 2001. godine gotovo da uopšte nema (Momirović, 2001) iako podaci iz drugih izvora govore suprotno. Drugo, ona ne omogućuje bilo kakvu prognozu

kretanja kriminala, a pogotovu ne utvrđivanje broja žrtava, veličinu i vrstu štete niti bilo šta drugo što savremeno proučavanje kriminala zahteva.

Sadržaj projekta Instituta obuhvatao bi planiranje i organizovanje pouzdane baze podataka o: (a) počinjenim krivičnim delima, (b) počiniocima krivičnih dela i (c) žrtvama kriminalnih dela. Te tri oblasti bi bile razrađene što je moguće detaljnije u saradnji sa nadležnim državnim organima. Rezultat ovakvog projekta bi bio i formiranje sistema za analizu i praćenje kriminala. Kao što je poznato, strukture podataka koje omogućavaju efikasne statističke analize razlikuju se od struktura podataka koje su pogodne za formiranje, održavanje i podržavanje baza podataka. Zbog toga će u izvedbenom delu projekta biti formiran sistem koji iz baza podataka o delima, počiniocima i žrtvama formira standardne statističke baze podataka koje su definisane matricom u kojima su redovi entiteti, a kolone atributi. Taj sistem će, istovremeno, omogućavati transfer nenumeričkih podataka u podatke kodirane tako da se mogu obrađivati statističkim programskim proizvodima za tabeliranje, grafičku prezentaciju, deskriptivnu i diferencijalnu analizu, otkrivanje važnih relacija, teritorijalnu analizu i analizu vremenskih serija.

Skup operacija nad tim podacima može se podeliti u tri podskupa: (1) skup standardnih operacija, (2) skup istraživačkih operacija, (3) skup operacija na poseban zahtev. Definitivni skup standardnih operacija bio bi definisan u toku izvedbenog projekta.

Statistička analiza i praćenje kriminala je nešto što rade sve razvijene zemlje u svetu i međusobno razmenjuju te podatke. Ovo drugo je naročito važno jer se na taj način može pratiti trend razvoja i prognozirati kriminal za veća ili manja geografska područja. Otuda je statistika kriminala prilično uniformno rešena među zemljama pojedinih regiona. Otuda, takođe, postoji očigledan interes za međunarodnom saradnjom u ovoj oblasti. Imajući to u vidu Institut je u proteklom periodu obavio konsultacije sa više instituta i nadležnih službi Ujedinjenih nacija. Prirodno je očekivati da će uređena i pouzdana statistika kriminala i njegova statistička analiza dati i komercijalne i naučne efekte. Komercijalne je teško, ako uopšte i moguće unapred proceniti. Međutim, u meri u kojoj ove dve komponente omogućće pouzdanu prognozu i, s tim u vezi, preduzimanje društvenih i državnih mera predupređenja, komercijalni efekti ne mogu izostati. Naročito kad su u pitanju pojedine vrste kriminala kao što je ekonomski, organizovani i imovinski, naučni efekti su mnogo očigledniji. Uređena statistika će omoguććiti mnogovrsne

analize etiološkog karaktera, čime će se takođe uštedeti sredstva jer je taj sistem očigledno jeftiniji od terenskog prikupljanja podataka na uzorcima, zatim iz područja viktimologije, sudske politike (praćenje sudske prakse) i mnogih drugih disciplina koje mogu koristiti sekundarne podatke (sociologija, na primer). Konačno, naučni interes je i sam proces prognoziranja kojeg ova statistika omogućava kao što omogućava i razvoj i testiranje većeg broja prognostičkih metoda.

Istraživanje statistike je primenjenog karaktera i za njega, po prirodi stvari, pre svega moraju biti zainteresovani državni organi jer su kriminal i borba protiv kriminala veoma važni problemi države.

Odnos policije i javnosti: modeli za uspostavljanje poverenja i saradnje

Reformski karakter aktuelnog društvenog trenutka, vrlo oštro se može sagledati u sferi javne bezbednosti, oblasti u kojoj policija kao njen subjekt ima najistaknutije mesto. Proces demokratizacije društva i društvenih odnosa, sam po sebi nameće upitnost nad problemom načina na koji se policija u taj proces uključuje. Dosadašnja struktura i organizacija policije uslovljavala

je jednosmeran pravac komuniciranja policije unutar sebe i sa državnim strukturama. Rigidan karakter vlasti određivao je i karakter odnosa policije prema javnosti. U promenjenim društvenim uslovima, međutim, odnos policije prema javnosti nameće se kao problem koji predstavlja okvir ovakvog istraživanja.

Neka empirijska istraživanja obavljena u protekle dve dekade navode na zaključak o prilično rezervisanom stavu javnosti prema policiji i varirajućem, relativno niskom stepenu poverenja u policiju. Gorka iskustva sa policijom ne malog dela građanstva, u istom periodu kao brojne kriminalne afere koje su bile u čvrstoj vezi sa policijom, nametnule su jedan stereotip u javnosti o policiji. To je ujedno i argument o potrebi ovakvih istraživanja.

Planiramo međunarodnu saradnju tokom realizacije ovog projekta, prevashodno zbog prikupljanja i kritičke analize međunarodnih iskustava u formiranju određenih tipova i karaktera odnosa policije sa javnošću. Referentni okvir te saradnje, biće iskustva policija Engleske, Francuske, Švedske i Nemačke.

Očekujući efekti ovog istraživanja, pored ostalih, bili bi i: (1) civilizovanje oblasti javne bezbednosti, (2) unapređenje efikasnosti rada policije, (3) unapređenje profesionalizma u

policiji, (4) uspostavljanje produktivne saradnje našeg Instituta sa Kriminalističko - policijskom akademijom.

Izabrana bibliografija: spisak najznačajnijih monografija Instituta¹¹

1. Pavićević, O. i Simeunović-Patić, B. (2011) *O negativnom društvenom junaku*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
2. Kron, L. ed., (2010) *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
3. Jovanović, S. (2010) *Pravna zaštita od nasilja u porodici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
4. Knežić, B. i Savić, M. (2010) *Oproštaj od života: poslednje poruke*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
5. Joldžić, V. (2010) *Država i njeni organi od značaja za zaštitu životne sredine – političko-pravni pristup*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

¹¹ Reference su citirane redosledom obrnutim od hronološkog

6. Kron, L. ed., (2009) *Kontrola kriminaliteta i evropski standardi: stanje u srbiji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
7. Hrnčić, J. (2009) *Prestupništvo mladih: rizici, tokovi i ishodi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
8. Blagojević, M. i Stevanović, Z. eds, (2009) *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija: od razumevanja ka delovanju*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
9. Kron, L. i Nikolić, Z. (2009) *Anatomija seksualne agresivnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
10. Blagojević, M. (2009) *Knowledge production at the semiperiphery – a gender perspective*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
11. Nikolić, Z. (2009) *Savremena penologija - Studija kazni i kažnjavanja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
12. Stevanović, Z. i Jovašević, D. (2008) *Amnestija i pomilovanje u krivičnom pravu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

13. Joldžić, V. (2008) *Ekološka politika – od ideje do izgradnje međunarodnog ekološkog prava*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
14. Joldžić, V. (2008) *Ekološko pravo Opšti i Poseban deo (primer Srbije-države u tranziciji) izmenjeno i dopunjeno izdanje*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
15. Ivanović, M. (2008) *Religioznost i kriminalitet*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
16. Ivanović, M. (2008) *Ideologija u doba velike prekretnice*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
17. Kron, L. (2008) *Rat i kolektivno ponašanje - ogled o socijalnoj i psihološkoj realnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
18. Kron, L. (2008) *War and Collective behavior: an Essay on Psychological and Sociological Reality*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

19. Kron, L. ed., (2008) *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
20. Stevanović, Z. (2008) *Otvoreni zatvori*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
21. Joldžić, V. (2007) *Ekološko pravo države u tranziciji – primer Srbije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
22. Simović-Hiber, I. (2007) *Sistem rasprava o ideji vladavine prava, osnovama krivičnog zakona, pojmu zločinačke grupe i internacionalizaciji krivičnog prava*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
23. Kron, L. ed., (2007) *Kriminalitet u tranziciji: fenomenologija, prevencija i državna reakcija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
24. Jovašević, D. i Stevanović, Z. (2007) *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

25. Joldžić, V. (2007) *Krivična, disciplinska i materijalna odgovornost za zagađivanje životne sredine, kaznena politika u oblasti zaštite u svetu i kod nas*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
26. Joldžić, V. (2007) *Ecology law: general part*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
27. Joldžić, V. (2006) *Konvencije od značaja za zaštitu životne sredine i interesa RS*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
28. Radulović, D. (2006) *Psihologija kriminala- psihopatija i prestupništvo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
29. Bulatović, A. i Korać, S. eds., (2006) *Korupcija i razvoj moderne srpske države*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
30. Radovanović, D. ed., (2006) *Novo kazneno zakonodavstvo: dileme i problemi u teoriji i praksi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

31. Nikolić, Z. (2006) *Prevenција kriminaliteta-
metodika rada savetovališta za roditelje i decu.*
Beograd: Institut za kriminološka i sociološka
istraživanja
32. Blagojević, M. ed., (2005) *Mapiranje mizoginije II.*
Beograd: Institut za kriminološka i sociološka
istraživanja
33. Radovanović, D. ed., (2005) *Kazneno
zakonodavstvo: progresivna ili regresivna rešenja.*
Beograd: Institut za kriminološka i sociološka
istraživanja
34. Komatina, S. (2004) *Starenje stanovništva
Beograda.* Beograd: Institut za kriminološka i
sociološka istraživanja
35. Radovanović, D. ed., (2004) *Teški oblici kriminala.*
Beograd: Institut za kriminološka i sociološka
istraživanja
36. Ivanović, M. i Grujić, P., eds., (2004) *Epistemološki
problemi u nauci.* Beograd: Institut za kriminološka
i sociološka istraživanja
37. Simeunović-Patić, B. (2003) *Ubistva u Beogradu
(kriminološka studija).* Beograd: Institut za
kriminološka i sociološka istraživanja

38. Radovanović, D. (2003) *Strategija državnog reagovanja protiv kriminala*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
39. Knežević, G. (2003) *Koreni amoralnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
40. Jovašević, D. i Hašimbegović, T. (2002) *Krivičnopravna zaštita pripadnika policije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
41. Radovanović, D. ed., (2002) *Delikti nasilja – krivičnopravni i kriminološki aspekt*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
42. Jovašević, D. i Hašimbegović, T. (2002) *Zloupotreba službenog položaja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
43. Đorđević, Đ. (2001) *Krivičnopravna zaštita kulturnih dobara*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
44. Lukić, M. i Jovanović, S. (2001) *Drugo je porodica – nasilje u porodici – nasilje u prisustvu vlasti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

45. Zvekić, U. (2001) *Žrtve kriminala u zemljama u tranziciji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
46. Radovanović, D. ed., (2001) *Privredni kriminal i korupcija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
47. Jovašević, D. (2001) *Osnovi isključenja krivičnog dela*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
48. Mrvić-Petrović, N. (2000) *Obavezno osiguranje od autoodgovornosti i naknada štete*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
49. Nikolić-Ristanović, V. (2000) *Od žrtve do zatvorenice – nasilje u porodici i kriminalitet žena*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
50. Kron, L. (2000) *Kajinov greh: psihološka tipologija ubica* (drugo izdanje). Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
51. Jašović, Ž. (2000) *Penološka andragogija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

52. Jašović, Ž. (2000) *Kriminologija maloletničke delinkvencije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
53. Pavlović, Đ., Stevanović, Z. i Jovanović, Đ. (2000) *Fiskalni sistem i poreski tretman zavoda za izvršenje zavodskih sankcija u Republici Srbiji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
54. Ćirić, J. (1999) *NATO agresija na Jugoslaviju*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
55. Mrvić-Petrović, N. i Đorđević, Đ. (1998) *Moć i nemoć kazne*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
56. Jašović, Ž. ed., (1998) *Prevenција kriminaliteta*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Defektološki fakultet
57. Radovanović, D. ed., (1998) *Psihologija kriminala* (Vol. 4). Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
58. Radulović, D. (1998) *Psihologija marketinga: teorijski pristupi u proučavanju ponašanja potrošača*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

59. Banjanin, N. (1998) *Udarac po duši: socijalna studija zlostavljanja dece u porodici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Jugoslovenski centar za pravo deteta
60. Kostić, M. (1998) *Zločin iz strasti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
61. Momirović, K. (1998) *Realnost psiholoških konstrukata*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta
62. Radovanović, D. ed., (1998) *Utvrđivanje činjeničkog stanja: izricanje i izvršenje krivičnih sankcija* Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
63. Mrvić-Petrović, N. (1998) *Naknada štete iz saobraćajnih nezgoda u Evropskom zakonodavstvu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
64. Milosavljević, B. (1997) *Socijalna patologija i društvo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

65. Mršević, Z. (1997) *Incest između mita i stvarnosti: kriminološka studija seksualnog zlostavljanja dece*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Jugoslovenski centar za pravo deteta
66. Ćirić, J. ed (1997) *Ustavnost i zakonitost u zaštiti ljudskih sloboda i prava*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
67. Kostić, P. (1996) *Problemi merenja u psihologiji 2: primena računara u psihologiji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
68. Ćirić, J. ed (1996) *Teorijski i praktični problemi Jugoslovenskog kaznenog zakonodavstva*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
69. Vuković, S. (1996) *Čemu privatizacija?* Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
70. Nikolić-Ristanović, V. i dr. (1996) *Žene krajine: rat, egzodus i izbeglištvo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
71. Milosavljević, B. (1996) *Ubistvo kao ratni zločin*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

72. Kostić, M. (1996) *Homo negans ili čovek nasuprot: ogledi iz forenzičke psihologije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
73. Mršević, Z. i Wagner, M. (1996) *Ženska prava: pravna vodičica za zlostavljenu ženu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
74. Vasilijević, V. (1995) *Zločin i odgovornost: ogled o međunarodnom krivičnom pravu i raspadu Jugoslavije*. Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
75. Joldžić, V. (1995) *Ciljevi i obim kaznene intervencije u svetlu društvenih promena*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
76. Joldžić, V. (1995) *Ekološki kriminalitet u pravu i stvarnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
77. Nikolić-Ristanović, V., Mrvić, N. i Stevanović, I., Konstantinović-Vilić S. (1995) *Žene, nasilje i rat*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
78. Momirović, K. (1995) *Merenje u psihologiji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Centar za primenjenu psihologiju

79. Berger, J. (1995) *Psihološki potporni sistem: model bazičnih oslonaca ličnosti*. Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
80. Džuverović, B., Mihailović, S. i Vuković, S. (1994) *Izborna upotreba medija; analiza TV dnevnika RTS, RTV Crne Gore i RTV Stb u izbornom periodu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Institut za društvene nauke
81. Dorđević, M. (1995) *Problemi reintegracije i reforme Jugoslovenskog krivičnog zakonodavstva*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
82. Radovanović, D. ed., (1995) *Psihologija kriminala*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Centar za primenjenu psihologiju
83. Nikolić, Z. (1994) *Penološka andragogija sa metodikom prevaspitanja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
84. Vuković, S. (1994) *Pokretljivost i struktura društva*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

85. Hajduković, M. (1994) *Čovek i nezgode*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Novi Sad: Institut za saobraćaj
86. Radovanović, D. ed., (1994) *Krivično zakonodavstvo i pravna država*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
87. Vučić, L. i Smiljanić, V. (1992) *Bibliografija radova iz razvojne i pedagoške psihologije u Jugoslaviji 1945-1982*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
88. Miladinović, V., Konstantinović-Vilić, S. i Đurđić, V. (1992) *Kriminalitet maloletnica*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
89. Kokolj, M. (1993) *Osnivanje međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
90. Kron, L. (1993) *Kajinov greh: psihološka tipologija ubica* (prvo izdanje). Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
91. Ćirić, J. (1993) *Aktuelni problemi suzbijanja kriminaliteta*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

92. Zvekić, U., Leone, U. i Radovanovic, D. eds., (1992) *Development and crime: an exploratory Study in Yugoslavia*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka i istraživanja i Rome: UNICRI
93. Radovanović, D. (1992) *Čovek i zatvor*. Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
94. Kron, L. (1992) *Seksualno nasilje: psihološka studija*. Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
95. Savin, K., Korać, V., Kupek, E. i Simović-Hiber, I. (1992) *Sida i društvena reakcija*. Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
96. Nikolić-Ristanović, V. i Mrvić, N. (1992) *Društvena kontrola i kriminalitet žena*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
97. Vučić, L. i Smiljanić, V. (1992) *Bibliografija radova iz razvojne i pedagoške psihologije u Jugoslaviji 1945-1982*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

98. Miladinović, V., Konstantinović-Vilić, S. i Đurđić, V. (1992) *Kriminalitet maloletnica*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
99. Momirović, K. i Radovanović, D., eds. (1991) *Uticao razvoja socijalnih i personalnih medijatora na kriminalno ponašanje: istraživački projekat*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
100. Radovanović, D. ed., (1991) *Reforma opšteg dela KZ SFRJ i savremene tendencije u Jugoslovenskom krivičnom pravu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
101. Vasilijević, V. ed., (1991) *Pravna država*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
102. Todorović, A. i Minić, A. (1991) *Sociologija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
103. Ancel, M. (1991) *Društvena odbrana*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
104. Špadijer-Džinić, J. i Ignjatović, I. (1990) *Društvena reakcija na devijaciju*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

105. Knežić, B. (1989) *Stari ljudi u javnom saobraćaju*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
106. Vasilijević, V., ed. (1989) *Prava čoveka i savremena kretanja u kriminalnoj politici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
107. Joldžić, V. (1989) *Tendencije kriminaliteta Jugoslavije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
108. Popov, N., Bavcon, Lj., i Vasilijević, V. eds., (1989) *Misao, reč, kazna: verbalni politički delikt*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
109. Radovanović, D. (1988) *Svojstva osuđenika i zatvorski tretman*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
110. Pavlica, J. (1987) *Društveni odnosi. Objekat krivičnopravne zaštite*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
111. Milutinović, M. ed., (1987) *Deset godina novog kaznenog zakonodavstva*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

112. Pavlica, J. (1987) *Društveni odnosi — objekt krivičnopravne zaštite*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
113. Milutinović, M. ed. (1986) *Aktuelna pitanja kriminalne politike u Jugoslaviji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
114. Vasilijević, V. i Arnandovski, Lj. et al. (1986) *Prevencijata vo saobrakajot na patištata vo SR Makedonija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
115. Bejatović, S. (1986) *Uslovna osuda*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
116. Zvekić, U. (1985) *Profesija sudija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
117. Kilibarda, K. (1985) *Sociološki aspekti zaštite čovekove sredine*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
118. Bakić, S. (1984) *Automatizacija i radnička klasa*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
119. Nikolić-Ristanović, V. (1984) *Uticao žrtve na pojavu kriminaliteta*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

120. Mihajlovski, A. (1984) *O pojmu krivičnog dela*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
121. Petrović, M. (1980) *Droga i mladi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
122. Vasilijević, V. (1980) *Bezbednost saobraćaja – dostignuća i mogućnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
123. Milutinović, M. (1979) *Aktuelni problem prekršajnog ponašanja u Jugoslaviji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
124. Perić, O. (1979) *Maloletnički zatvor*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
125. Đorđević, M. i Mihajlovski, A. (1978) *Delikti kaznenog prava*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
126. Živković, M. i dr. (1977) *Sociološka studija Beograda*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
127. Zbornik radova (1977) *Privredni kriminalitet u Jugoslaviji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

128. Buturović, Lj. (1977) *Produženo krivično delo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
129. Radovanović, D. i Petrović, M. (1977) *Prestupništvo maloletnika, bežanje od kuće, bežanje od škole*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
130. Mihajlovski, A. (1977) *Društvena opasnost krivičnog dela*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
131. Pihler, S. (1976) *Krivična dela protiv dostojanstva ličnosti i morala na području uže Srbije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
132. Perić, O. (1975) *Krivično pravni položaj maloletnika*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
133. Lazarević, D. (1975) *Ekonomski razvoj Jugoslavije i maloletničko prestupništvo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
134. Vasilijević, V. i Radovanović, D. (1975) *Saobraćajni prestupnici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

135. Cotič, D. i dr.(1975) *Uslovna osuda, sudska opomena i oslobođenje od kazne*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
136. Lazarević, D. (1974) *Kratkotrajne kazne zatvora*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
137. Čejović, B. (1974) *Krivičnopravni problemi transplantacije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
138. Matić, O. (1974) *Ispitivanje ličnosti maloletnih delinkvenata*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
139. Jašović, Ž. (1974) *Slobodno vreme i prestupničko ponašanje mladih*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
140. Zbornik radova (1973) *Problemi kaznene politike sudova*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
141. Špadijer-Džinić, J. (1973) *Zatvoreničko društvo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

142. Petrović, M. (1973) *Vrednosne orijentacije delinkvenata*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
143. Aleksić, Ž. (1972) *Metodika otkrivanja krivičnih dela maloletnika*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
144. Pešić, V. (1972) *Ubistva u Jugoslaviji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
145. Aleksić, Ž. (1971) *Uviđaj i veštačenje paljevina*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
146. Zbornik radova. (1971) *Problemi povrata*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
147. Šuković, M. (1971) *Uslovni otpust*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
148. Davidović, D. (1970) *Klasifikacija osuđenih lica i kategorizacija kazneno-popravnih ustanova*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
149. Todorović, A. i dr. (1970) *Prestupništvo maloletnika u Beogradu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

150. Vasilijević, V. (1970) *Priručnik za vršenje uviđaja kod saobraćajnih nezgoda na putevima*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
151. Pešić, V. (1969) *Osnovi istraživačke i praktične kriminološke metodologije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
152. Vasilijević, V. (1968) *Međunarodni krivični sud*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
153. Todorović, A. (1967) *Razvoj radničke svesti u socijalističkom društvu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
154. Rašković, V. (1967) *Sociologija rada*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
155. Rašković, V. (1967) *Sociologija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
156. Rašković, D. (1967) *Društveno samoupravljanje i raspodela prema radu u Jugoslaviji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
157. Kilibarda, K. (1966) *Samoupravljanje i Savez komunista*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

158. Ignjatović, I. i dr. (1966) *"GVERTOS": grupna verzija verbalnog dela Vekslerovog testa inteligencije za odrasle*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
159. Špadijer-Džinić, J. (1966) *Samoubistva u Vojvodini*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
160. Matić, O. i dr. (1966) *Socio-patološke i pravne karakteristike grupe siledžija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
161. Kraus, B., Ivošević, D. i dr. (1966) *Privredni kriminalitet u Jugoslaviji 1960—1963*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
162. Pešić, V., (1966) *Uviđaj kod saobraćajnih nezgoda na putevima*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
163. Todorović, V., (1966) *Prestupništvo maloletnika u industrijskim naseljima*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
164. Lazarević, Lj., (1965) *Primena zavodskih vaspitnih mera prema maloletnicima*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

165. Aleksić, Ž., (1965) *Primena naučnih dostignuća kod ličnih izvora dokaza u krivičnom postupku*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
166. Lazarević, Lj., (1963) *Krivičnopravni položaj mlađih punoletnih lica*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
167. Davidović, D. i dr. (1962) *Efikasnost kratkih kazni Lišenja slobode*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

Časopisi Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja

Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja izlazi dva puta godišnje. Počeo da izlazi 1972. godine. Urednici Zbornika Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja su bili:

- ❖ od 1972. do 1978. godine (Vol. I-VII) urednik prof. dr Milan Milutinović
- ❖ od 1988. do 1990. godine (Vol. XVI-XVIII) urednik dr Aleksandar Mihajlovski
- ❖ 1991. godine (Vol. XIX) urednik dr Vladan Vasilijević

- ❖ od 1992. do 1994. godine (Vol. XXI-XXIII) urednik dr Miloš Nemanjić
- ❖ od 2005. do 2010. godine (Vol. XXIV-XXIX) urednik dr Leposava Kron.

Časopis za kliničku psihologiju i socijalnu patologiju je izlazio dva puta godišnje, a saizdavač je bio *Filozofski fakultet* u Beogradu. Počeo da izlazi 1994. godine i dostigao rejting časopisa međunarodnog značaja, ali je usled nedostatka finansijskih sredstava posle četiri godine prestao sa izlaženjem.

- ❖ od 1994. do 1997. godina (Vol. 1-4) glavni urednik je bio prof. dr Josip Berger, a urednik dr Leposava Kron.

Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo je izlazila je četiri puta godišnje; saizdavač je tada bilo Jugoslovensko udruženje za krivično pravo i kriminologiju (od 1978. godine do 1993. godine Savez udruženja za krivično pravo i kriminologiju; od 1993. godine do 2007. godine Udruženje za krivično pravo i kriminologiju. Časopis je počeo da izlazi 1963. godine. Urednici su bili:

- ❖ od 1963. do 1966. godine (Vol. I-IV) urednici dr Božidar Kraus i dr Ljubiša Lazarević

- ❖ 1967. godine (Vol. V) urednici dr Božidar Kraus i dr Dušan Cotič
- ❖ od 1968. do 1970. godine (Vol. VI-VIII) urednici dr Božidar Kraus i dr Vladan Vasilijević
- ❖ od 1971. do 1972. godine (Vol. IX-X) urednici dr Božidar Kraus i dr Dušan Cotič
- ❖ od 1973. do 1977. godine (Vol. XI-XV) urednici dr Dušan Cotič i dr Vukašin Pešić
- ❖ od 1978. do 1981. godine (Vol. XVI-XVII; Vol. 18-19) urednici dr Dušan Cotič i dr Desanka Lazarević
- ❖ od 1982. do 1984. godine (Vol. 20-22) urednici dr Dušan Cotič i dr Aleksandar Mihajlovski
- ❖ od 1985. do 1989. godine (Vol. 23-27) urednik dr Stanko Bejatović i dr Špiro Vuković (samo 1985. godine)
- ❖ od 1990. do 1992. godine (Vol. 28-30) urednik dr Vesna Nikolić-Ristanović i dr Stanko Bejatović
- ❖ od 1993. do 1994. godine (Vol. 31-32) urednik prof. dr Ljubiša Lazarević (od 1993. časopis izlazi tri puta godišnje)
- ❖ od 1995. do 1996. godine (Vol. 33-34) urednik dr Dobrivoje Radovanović

- ❖ od 1997. do 1998. godine (Vol. 35-36) urednik dr Stanko Bejatović
- ❖ 1999. godine (Vol. 37) urednik dr Zorica Mršević
- ❖ 2000. godine (Vol. 38) urednik dr Dobrivoje Radovanović
- ❖ od 2001. do 2002. godine (Vol. 39-40) urednik dr Drago Radulović.

Revija za kriminologiju i krivično pravo izlazi tri puta godišnje; saizdavač je Srpsko udruženje za krivično pravnu teoriju i praksu (od 2008. godine). Časopis je počeo da izlazi 2003. godine.

- ❖ od 2003. do 2004. godine (Vol. 41-42) urednik prof. dr Dobrivoje Radovanović
- ❖ od 2005. do 2006. godine (Vol. 43-44) urednik prof. dr Stanko Bejatović
- ❖ od 2007. do 2008. godine (Vol. 45-46) urednik dr Leposava Kron
- ❖ 2009. do 2010. godine (Vol. 47-48) urednik prof. dr Milan Škulić.

Treće poglavlje

NAUČNI SARADNICI INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Unus pro omnibus, omnes pro uno.

Marina Blagojević

Marina Blagojević, naučna savetnica u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja je doktorirala sociologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1991), gde je predavala duži niz godina. Osnovna oblast interesovanja joj je široka i multidisciplinarna oblast rodnih studija. Predavala je na univerzitetima u SAD, Mađarskoj, Nemačkoj, Austriji. Trenutno predaje *Rod i razvoj* na poslediplomskim studijma u Sarajevu.

Blagojević je bila predsednica Sociološkog društva Srbije i direktorka Sociološkog instituta Filozofskog fakulteta. Objavila je preko 100 naučnih publikacija na različitim jezicima, a kao međunarodno priznata ekspertkinja radila je za organizacije kao što su: Evropska komisija, Evropski parlament, USAiD, UNDP, IFAD, UNIFEM, kao i vlade Srbije, Crne Gore i BiH. U 2003. Blagojević je napisala obimnu studiju za Evropski parlament: *Women's Status in the Balkans*. Istraživački projekti Marine Blagojević odnose se na širok dijapazon socioloških tema, kao što su: interetnički odnosi, posebno Kosovo, svakidašnji život, rod i nauka, mizoginija, itd. Jedna od njenih najnovijih knjiga bavi se problemom proizvodnje znanja na poluperiferiji: *Knowledge Production at the Semiperiphery: A Gender Perspective*. Blagojević je koristila prestižne stipendije: *Collegium Budapest*-a, CEU-a, i GEXcell-a (Švedska). Blagojević je bila rukovoditeljka projekta Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja (2007-2010). Projekti na kojima trenutno radi uključuju: seoske žene u Vojvodini, samohrane roditelje na Zapadnom Balkanu kao i istraživanje balkanskih maskuliniteta.

Vladan Joldžić

Vladan Joldžić je rođen 6. juna 1954. godine u Jagodini. Osnovnu školu, gimnaziju i studije prava pohađao je u Beogradu. Na Pravnom fakultetu u Beogradu je odbranio magistarsku tezu (1983. godine) i doktorsku disertaciju (1993.) godine. Od 1. februara 1979. godine radi u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja, u kome je prošao kompletan razvojni put od asistenta pripravnika do naučnog savetnika (od 2000. godine). Do sada je rukovodio sa desetak projekata, preko Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, ili preko Ministarstava za nauku i zaštitu životne sredine Jugoslavije i Republike Srbije. Dr Vladan Joldžić na Beogradskom Univerzitetu neprekidno saraduje kao predavač počevši sa 1996. godine, prošavši sve vrste angažmana za doktora nauka (od docenta do redovnog profesora) na redovnim kao i poslediplomskim studijama. Dr Vladan Joldžić je izabran i za redovnog profesora pravnih nauka na Univerzitetu *Singidunum* kao i fakultetu za zaštitu životne sredine *Futura* (maja 2008. godine). Dr Vladan Joldžić autor je više od 250 radova iz oblasti pravne nauke i razvoja zakonodavstva. Objavljivao je unutar ex-Jugoslavije, Republike Srbije, kao i u

Mađarskoj, Čehoslovačkoj, Poljskoj, Bugarskoj, Velikoj Britaniji, Sjedinjenim Američkim Državama, Brazilu. Do sada je objavljeno 25 njegovih knjiga. Rezultate svog naučnog rada dr Joldžić je objavio u monografijama: *Ekološko pravo – Opšti deo* i *Ekološko pravo – Poseban deo*, u kojima je definisano ekološko pravo, ekspliciran odnos sa drugim granama prava i formiran teorijski i praktični model sistematike ekološkog prava. Dr Joldžić je unutar Republike Srbije osmislio i formirao sledeće kurseve i predmete koji se predaju na fakultetima: *Ekološko kazneno pravo*, *Ekološko upravno pravo*, kao i *Međunarodno ekološko pravo* i dao svoj doprinos razvoju predmeta *Ekološka politika*. Dr Vladan Joldžić nalazi se na većem broju međunarodnih lista eksperata, između ostalog: *OUN: CEDAR – CEED*; *ECPD - European Center for Peace and Development, University for Peace established by the United Nations*, *REC – REED*. Izabran je za člana i uključen u rad prestižne međunarodne naučne organizacije *International Council of Environmental Law*, koja je istovremeno i *Savetodavno telo OUN* za područje ekološke politike i prava. Dr Vladan Joldžić je jedan od malog broja doktora prava koji je u više mandata biran za člana najprestižnije svetske ekološke naučne organizacije: *IUCN – The World Conservation Union*, kao

i njenih: *Enwironmental Law Centre i Commision on Enwironmental Law.*

Momčilo Talijan

Prof. dr Momčilo Talijan je rođen 19. februara 1948. godine u Grčcu, opština Smederevska Palanka. Osnovnu (1963) i Učiteljsku školu (1968) završio u Smederevskoj Palanci, Pedagošku akademiju (1974) u Jagodini i Fakultet odbrane i zaštite u Beogradu, sada Fakultet bezbednosti (1979) na kome je magistrirao (1987) i doktorirao (1995). Od 1970. do 1981. obavljao poslove rukovodioca kulturnih, omladinskih i partijskih institucija u Smederevskoj Palanci. U organima unutrašnjih poslova radio je od 1981. do 2005: u ZSUP-u Smederevo, Upravama analitike i informatike MUP-a RS i PSUP SAP KiM, SUP Kosovska Mitrovica i SUP Priština na mestima zamenika odnosno načelnika ovih organizacionih jedinica. Od druge polovine 1994. nastavnik u okviru sistema policijskog školstva-VŠUP i Policijska akademija u Beogradu i Visoka škola unutrašnjih poslova u Banja Luci i na Univerzitetu u Beogradu na Fakultetu civilne odbrane. Od 1994. do 2005. obavljao je dužnost direktora Više škole unutrašnjih poslova u Beogradu. Od 2001. učestvovao je u naučnoistraživačkim aktivnostima Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, a od

2005. je na radnom mestu naučnog savetnika i obavlja dužnost predsednika Naučnog veća Instituta od 2006. U zvanju redovnog profesora angažovan je na izvođenju nastave na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu i Visokoj školi unutrašnjih poslova u Banja Luci i na Fakultetu za pravne i poslovne studije u Novom Sadu. Samostalno i u saradnji sa drugim istraživačima bio je angažovan u izradi i realizaciji deset primenjenih, razvojnih i naučnoistraživačkih projekata. U svom dosadašnjem radu objavio 66 naučnih i stručnih radova, od čega sedam monografskog i udžbeničkog karaktera. Bio je glavni i odgovorni urednik izdanja Više škole unutrašnjih poslova i časopisa Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije "Bezbednost". Bio je član Saveta Više škole unutrašnjih poslova i Više politehničke škole u Beogradu i predsednik Saveta Fakulteta odbrane i zaštite. Nosilac je više društvenih priznanja: nagrade ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije i Republike Srpske, medalje zasluge za narod, Ordena rada i Zlatne značke narodne odbrane Republike Srbije.

Zlatko Nikolić

Rođen je 15. novembra 1946. godine na Kosmetu u selu Ranilug. Posle osnovne škole završio je učiteljsku školu u Gnjilanu, a Filozofski fakultet na grupi za

pedagogiju u Skoplju. Profesionalnu karijeru je započeo kao profesor Učiteljske škole u Gnjilanu, a nakon dve godine rada prešao je da radi kao vaspitač u KPD-u u Nišu. Za to vreme je (1983. godine) magistrirao na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, na grupi za sociologiju i ekonomiku obrazovanja. Posle dvanaest godina rada, kao vaspitač preuzet je u Republički sekretarijat za pravosuđe i upravu, na mesto višeg savetnika za nadzor prevaspitnih službi u Srbiji. Doktorirao je (1990. godine) na tezi: "Socijalizacija ličnosti i društvena reprodukcija kriminaliteta" na Filozofskom fakultetu u Nišu - katedra za sociologiju. Biran je za savetnika sekretara za pravosuđe i kasnije za savetnika ministra pravde za poslove izvršenja krivičnih sankcija u Srbiji, kao i za načelnika odeljenja za nadzor nad izvršenjem krivičnih sankcija. U vreme zatvorskih pobuna 2000/01 bio je i vršioc dužnosti upravnika Okružnog zatvora u Pančevu (8 meseci) i KPZ-u u Nišu (mesec dana). Posle osamnaest godina rada u državnoj upravi, od novembra 2002. godine radi kao viši naučni saradnik u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu. Objavio je preko pedeset stručnih i naučnih radova i osam monografija od značaja za socijalnu patologiju, kriminologiju, penologiju i metodologiju naučnog istraživanja. Bio je član međunarodnih asocijacija i udruženja za kriminologiju i penologiju i

učesnik na više međunarodnih konferencija i kongresa kriminologa i penologa: Mesina-Rim 1989.; Budimpešta 1991. i 1993.; Seul 1998., Hong Kong 2002. godine i dr. Naučne oblasti kojima se bavi su: socijalna patologija, kriminologija, penologija, metodologija naučnog istraživanja i penološka andragogija.

Milena Davidović

Milena Davidović je rođena 12. maja 1947. godine u Rudovcima, kod Aranđelovca. Gimnaziju je završila u Sremskoj Mitrovici, a diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Beogradu na Grupi za sociologiju, juna 1971. godine. Zaposlila se u Institutu društvenih nauka u Beogradu, u Centru za sociološka istraživanja 1973. godine. Magistrirala je oktobra 1978. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, Grupa za sociologiju. Na Fakultetu organizacionih nauka u Beogradu držala je predavanja i vežbe iz predmeta "sociologija rada" 1977-1979. godine. Doktorirala je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, Grupa za sociologiju juna 1998. godine, odbranivši doktorsku disertaciju pod naslovom "Druga generacija ekonomskih emigranata u zemljama Zapadne Evrope. Sociološka analiza". Od 2002. godine radi u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja na

istraživačkim zadacima vezanim za probleme socijalnih devijacija kao posledicama prinudnih migracija stanovništva izazvanih ratovima od 1991. godine. Oktobra 2008. godine stekla je zvanje viši naučni saradnik. Istraživala je sledeće sociološke fenomene: ekonomske emigracije jugoslovenskih radnika u razvijene zemlje Zapadne Evrope; zaposlenost i nezaposlenost radne snage; klasnu stratifikaciju socijalističkog društva; društveni položaj i ulogu žena u post-socijalističkim društvima; sociološke studije o nacionalizmu; medije u ratu; izbeglice i prisilne migracije; ilegalne migracije i trafficking na Balkanu. Razvila je trajnu međunarodnu saradnju, radeći na nekoliko univerziteta u Švedskoj: Umeå, Uppsala i Stockholm. U periodu 1996-2000. godine, bila je angažovana u Department of Media and Communication, Umeå University, gde je držala nekoliko kurseva o Balkanu, te metodologiji medijskog istraživanja, posebno istraživanja i analiziranja televizijskih vesti. U vremenu 2004-2006. godine, angažovana je kao istraživač na Baltic and East European Graduate School, Södertörn University College, Stockholm. Tu je držala kurseve i seminare, te bila mentor studentima koji su pisali doktorate iz oblasti balkanskih i istočnoevropskih studija. Učesnik je na brojnim međunarodnim konferencijama. Dr Milena Davidović govori engleski, italijanski, francuski i švedski jezik.

Branislava Knežić

Rođena je 1957. godine u Mihalju kod Metkovića gde je završila osnovnu školu i gimnaziju. Pedagoško-andragoške nauke je studirala na beogradskom Filozofskom fakultetu (1976-80.) a magistrirala ("Uslovi socijalne sigurnosti starih u javnom saobraćaju", 1987.) i doktorirala ("Metode merenja učešća obrazovanja u procesu resocijalizacije osuđenika", 2000.) na Fakultetu političkih nauka (FPN). Od septembra 1982. godine radi u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu (i među retkima ostala "verna" kući od asistenta - pripravnika do višeg naučnog saradnika). Sticajem okolnosti ima/la je priliku i zadovoljstvo da uzvratu pozivu profesora FPN da učestvuje u nastavi iz metodologije političkih nauka i metodologije socijalnih istraživanja na osnovnim, i iz istraživanja u socijalnom radu i socijalnoj politici na postdiplomskim odnosno master studijama (akademske 2004/05 do 2010/11.). Šest problemskih i tematskih celina su deo njenih profesionalnih interesovanja: obrazovanje odraslih i resocijalizacija osuđenika; teorijsko-metodološka problematika; problemi starih; izbeglištvo i izbeglice; nasilje u porodici i nasilje među vršnjacima i uvek aktuelni problemi samoubistva. Naučno - stručne rasprave sa međunarodnih i nacionalnih savetovanja, kongresa, simpozijuma

i okruglih stolova priložene su u delovima objavljenih knjiga, zbornika, studija, pa i osvrta i prikaza u časopisima, dnevnim i nedeljnim profesiji namenjenim novinama. Član je redakcija i/ili saveta časopisa: (Zbornik IKSI, RKK, SPŽ i bila član redakcije i saveta časopisa Temida od 1997 do 2010). Ovom prigodom, navode se neke od oko 100 njenih bibliografskih jedinica: Knjige: "Stari ljudi u javnom saobraćaju", 1986 i "Obrazovanje i resocijalizacija – metode merenja", 2001; "Oproštaj od života: poslednje poruke" (koautorska) 2010; Monografije kroz poglavlja ili delove: "Prevenijata vo saobrakajot na patišтата vo Makedonija", 1986; "Žene Krajine: rat, egzodus i izbeglištvo", 1996; "Porodično nasilje u Srbiji", 2002; "Pravom protiv nasilja u porodici", 2002. i neke od radova u zbornicima i naučnim časopisima: "Obrazovanje za osudenitet lica: zašto i kako", 1994; "Pravo i mogućnosti osuđenih lica na obrazovanje", 1998; "Izbegličko pravo na život"(2004); "Od definicije do operacionalizacije", 2004; "Samoubistvo starih-(ne)voljno napuštanje života", 2006; "Nasilništvo nad starima–iza zatvorenih vrata", 2008; "Kolarčev narodni univerzitet – u senci prošlosti", 2009; "Suicide in changes society", 2009.

Sanja Milivojević

Sanja Milivojević je rođena 1972. godine u Zrenjaninu gde je završila osnovnu školu i gimnaziju sa odličnim uspehom. Diplomirala je 1996. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu sa prosečnom ocenom 9,86. Dobitnik stipendije za mlade talente koje dodeljuje Vlada Republike Srbije. Titulu magistra pravnih nauka stekla 2002. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu, uspešno odbranivši tezu *Efikasnost krivične procedure* (mentor prof. dr Zagorka Jekić i prof. dr Đorđe Lazin). Doktorske studije završila na Criminology department, *Monash University*, Australija, kao dobitnik stipendije australijske vlade i stipendije *Monash University*. Doktorirala na *Monash University, Melbourne*, Australija sa disertacijom '*Sex Trafficking in Serbia and Australia*' 2007. godine; supervizori Associate Professor Dr Sharon Pickering & Senior Lecturer Dr Dean Wilson. Sanja Milivojević je od 1996. do 2004. godine radila kao istraživač saradnik u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu. 2005 i 2007. godine učestvovala u nastavi na *Criminology Department, Monash University*. Od 2004 do 2005. godine držala predavanja iz oblasti seksualne trgovine ženama, pomoći žrtvama i nasilju u

porodici na kursu *Victimology and Gender* i *Crime course*. Od 2004 do 2008 godine asistent na departmanu *Criminology and Women's Studies, Monash University* na predmetima: *Viktimologija, Rodnost i kriminal, Kriminal i politika, Kazna, moć i pravda* i *Međunarodni kriminal i pravda*. Dr Sanja Milivojević je 2008. izabrana za docenta na departmanu za kriminologiju *Monash University, Melbourne*. Od 2009. dr Sanja Milivojević radi i kao docent na *Criminology and Policing, School of Social Sciences, College of Arts, University of Western Sydney*. Dr Sanja Milivojević govori engleski i ruski jezik.

Ivana Stevanović

Ivana Stevanović je rođena 1968. godine u Zaječaru gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 1991. godine. Na istom fakultetu je i magistrirala sa temom: *Specifičnosti krivičnog postupka prema maloletnicima u odnosu na opšti*. Doktorsku disertaciju *Krivičnopravna zaštita maloletnih lica*, odbranila je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 10. novembra 2008. godine. Dr Ivana Stevanović je zaposlena u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu od septembra 1992. godine kao istraživač pripravnik. U

zvanje istraživača-saradnika izabrana je novembra 1999. godine, a reizabrana septembra 2006. godine. Juna 2009. godine izabrana je u zvanje naučnog saradnika. Ivana Stevanović članica je upravnog odbora Viktimološkog društva Srbije od njegovog osnivanja 1997. godine. 2008. godine izabrana je za predsednicu Centra za prava deteta i članicu Saveta za prava deteta Vlade Republike Srbije. 2009. godine izabrana je i za članicu Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima. Kao predstavnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja je učestvovala na brojnim domaćim i međunarodnim skupovima. Autor je i koautor brojnih naučnih radova među kojima izdvajamo sledeće monografije, odnosno delove monografija:

- ❖ Škulić M., Stevanović I., (1999): Maloletni delinkventi u Srbiji: neka pitanja materijalnog, procesnog i izvršnog prava (Juvenile delinquents in Serbia - some questions of material, proceedings and executive law), Jugoslovenski centar za prava deteta, Beograd;
- ❖ Stevanović, I. (2006) "Combining juvenile justice with family law reform in Serbia", in: Jensen, L. E., Jepsen, J. (ed.) *Juvenile Law Violators, Human*

Rights, and the development of New Juvenile Justice Systems, The Onati International Institute for the Sociology of Law: Oxford;

- ❖ Perić, O., Milošević, N., Stevanović, I. (2008): *Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima u Srbiji*, Beograd: Centar za mir i razvoj;
- ❖ Srna, J., Stevanović, I. (2011) "Serbia: Moving towards the Abolition of Physical Punishment of Children", in: J. E. Dedrant & A. B. Smith (Eds.) *Global Pathways to Abolishing Physical Punishment –Realizing Children’s Rights*, New York, Routledge.

Olivera Pavićević

Olivera Pavićević je rođena 11. decembra 1964. godine u Beogradu. Završila je Zemunsku gimnaziju i školske 1983. godine upisala Filozofski fakultet u Beogradu, odsek za sociologiju. Studije je završila u decembru 1989. godine odbranivši diplomski rad pod nazivom *Način života u selu Trnjane* na katedri za sociologiju sela. Diplomski rad je bio deo većeg projekta koji je pokrenula SANU – *Monografije srpskih sela* pod rukovodstvom prof. dr Radomira Lukića. Po završetku studija nastavila je rad u SANU kao saradnik na projektu.

U periodu od 1990. do 1992. godine radila je kao asistent pripravnik na katedri za opšte predmete na Veterinarskom fakultetu u Beogradu na predmetu teorija marksizma i sociologija kod prof. dr Firdusa Džinića. U tom periodu upisuje postdiplomske studije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu na katedri za sociologiju kulture kod prof. dr Ratka Božovića. Godine 1994. odbranila je magistarski ispit i rad na temu *Stil života savremenog malograđanina* pred komisijom u sastavu: prof. dr Ratko Božović mentor, prof. dr Smiljana Lazin, član i prof. dr Miša Kulić, član. Sledeće 1995. godine zasnovala je stalni radni odnos u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu kao istraživač pripravnik. Učestvovala je u istraživanjima vezanim za projekte Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja. Predmet istraživanja za doktorske studije pronalazi u društvenim okolnostima koje su se odlikovale visokim stepenom kriminalizacije srpskog društva. Konverzija društvenih vrednosti koja je dovela do afirmacije ličnosti iz sveta kriminala inspiriše je na istraživanje fenomena kriminalaca kao društvenih heroja. Doktorsku disertaciju na temu *Negativni društveni junak* odbranila je na Fakultetu političkih nauka u aprilu 2008. godine pred komisijom u sastavu: prof. dr Jelena Đorđević mentor, prof. dr Ratko Božović komentor, prof.

dr Čedomir Čupić, član. U nastavku svog naučnog interesovanja dr Olivera Pavićević se opredeljuje za probleme i veze kriminaliteta i tranzicije, globalizacijske procese, istraživanje društvenog kapitala kao relativno nove oblasti u domaćoj sociologiji.

Zoran Stevanović

Zoran M. Stevanović je rođen 30. avgusta 1949. godine u Kruševcu gde je završio osnovnu i srednju školu. Nakon srednje škole, završio je Višu defektološku školu u Beogradu 1972. godine, odsek za nastavnike i vaspitače vaspitno zapuštene dece i omladine. Filozofski fakultet-grupa za psihologiju u Beogradu, završio je 1979. godine. Magistrirao je na Defektološkom fakultetu u Beogradu 2004. godine na temu "*Otvoreni kazneno-popravni zavodi u Srbiji*", kada je i stekao akademski naziv magistra defektoloških nauka - naučno područje prevencija i resocijalizacija. Doktorirao na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju 2010. godine na temu "*Zatvorski sistem i tretman osuđenih lica u Srbiji*". Dr Zoran M. Stevanović zaposlen je u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu kao naučni saradnik. U svojoj dosadašnjoj profesionalnoj karijeri, do dolaska u Institut, obavljao je poslove u oblasti izvršenja krivičnih sankcija.

Svoj profesionalni rad započeo je kao vaspitač i psiholog u Vaspitno popravnom domu u Kruševcu, a od 1983. do 2001. godine radio je na poslovima izvršenja krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Republike Srbije. U tom periodu obavljao je poslove savetnika u odeljenju za nadzor nad radom kazneno popravnih zavoda, zatim poslove načelnika odeljenja za nadzor nad radom zavoda, a od 1992. do 2001. godine poslove pomoćnika ministra za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Republike Srbije. Dr Zoran M. Stevanović je aktivan u radu strukovnih udruženja iz oblasti psihologije i penologije. Obavljao je poslove predsednika Udruženja psihologa u Kruševcu, sekretara Udruženja penologa Srbije, sekretara Saveza udruženja za penologiju Jugoslavije i predsednika Udruženja za penologiju Jugoslavije.

Učestvovao je u nekoliko istraživačkih projekata:

- ❖ *"Teški oblici kriminala u Srbiji u uslovima tranzicije"* (2000-2005)-projekat koji je realizovan u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja;
- ❖ *"Prevenција kriminala i socijalnih devijacija"* (2005-2010), aktuelan projekat koji se realizuje u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja ;

- ❖ *"Nacionalna strategija prevencije kriminala"* (2006-2009), projekat je realizovan u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Dr Zoran M. Stevanović je do sada objavio pet monografija (samostalno ili kao koautor) i oko četrdeset naučnih radova. Učestvovao je na više nacionalnih i međunarodnih naučnih skupova.

Sanja Ćopić

Sanja Ćopić je rođena 1973. godine u Beogradu, gde je završila osnovnu školu i Drugu beogradsku gimnaziju (nosilac Vukove diplome). Osnovne studije završila je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu (1991-1995) sa prosečnom ocenom 9.63. Tokom studija bila je stipendista Fondacije za razvoj naučnog i umetničkog podmlatka. Poslediplomske studije krivičnog prava završila je na Pravnom fakultetu u Beogradu. Zvanje magistra pravnih nauka stekla 2001. godine odbranom magistarske teze "Položaj maloletnih učinilaca krivičnih dela u savremenom materijalnom krivičnom pravu". Doktorsku disertaciju pod nazivom "Restorativna pravda i krivičnopravni sistem" odbranila je sa odlikom 2010. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu i

time stekla zvanje doktora pravnih nauka. Decembra 1995. godine zasnovala je radni odnos u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu. U periodu od novembra 2000. do juna 2002. godine radila je u Centru za pravna istraživanja Instituta društvenih nauka u Beogradu, da bi se potom vratila u Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, u kome i danas radi. Tokom dosadašnjeg rada učestvovala je na više od dvadeset istraživačkih projekata, kako u Institutu, tako i van njega. Bila je predavačica na brojnim seminarima, treninzima i kursovima, koji su bili posvećeni trgovini ljudima, podršci žrtvama, nasilju u porodici i rodno baziranom nasilju. Učestvovala je na preko 20 naučnih i stručnih skupova u zemlji i inostranstvu. Do sada je samostalno i u koautorstvu objavila oko 50 radova u domaćim i stranim naučnim časopisima, monografijama i zbornicima radova. U svojim radovima se bavila temama iz oblasti trgovine ljudima, nasilja u porodici, zaštite žrtava i restorativne pravde. Članica je i predsednica Upravnog odbora Viktimološkog društva Srbije, članica je Evropskog foruma za restorativnu pravdu i Sekcije za kriminologiju Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu, kao i redakcija časopisa *Temida* i *Revija za kriminologiju i krivično pravo*. Govori engleski i ruski jezik. Udata je i majka dvoje dece.

Jelena Želeskov Đorić

Jelena Želeskov Đorić je rođena 1979. godine u Beogradu. Osnovu i srednju školu je završila u Nišu. Osnovne studije psihologije je završila na Filozofskom fakultetu u Nišu (1998-2003) sa prosečom ocenom 9,93. Magistarske studije psihologije je završila na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu (2003-2006) sa prosečnom ocenom 9,60. Doktorsku disertaciju je odbranila na Odseku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu 2010. godine. U toku studija više puta je dobijala nagrade i priznanja i to redom: Nagrada Kraljevske Norveške Ambasade za jednog od najboljih studenata u Srbiji 2001 godine, Nagrada Vlade Republike Srbije za jednog od najboljih studenata 2001 godine, Nagrada odseka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Nišu za najboljeg diplomiranog studenta odseka kao i Filozofskog fakulteta za 2003 godinu, Nagrada Skupštine grada Beograda za najboljeg studenta Univerziteta u Nišu za školsku 2003 godinu. Tokom studija bila je stipendista Fonda za talente grada Niša, kao i stipendista Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije. Jelena Želeskov Đorić je završila i edukaciju za geštalt psihoterapeuta (2003-2008) čime je stekla Evropski sertifikat za geštalt psihoterapiju. Od 2009 godine je i član Izvršnog odbora Evropske

asocijacije za geštalt psihoterapiju, gde obavlja poslove PR-a i NOGT's officer-a za Evropu. Bila je angažovana na projektima Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja, prvo kao stipendista na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu (2003-2004), zatim u Institutu za mentalno zdravlje (2004-2007), kao i na Medicinskom fakultetu u Beogradu (2007-2010). Od 2005 je angažovana kao istraživač *Peak Learning California*, USA, gde učestvuje u projektu "Global Resilience Project" kao jednom od najvećih istraživanja rezilijentnosti u svetu. U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu radi od 1. januara 2011. godine. Autor je i koautor većeg broja naučnih radova, u časopisima nacionalnog i međunarodnog značaja. Udata je i majka jedne devojčice.

Maja Savić

Maja Savić je rođena 1976. u Beogradu gde je završila osnovnu školu i IX beogradsku gimnaziju "Mihajlo Petrović Alas". Osnovne studije psihologije (1995-2001) završila je na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Magistarsku tezu "Usvajanje predloga u srpskom jeziku na uzrastu od 18 do 48 meseci" pod mentorstvom prof. Aleksandra Kostića odbranila je 2004. godine na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Doktorsku tezu pod nazivom "Usvajanje

glagolskog aspekta u srpskom jeziku" prijavila je 2008. g na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Od 2001. godine zaposlena je na Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja. Učestvovala je na projektima: Teški oblici kriminala u Srbiji u uslovima tranzicije (2002-2006), Prevencija kriminala i socijalnih devijacija (2006-2010). Tematske oblasti kojima se najviše bavila u okviru svog rada u Institutu su nasilje među vršnjacima i samoubistva.

Odabrane reference:

- ❖ Savić, M, Hošek, A. i Momirović, K. (2002). Kanoničke relacije inteligencije i agresivnosti. Beograd. *Psihologija*, Vol. 35, br 1-2, 97-113.
- ❖ Hošek, A., Momirović, K. i Savić, M., (2005). O nekim psihičkim karakteristikama pseudo muškaraca i žena. Zbornik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, XXIV, broj 1-2, 165-179.
- ❖ Knežić, B., Savić, M. (2006). O samoubistvu. *Pravni život*, br. 9, I tom, 251-260. Udruženje pravnika Srbije, Beograd.
- ❖ Savić, M., Knežić, B. (2007). Nasilje među vršnjacima u školi. *Nauka, bezbednost, policija*, Vol. XII, No.3., str. 33-46. Kriminalističko-policajska akademija, Beograd.

- ❖ Knežić, B., Savić, M. (2008). Osobenosti nasilja u đaćkim domovima. Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd.
- ❖ Knežić, B., Savić, M. (2010). Oproštaj od života: poslednje poruke. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd.

Aleksandra Bulatović

Aleksandra Bulatović, rođena je 1971. godine u Beogradu. Diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu gde sada pohađa doktorske studije, a magistrirala je na Srednje-evropskom Univerzitetu u Budimpešti. Dobitnica je brojnih domaćih i stranih prestižnih stipendija koje su joj omogućile dodatno usavršavanje u inostranim razvijenim akademskim sredinama. Nakon diplomiranja neprekidno je angažovana na naučnim i stručnim projektima u zemlji i inostranstvu, a interes za pitanja razvoja i strategija upravljanja projektima unapređivala je kroz specijalističku obuku i aktivnosti u okviru različitih organizacija i institucija. Aleksandra je učestvovala na brojnim akademskim skupovima i objavila više radova na srpskom i engleskom jeziku iz oblasti mekih

bezbednosnih pretnji, regionalne bezbednosti, međunarodnog krivičnog prava i ljudskih prava. Koautorizovala je prvi udžbenik na prostoru Balkana kojim se kroz multidisciplinarni pristup analiziraju i objašnjavaju vidljive i skrivene dimenzije društvenog fenomena korupcije, kao i monografiju "Korupcija i razvoj moderne srpske države", koja sagledava uticaj fenomena korupcije na obnovu srpske državnosti osamostaljenjem od turske vlasti i posledice koje su pretrpeli razvojni procesi u razdoblju od prvih decenija devetnaestog veka do uspostavljanja komunističkog režima nakon Drugog svetskog rata. Kao istraživač-pripravnik, Aleksandra je radila u Institutu za međunarodnu politiku i privredu. Usmeravanjem svog istraživačkog interesovanja na sferu specifičnih socijalnih devijacija, menja neposredno istraživačko okruženje i zapošljava se na Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja kao istraživač-saradnik. U okviru doktorskih studija na Pravnom fakultetu u Beogradu, trenutno priprema doktorsku disertaciju o ulozi ljudskih prava u osmišljavanju odgovarajuće politike u oblasti prevencije transnacionalnog organizovanog kriminala. Mr Aleksandra Bulatović aktivno koristi engleski, nemački, ruski i španski jezik.

Marija Lukić

Marija Lukić je rođena 03. avgusta 1971. godine u Loznici. Osnovnu i srednju školu završila je u Beogradu. Pravni fakultet upisala je 1990. i završila 1994. godine u Beogradu sa prosečnom ocenom 9,27. Početkom 1995. zaposlila se u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja na poslovima asistentkinje istraživačice. Tokom 1998. godine upisuje postdiplomske studije krivičnog prava na Pravnom fakultetu u Nišu. Usmeni magistarski ispit položila je decembra 1999. godine, a magistarski rad sa temom "Kriminološka analiza nasilja u porodici", pod mentorstvom prof. dr. Slobodanke Konstantinović – Vilić odbranila je maja meseca 2003. Godine pred komisijom u sastavu: prof. dr Slobodanka Konstantinović- Vilić, dr Vesna Ristanović i prof. dr Stanko Pihler. Kao stipendistkinja *Public Interest Law Initiative – Fellowship* u periodu od avgusta 2000 – avgusta 2001. godine, bila je na stručnom usavršavanju na Pravnom fakultetu Kolumbijske univerziteta u Njujorku. Mr Marija Lukić bila je angažovana u mnogobrojnim empirijskim istraživanjima različitih tematika fokusa i metodoloških pristupa: "Strah od kriminala u Beogradu" (Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 1997.), "Upotreba sile od strane policije tokom

građanskih demonstracija 1997. godine" (Grupa za ženska prava Evropskog Pokreta u Srbiji, 1998.) "Reakcija državnih organa na nasilje u porodici" (Evropski pokret u Srbiji i Institut za kriminološka istraživanja, 1998. – 2001.), itd. Objavila je niz radova iz kriminologije, kao i tekstova zasnovanih na pravnoj, komparativnoj analizi pravnih propisa i međunarodnih dokumenta u oblasti ljudskih prava, posebno prava žena. Od 2003. godine angažovana je kao konsultantkinja i na projektu "Sistem besplatne pravne pomoći u Srbiji" *Public Interest Law Initiative* Pravnog fakulteta Kolumbija univerziteta, koji obuhvata niz kvalitativnih i statističkih istraživanja, od sudske prakse do stavova stručnjaka i građana u pogledu postojećih osnova za obezbeđenje pravne pomoći, pre svega u krivičnim postupcima. Takođe, ovo angažovanje podrazumeva i analizu uporedno pravne prakse iz ove oblasti, kao i prakse međunarodnih sudova, u prvom redu Evropskog suda za ljudska prava.

Dušan Davidović

Rođen u Beogradu, 28. jula 1953. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Beogradu. Diplomirao na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, grupa za sociologiju 1978. Magistrirao na Pravnom fakultetu

Univerziteta u Beogradu 1989. godine odbranivši rad *Položaj i perspektive druge generacije jugoslovenskih migranata u društvima prijema*. Doktorsku tezu pod naslovom *Privatni polising u funkciji prevencije kriminala* prijavio je na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. U periodu 1978. do 1982. godine radio kao urednik istraživačke delatnosti u centru CIDID pri PKSSOJ. U istom periodu osnovao "Jugoslovenski program za istraživanje omladine". U periodu od 1983. do 1990. godine Osnivač i rukovodilac "Programa naučnog praćenja druge generacije jugoslovenskih migranata u društvima prijema". Decembra 1989. godine bio na specijalizaciji iz oblasti Teorija kolektivnih identiteta na Univerzitetu u Nici, u klasi profesora Mišela Oriola. Mr Davidović od maja 1990. godine u Institutu počeo da radi na međunarodnom projektu "Transnacionalizacija društvenog i kulturnog života evropskih migranata" uz učešće 6 zemalja Zapadne Evrope. Rat u Jugoslaviji prekinuo je ovaj projekat. Avgusta 2001. godine ustanovio naučno istraživačku saradnju sa Institutom za visoke studije u unutrašnjoj bezbednosti Francuske (IHESI, danas INHES). Od 2003. do 2006. godine predavao sociologiju u Višoj školi unutrašnjih poslova. U istom periodu učestvovao u koncipiranju programa katedre za bezbednost i specijalističkih studija za menadžere bezbednosti na Fakultetu bezbednosti gde je i

predavao prvim trima generacijama. Mr Davidović je osnivač i predsednik *Srpskog udruženja preduzetnika u privatnoj bezbednosti* koje je uveo u članstvo Evropske konfederacije službi bezbednosti. Dugogodišnji zamenik glavnog urednika časopisa *Sociološki pregled*. Autor brojnih radova u domaćoj i stranoj literaturi u oblasti kriminologije, autor nekoliko silabusa za edukaciju kadrova u alternativnom polisingu. Govori engleski i ruski jezik.

Miroslav Ivanović

Miroslav Ivanović je rođen 22. maja 1955. godine u Zrenjaninu. Završio je osnovnu školu i gimnaziju u Somboru. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu, odeljenje za filozofiju. Predavao je na Pedagoškoj akademiji u Negotinu u zvanju predavača više škole, školske 1985/1986. godine. Od 1987. godine radi u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja i sada je u zvanju stručnog savetnika. Član je Izvršnog odbora Srpskog filozofskog društva i stalni saradnik Seminara za istoriju i epistemologiju prirodnih nauka koji se održava u Institutu za fiziku u Zemunu. Takođe je stalni saradnik i koordinator Seminara za rusku filozofiju u Ruskom centru za nauku i kulturu "Ruski dom" u Beogradu. Bio je

na kraćim specijalizacijama u Austriji, Nemačkoj i Rusiji. U Moskvi je bio 2004. godine na specijalizaciji iz istorije ruske filozofije u Institutu za filozofiju RANU. Učesnik je brojnih domaćih i međunarodnih konferencija, te Svetskog kongresa za filozofiju (Boston, SAD, 1998.god.). Autor je pedesetak radova objavljenih u domaćim kao i stranim časopisima na engleskom i ruskom jeziku. Preveo je takođe dvadesetak naučnih i filozofskih knjiga sa ruskog i engleskog jezika. Objavio je sledeće knjige kao autor ili urednik:

- ❖ M. Ivanović, *Religioznost i kriminalitet*, IKSI, Beograd 2008.
- ❖ M. Ivanović, *Ideologija u doba velike prekretnice*, IKSI, Beograd, 2008.
- ❖ P. Grujić, M. Ivanović, (editori), *Epistemološki problemi u nauci*, IKSI, Beograd, 2004.
- ❖ B. Jerotić, M. Ivanović, (editori), *Religija između istine i društvene uloge*, Dereta, Beograd, 2009.
- ❖ B. Dragović, M. Ivanovic, (editori), *Prilozi istoriji i epistemologiji nauke*, IKSI, Beograd, 2010.

Govori engleski, španski, nemački, ruski i francuski jezik.

Ljeposava Ilić

Ljeposava Ilić je rođena 7. februara 1981. godine u Trebinju gdje je i završila Gimnaziju opšteg smera. Nakon završetka srednje škole, 1999. godine, dolazi u Beograd, gdje upisuje Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju-smjer za Prevenciju i tretman poremaćaja ponašanja. Studije je završila u septembru 2004. godine i dobila zvanje diplomiranog specijalnog pedagoga. Odmah nakon završetka diplomskih studija, u oktobru 2004. godine upisuje magistarske studije na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, smjer za Prevenciju i tretman poremećaja ponašanja, a nakon polaganja svih ispita predviđenih planom i programom, pažnju je usmjerila na pisanje magistarskog rada iz penološko-kriminološke oblasti. Svoja naučna interesovanja usmjerila je ka istraživanju problema zatvorske populacije i problemima vezanim za izvršenje kazne lišenja slobode, ali i organizovanog kriminala, terorizma kao i problema zloupotrebe psihoaktivnih supstanci. Novembra 2005. godine zaposlila se u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, kao istraživač-pripravnik. Učestvovala je u realizaciji nekolicine istraživanja vezanih za projekte Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja.

Ljiljana Stevković

Ljiljana Stevković je rođena 11.6.1979. godine u Sremskoj Mitrovici. Oktobra 2004. je diplomirala na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju (FASPER), smer za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja sa prosečnom ocenom 10 i stekla zvanje *diplomiranog specijalnog pedagoga*. Ispite na magistarskim studijama položila je sa prosečnom ocenom 10. Aprila 2010. na matičnom fakultetu za užu naučnu oblast Kriminologija, viktimologija i penologija prijavila je magistarsku tezu na temu "*Uticaj rane nasilne viktimizacije na nasilni kriminalitet odraslih*". Tokom osnovnih i posle diplomskih studija nagrađivana je kao najbolji student FASPER-a, a 2005. kao najbolji student Univerziteta u Beogradu. 2009. primila je nagradu Viktimološkog društva Srbije kao talentovani mladi istraživač. Bila je i stipendista Ministarstva prosvete republike Srbije, Kraljevine Norveške, Kraljevskog fonda Karađorđević i Evropskog kriminološkog društva. Zaposlena je u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu u zvanju istraživač-pripravnik. Takođe je i istraživačica-volonterka u Viktimološkom društvu Srbije. Tokom magistarskih studija pohađala je dodatne edukacije iz kriminologije i viktimologije u organizaciji Viktimološkog društva Srbije i

Inter University Centra iz Dubrovnika. U periodu od 2006-2010. bila je angažovana na četiri nacionalna i tri međunarodna naučna projekta. Trenutno je koordinatorka na BECAN projektu (FP7). Sa autorskim i koatorskim radovima, učestvovala je na nekoliko nacionalnih i međunarodnih naučnih skupova. Objavila je 10 radova u časopisima i monografijama nacionalnog značaja i isto toliko saopštenja sa naučnih konferencija. Članica je Viktimološkog društva Srbije, Evropskog kriminološkog društva i EEDOC (European working group on organizational crime).

Ana Batrićević

Ana Batrićević je rođena 26. decembra 1985. godine u Beogradu. U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja zaposlena je kao istraživač-pripravnik od 1. decembra 2009. godine. Student je druge godine doktorskih akademskih studija iz krivično-pravne naučne oblasti na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu. U martu 2009. godine diplomirala je na teorijsko-pravnom smeru Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu sa prosečnom ocenom 9,9. Kao student završne godine studija volontirala je, a nakon diplomiranja i radila u nevladinoj organizaciji *Praxis* iz Beograda koja se bavi pružanjem besplatne pravne

pomoći i zaštitom ljudskih prava izbeglica, interno raseljenih lica i Roma. Dobitnik je EFG Eurobank stipendije za 100 najboljih studenata u Republici Srbiji za 2009. godinu, nagrade Zadužbine Milivoja Jovanovića i Luke Čelovića za 2008. i 2006. godinu, nagrade Fondacije Alana Votsona za 2007. godinu i nagrade Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu za najbolje studente za 2005. godinu. Tečno govori engleski jezik i poseduje Cambridge Advanced English Certificate (CAE ESOL Examinations Studies in English Advanced), kao i italijanski jezik iz kojeg je završila najviši kurs u Italijanskom kulturnom centru u Beogradu. Poseduje osnovno znanje nemačkog jezika. Od 2007. do 2009. godine bila je angažovana kao saradnik uredništva časopisa Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Do sada je objavila ukupno pet naučnih članaka u stručnim časopisima iz oblasti prava.

Janko Međedović

Janko Međedović rođen je 10.06.1981. godine u Užicu. Završio srednju Elektrotehničku školu Radoje Marić u Užicu. 2007. godine diplomirao na Filozofskom fakultetu u Nišu, odsek psihologija i godinu dana kasnije upisao doktorske studije na Filozofskom fakultetu u Beogradu. 2009. godine završio pripravnički staž i položio stručni ispit

u Zavodu za vaspitanje dece i omladine: Prihvatište i prihvatna stanica. Stručni saradnik u Istraživačkoj stanici Petnica. Saradnik na Projektu za internacionalno procenjivanje učenika OECD/PISA (2008). Pomoćnik istraživača u agenciji za istraživanja u oblasti marketinga Strategic Marketing (2008). Pripravnik volonter u Prihvatištu pri Zavodu za vaspitanje dece i omladine Beograd: dijagnostika, procena ličnosti i individualni savetodavni rad sa decom i adolescentima, sa posebnim naglaskom na radu sa korisnicima koji se nalaze u krivičnom postupku (2008-2009). Istraživač-saradnik na projektu "Školska motivacija učenika u Srbiji" u realizaciji Instituta za Psihologiju (2009). Edukator na obuci za primenu testa TIP-1 u realizaciji Društva psihologa Srbije (2009). Član žirija na festivalu kratkometražnog filma "FreeNetWorld" i na festivalu kratkometražnog filma "Važna je ideja" (Niš, 2009). Saradnik u nastavi na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici - studijska grupa za psihologiju (2009-2010). Istraživač asistent u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu od 2010. Istraživač na projektu za standardizaciju i validaciju testa WAIS-4 (2010). Trenutno angažovan na nekoliko naučno-istraživačkih projekata.

Vera Batanjski

Vera Batanjski je rođena 17. juna 1984. god. u Zrenjaninu. Diplomirala je na Biološkom fakultetu u Beogradu 2009., na smeru Ekologija i zaštita životne sredine i (prosekom 9,31) odbranivši rad na pod naslovom *Pravni aspekti zaštite životne sredine – izdvojeni primeri na lokalnom nivou (Opština Surčin)*. Student je doktorskih studija, na modulu Zaštita biodiverziteta, kod mentora prof. dr Vladana Joldžića. Zaposlena je u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja, od novembra 2009. god., kao istraživač pripravnik. Učestvovala je na sledećim seminarima i kursevima:

- ❖ Fifth International Summer School course "Renewable energy and energy efficiency in South – East Europe", Fojnica, BiH, avgust 2009. god. organizatori: REIC; the Central European Initiative; UNESCO – BRESCE.
- ❖ Workshop "Climate Change in South – Eastern European Countries IV: Adaptation strategies for economy & society", Zagreb, Hrvatska, oktobar 2009. god., organizatori: JOANNEUM RESEARCH, Grac, Austrija; Faculty of Electrical Engineering and Computing, Zagreb, Hrvatska.

- ❖ Course "Methods in population biology" at the Department of Botany, Charles University, Prague, Czech Republic, februar 2010. god.
- ❖ Simpozijum "10th SFES", Vlasinsko jezero, Srbija, 17. – 20. 6. 2010. god., rad "Cenoekološka diferencijacija vrsta *Acer campestre* L., *Acer platanoides* L., *Acer pseudoplatanus* L. i *Acer tataricum* L. u Srbiji"
- ❖ Obuka o osnovama ljudskih prava i mehanizmima njihove zaštite, oblasti: metodologija praćenja primene tranzicionih zakona, istraživanje slučajeva kršenja ljudskih prava, monitoring rada nezavisnih državnih institucija, monitoring primene anti – diskriminacionih akata, pisanje izveštaja o primeni zakona i kršenju ljudskih prava, Inicijativa mladih za ljudska prava, Beograd, Srbija, oktobar 2010. god. – u toku.
- ❖ Treninzi "Sad znam i ja" u okviru projekta "Podsticanje kulture i aktivizma mladih u zaštiti životne sredine" organizatori: Kancelarije za mlade gradske uprave grada Beograda i Resurs centar Beograd, novembar 2010. god. – u toku.
- ❖ Volonter je NVO "Ambasadori životne sredine", od 2008. god. i član upravnog odbora NVO "Plava školjka", od 2010. god.

Četvrto poglavlje

DIREKTORI INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

*A fronte praecipiti a tergo lupi*¹²

Milan Milutinović

(direktor Instituta od 1961-1985 godine)

Milan Milutinović je rođen 21. oktobra 1916. godine u Piperima, srez podgorički. Umro je 1996. godine u Beogradu. Gimnaziju je završio u Podgorici, a Pravni fakultet u Beogradu 1940. godine. Doktorirao na Pravnom

¹² *Ispred kamenje, iza vukovi* (lat. metafora koja se odnosi na put prepun stenja i "teških" mesta)

fakultetu u Beogradu 1956. sa tezom pod naslovom *Geografski materijalizam*. U toku 1949-1951. pohađao je i završio *Institut društvenih nauka* (grupa za filozofiju i sociologiju) u Beogradu.

Posle rata profesor Milutinović je radio u *Federalnoj komisiji za ratne zločine*, zatim prelazi u Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ gde je do 1959. vršio dužnost direktora Više škole za unutrašnju upravu. U toku 1959. i 1960. godine proveo je nekoliko meseci na studijskom radu u sociološkim i kriminološkim ustanovama u Parizu. 1960. godine osnovao *Institut za kriminološka i kriminalistička istraživanja* (kasnije Institut za kriminološka i sociološka istraživanja), izabran za direktora i tu funkciju vršio do 1985. godine.

Za docenta za predmet *Opšta sociologija* na Pravnom fakultetu u Beogradu izabran je 1957. godine, za vanrednog profesora februara 1962. godine, a za redovnog profesora izabran septembra 1965. godine, kada i zasniva stalni radni odnos na Fakultetu, na kojem radi sve do odlaska u penziju 1. oktobra 1985. godine. Na Pravnom fakultetu u Beogradu prof. Milutinović je prvih godina izvodio opštu i poslediplomsku nastavu iz predmeta *Opšta sociologija* a kasnije iz predmeta *Kriminologija sa penologijom*. Te predmete predavao je jedno vreme i na pravnim fakultetima

u Novom Sadu, Kragujevcu i Podgorici. Dekan fakulteta bio je u toku školske 1969/1970. i 1970/1971, a biran je i za predsednika Saveta i šefa Katedre za sociologiju prava. Bio je predsednik *Jugoslovenskog udruženja za krivično pravo i kriminologiju*, član izvršnog odbora *Saveza udruženja pravnika Jugoslavije*, član *Saveznog saveta za pravosuđe*, predsednik Naučnog veća Instituta društvenih nauka u Beogradu, član Jugoslovenske komisije za UNESCO i predsednik njenog odbora za društvene nauke, predsednik Komisije za društvene nauke u Republičkoj zajednici nauke Srbije, član Žirija za dodelu Oktobarske nagrade i Nagrade AVNOJ-a (podkomisija za oblast društvenih nauka). Profesor Milutinović je bio i glavni urednik *Zbornika Instituta za krimonološka i sociološka istraživanja*, inicijator osnivanja i član redakcije *Jugoslovenske revije za kriminologiju i krivično pravo*, član redakcije časopisa *Sociologija* u Beogradu i *Penološke teme* u Zagrebu.

Za knjigu *Kriminologija* (izdanje: Prosveta, 1969) dobio je Oktobarsku nagradu Grada Beograda, a 1988. nagradu "Savremene administracije" za poseban opus radova kod ove izdavačke kuće. Godine 1983. Profesor Milutinović je izabran za člana Naučnog društva Srbije. Za vanrednog člana Crnogorske akademije nauka i umetnosti izabran je 1985. godine, a 1990. godine izabran za redovnog člana CANU. Dugo godina se nalazio na listi eksperata

Ujedinjenih nacija za probleme društvene odbrane (kriminalitet i delinkvencija). U tom svojstvu, zajedno sa prof. Pitherzenom iz Londona rukovodio je Trećim ciklusom Sekcije za društvenu odbranu UN za arapske zemlje, koji je bio posvećen prevenciji maloletničke delinkvencije (Damask, 1964). Učestvovao je aktivno i u radu studijske grupe UN za društvenu odbranu 1965. u Kopenhagenu, Oslu i Stokholmu, u radu konsultativne grupe UN za penitencijarne probleme u Ženevi 1962. i 1966, III i IV kongresa UN za prevenciju kriminaliteta i tretman delinkvenata (Stokholm, Kioto), V-VIII kongresa Međunarodnog udruženja za kriminologiju (Hag, Madrid, Beograd, Lisabon), V i VI Međunarodnog kongresa za društvenu odbranu (Beograd, Lece), konsultativnog sastanka italijanskih i evropskih krivičara i kriminologa posvećenog problemu porasta kriminaliteta u Italiji sedamdesetih godina (Rim, 1975).

Naučno zapaženi su referati na međunarodnim skupovima: *Preventivno lišavanje slobode* (francusko-jugoslovenski pravnički dani, Beograd i Titograd, 1961); *Prevencija u preddelinkventnom stanju sa posebnim osvrtnom na promene u Evropi i Severnoj Americi* (na već pomenutom sastanku u Damasku, 1964), *Uloga komune u suzbijanju socijalne patologije* (sastanak sa američkim kriminolozima u Dubrovniku, 1963); *Savremena*

kriminološka misao (skup čeških pravnikâ, Prag, 1966); *Prevenција privrednog kriminaliteta*"(V seminar Arapske lige o problemima društvene odbrane, Kairo,1 966); *The Criminology Function in stamping out Crime and special Function in the Resocialization of the Delinquent* (Seminar evropskih kriminologa i krivičara pod nazivom: *Nouvelles Perspectives en Criminologie*, Ciriš, 1974); *Politički i klasični kriminalitet i njegovo suzbijanje* (Kongres Socijalističke partije Italije - *Ordine pubblico e criminalita*, Milano, Avanti, 7-9 marzo, 1975). U više navrata prof. Milutinović je držao predavanja u inostranstvu: u Centru za međunarodna predavanja u Parizu (1960), na Institutu za sociologiju i filozofiju Sovjetske akademije nauka (Moskva, 1965) i na Pravnom fakultetu *Univerziteta La sapienza u Rimu* (1975).

Posebno je zapažen doprinos koji je prof. Milutinović dao u svoje vreme u svojstvu konsultanta u koncipiranju i razradi međunarodnih studijskih projekata u Institutu za društvenu odbranu Ujedinjenih nacija /ranije UNSDRI, sada UNICRI/ u Rimu.

Afirmaciji naše kriminologije u svetu prof. Milutinović je naročito doprineo organizovanjem međunarodnih kriminoloških sastanaka u našoj zemlji. Tako je 1969. rukovodio radom XVIII međunarodnog tečaja za kriminologiju čiji su tema bili problemi recidivizma. Godine

1973. organizovao je u Beogradu VII Međunarodni kongres za kriminologiju, na kome je izabran za predsednika Kongresa i održao generalni referat: "Osnovne tendencije savremene kriminologije" i formulisao naučne zaključke koji su prihvaćeni aklamacijom. Sam referat štampan je na više stranih jezika i dobio je veoma pozitivnu ocenu od strane Naučne komisije Međunarodnog udruženja za kriminologiju, koja je javno izrečena na sledećem, osmom Međunarodnom kongresu za kriminologiju (Lisabon, 1978). Profesor Milutinović bio član direktorijuma i podpredsednik *Međunarodnog udruženja za kriminologiju* sa sedištem u Parizu.

Profesor Milutinović je kao poznat i cenjen kriminolog izabran za dopisnog člana Instituta za uporedno pravo u Parizu, za člana konsultanta *Međunarodnog centra za kliničku kriminologiju u Đenovi*, za dopisnog člana *Instituta za krivično pravo i kriminologiju univerziteta u Buenos Airesu*. O ugledu profesora Milutinovića među kriminološkim krugovima u svetu na svoj način svedoči i činjenica, da je jedna tako ugledna međunarodna revija kakva je *Revue internationale de criminologie et de police technique* iz Ženeve u broju 1 iz 1990. upoznala čitaoce francuskog govornog područja sa kriminološkim shvatanjima ovoga autora.

Značajno je istaći da je profesor Milutinović osnivač naše moderne kriminološke nauke, kao i to da se među objavljenim radovima iz oblasti kriminološke nauke osobito ističe njegova trilogija posvećena trima srodnim kriminološkim disciplinama: *Kriminologija*, *Penologija*, *Kriminalna politika*. Kada se ovome dodaju i drugi radovi iz ove oblasti i radovi iz Sociologije, slika o profesoru Milutinoviću se dopunjava činjenicom da je on analizirao i mnoga važna pitanja iz oblasti šire sociološke problematike, čime je stvorio čvrstu osnovu za potpuniji, naučno zasnovaniji i metodološki adekvatniji pristup kriminološkim problemima.

Dobrivoje Radovanović

(direktor Instituta od 1985-2006 godine)

Dobrivoje Radovanović je rođen 30. marta 1941. godine u Jeloviku, opština Aranđelovac. Osnovnu školu i gimnaziju je završio u Aranđelovcu, a Filozofski fakultet, grupu za Psihologiju, upisao je 1960. godine na Univerzitetu u Beogradu. Diplomirao je 1964. godine. Kao diplomirani psiholog zaposlio se 01.01.1966. godine u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja na

radno mesto asistenta pripravnika. U Institutu je radio u svim naučnim zvanjima.

Radovanović je titulu doktora defektoloških nauka stekao 1991. godine uspešno odbranivši doktorsku disertaciju pod naslovom *Psihički i psihosocijalni problemi resocijalizacije odraslih osuđenika* na Defektološkom fakultetu u Beogradu. Ovaj rad, iako pretežno psihološki, predstavlja interdisciplinarnu studiju u kojoj su psihološki, kriminološki i sociološki aspekti obrađeni kao ravnopravni delovi složenog problema za čije se istraživanje dr Radovanović opredelio. Tema odbranjene doktorske disertacije je iz psihologije zatvora, tačnije iz psihologije zatvorskih neformalnih grupa i subkulturalnih vrednosti. Revidirani i dopunjeni tekst doktorske disertacije objavljen u knjizi *Čovek i zatvor* (1992).

Prof. dr Radovanović je bio direktor Instituta od 1985. do 2006. godine. Penzionisan je u zvanju redovnog profesora Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju.

Dobrivoje Radovanović je bio redovni profesor i dekan Fakulteta za specijalnu pedagogiju (Defektološki fakultet ili kasnije FASPER) na kojem je predavao *Psihologiju kriminala*. Jedno vreme je predavao *Sudsku psihologiju* na Pravnom fakultetu u Beogradu.

Radovanović je tokom 1994. godine držao predavanja na temu *Prevenција devijantnog ponašanja u izbeglištvu sa posebnim osvrtom na mlade* u okviru seminara "Kako živeti zajedno" koji je organizovala Švajcarska humanitarna organizacija za pomoć u katastrofama (SDR).

Naučni istraživački rad prof. Radovanovića je prilično obiman i raznovrstan. On je učestvovao u realizaciji većeg broja istraživačkih projekata, a mnogim projektima je i rukovodio. Od posebnog značaja su projekti: (1) *Maloletnička delinkvencija – savremeni oblici*; (2) *Efikasnost krivičnih sankcija prema maloletnicima*; (3) *Bežanje od kuće, bežanje od škole i maloletnička delinkvencija*.

Radovanović je tokom 2006. godine rukovodio makroprojektom Instituta *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija*. Samostalni autor i urednik nekoliko monografija i oko stotinu naučnih ili stručnih članaka, referata na naučnim konferencijama, predgovora, kritika ili recenzija. Koeditor i autor dela teksta monografije međunarodnog značaja *Development and Crime*, (U. Leone & D. Radovanović, eds., 1992, Roma: UNICRI).

Leposava Kron

(direktor Instituta od 2006 - do sada)

Leposava Kron (rođ. Tišma), klinički psiholog, rođena je 1958. godine u Beogradu (otac pravnik, majka istoričar umetnosti) gde je završila osnovnu školu i IX beogradsku gimnaziju, sa odličnim uspehom. Zvanje diplomiranog psihologa stekla 1981. godine na *Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu*, Odeljenje za psihologiju (prosečna ocena na osnovnim studijama 9.5), odbranivši prva u generaciji i sa odlikom diplomski rad pod naslovom "Ego stanja i mogućnosti dijagnostičke procene". Titulu magistra psiholoških nauka stekla 1985. godine na *Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu*, Odeljenje za psihologiju, odbranivši (*cum laude*) magistarsku tezu pod naslovom "Strukturalni i funkcionalni model teorije životnog scenarija".

Titulu doktora psiholoških nauka L. Kron je stekla 1992. godine na *Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu*, odbranivši (*summa cum laude*) doktorsku disertaciju pod naslovom "Psihološka tipologija homicidnog ponašanja" pred komisijom u sastavu prof.dr Josip Berger (mentor), prof.dr Sulejman Hrnjica i prof.dr Milan Popović.

L. Kron od 1987. godine zaposlena u *Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu*, počevši od zvanja istraživača-saradnika (naučni saradnik od 1993., viši naučni saradnik od 1997.) do *naučnog savetnika* (od juna 2006).

Naučne discipline koje su predmet empirijskih istraživanja dr Kron su psihologija, klinička psihologija, psihologija kriminala, psihologija aberantnog ponašanja, socijalna patologija, kriminologija i konvergentne discipline. Iz ovih oblasti je objavila nekoliko knjiga i više desetina naučnih radova, na srpskom i engleskom jeziku. Između ostalog, L. Kron je objavila knjige *Seksualno nasilje: psihološka studija* (1992), *Kajinov greh: psihološka tipologija ubica* (1993, prvo izdanje i 2000, drugo i dopunjeno izdanje), *Rat i kolektivno ponašanje: ogled o socijalnoj i psihološkoj realnosti* (2008) i *Anatomija seksualne agresivnosti* (2009, sa koautorom dr Zlatkom Nikolićem) i više desetina naučnih radova na srpskom i engleskom jeziku. Urednik je i autor dela tekstova sledećih monografija: *Kriminalitet u tranziciji: fenomenologija, prevencija i državna reakcija* (2007), *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta* (2008), *Kontrola kriminaliteta i evropski standardi: stanje u Srbiji* (2009), *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija* (2010).

U Institutu je, 1987 do danas, učestvovala u realizaciji ili bila rukovodilac većeg broja projekata i podprojekata iz oblasti kriminologije, psihologije kriminala, seksualnog nasilja, psihologije violentnog ponašanja, i homicidnog nasilja. Tokom 2005. i 2006. godine dr Kron je rukovodila Makroprojektom *Teški oblici kriminala u Srbiji u uslovima tranzicije* (grant 1642) koji je visoko ocenjen od strane Ministarstva nauke (6. mesto u kategoriji društvenih nauka u konkurenciji od preko 200 naučnih projekata u Srbiji).

L. Kron je 1985. do 1986. godine na *University of California Berkeley*, učestvovala u realizaciji istraživačkih projektata u okviru pet doktorskih kurseva pod supervizijom profesora Sheldona Korchina.

Na *University of California Berkeley*, 1990. godine, u okviru studijskog boravka obavila deo istraživanja za svoj doktorski projekat. Na *California State University Sacramento*, takođe 1990., u okviru studijskog boravka završila još jedan segment istraživanja za svoj doktorski projekat. Na *Institute of Criminology and Criminalistic, Budapest* boravila u više navrata tokom 1995., 1996. i 1997. kao saradnik na multidisciplinarnom međunarodnom projektu posvećenom letalnom nasilju.

Dr Leposava Kron učestvuje u aktivnoj razmeni naučnih informacija iz oblasti kriminologije i psihologije kriminala i tako što je podnela referate na većem broju međunarodnih skupova i konferencija, između ostalog i predavanje po pozivu na *XIX Internacionalnom kongresu Svetske akademije za pravo i mentalno zdravlje* (Lisabon, 1993), *XI Internacionalnom kongresu za kriminologiju* (Budimpešta, 1993), *XX Internacionalnom kongresu Svetske akademije za pravo i mentalno zdravlje* (Montreal, 1994), *XXI Internacionalnom kongresu za pravo i mentalno zdravlje* (Tromso, 1995), *VI Evropskom kongresu za psihologiju* (Atina, 1995), *XXVI Svetskom kongresu psihologa* (Montreal, 1996), *Međunarodnoj konferenciji o kosovskom konfliktu i njegovom uticaju na Rome – ratne izbeglice* (Skoplje, 2000).

Dobitnik je *Novembarske nagrade Univerziteta u Beogradu* 1980. godine kao student generacije. L. Kron je dobitnik i *Nagrade Ministarstva nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije* za izuzetna postignuća u nauci za 2002. i 2003. godinu.

Za člana *Svetske akademije za pravo i mentalno zdravlje* (IALMH: International Academy of Law and Mental Health) sa sedištem u Montrealu izabrana je 1993., za člana *Međunarodne radne grupe za istraživanje ubistva*

(HRWG: Homicide Research Working Group) sa sedištem u Čikagu 1993. godine. Glavni i odgovorni urednik *Zbornika Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja* (od 2004), bila glavni i odgovorni urednik *Revije za kriminologiju i krivično pravo* (od 2007 - 2009), član redakcije časopisa *Psihologija* kao i zamenik glavnog i odgovornog urednika *Časopisa za kliničku psihologiju i socijalnu patologiju*.

Dr Leposava Kron je direktor Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu od 2006. godine. Govori engleski i francuski i služi se italijanskim i latinskim jezikom.

Peto poglavlje

SARADNICI INSTITUTA ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U STRUČNIM I ZAJEDNIČKIM SLUŽBAMA

*Una navis est iam bonorum omnium*¹³

Cicero

Kad je o nauci i onima koji imaju sreće da se bave ovim lepim ali i zahtevnim poslom reč, nije na odmet podsetiti se fakta da nauka i naučna dela u nekom smislu govore sama za sebe i deo su naučnog korpusa: imaju svoje

¹³ *Svi smo verni istom brodu.* Marcus Tullius Cicero: *Epistulae ad familiares*, 12: 2

sledbenike, poštovaoce i nastavljače, a njihova dela svoja manje ili više zaslužena mesta u bibliotekama, pohvalama, nagradama ili u drugim knjigama i citatima. Za recepciju naučnih dela često su potrebne godine, ponekad i decenije. Međutim, naši saradnici koji rade sa nama tu su za nas odmah i uvek. Naučnih i istraživačkih rezultata ne bi u tom obliku ni bilo da nije i atmosfere koja to kreira i omogućuje, a nju čine ljudi koji rade zajedno. U našem zanatu, to je već svima znano, nisu samo uspesi i porazi ono što se sabira i računa, već i svakodnevna radost ili muka u vezi sa obavljenim poslom i, naravno, mesta koje zauzimamo u srcima ljudi sa kojima delimo zajednički trud i hleb, svakodnevne radosti i tuge, poraze i časti, kao i mesta koja oni zauzimaju u našim.

Produkti naučnih istraživanja ne nastaju samo iz ideja i inspiracija koje pružaju nauka i knjige, već sve to omogućuje i specifična klima podrške, deljenja lepih i manjih lepih trenutaka i gde svi koji imaju osećaj pripadnosti istoj, zajedničkoj kući, našem Institutu, mogu da nađu sigurnost i dom, i podršku, i pomoć, i utehu. To nije malo. Uspesi i neuspesi, manji ili veći, onih koji se bave naukom najčešće su i merljivi i vidljivi, kad - tad nezavisno od toga kako ih konkretna vlast u određenom mometu prepoznaje i vrednuje. Iza tih uspeha, međutim,

ne stoje samo oni sami već i tim čiji rad, pomoć i podrška i doprinos često ostaje nevidljiv onima iz "spoljnog sveta".

Evo, sa zahvalnošću za sve što čine za našu zajedničku dobrobit, spiska naših saradnika u stručnim i zajedničkim službama sa kratkim opisom delatnosti koje obavljaju:

- ❖ *Stojanka Janjić*, blagajnik, rođena je 1959. godine u Beogradu gde je završila osnovnu i srednju školu. Udata. U Institutu radi od 1985. godine i zadužena je za računovodstvene poslove: knjiži dokumenta Instituta koje dobije po analizama za knjiženje od šefa računovodstva, sastavlja mesečno bruto stanje, vodi knjigu uplata po fakturama, priprema uplate i isplate gotovog novca, vodi evidenciju zarada i administrativnih zabrana na zarade, obavlja virmansko plaćanje računa, evidentira primljene račune, vrši obračun i obradu autorskih honorara, honorara po ugovorima o privremenim ili povremenim poslovima, vrši obračun putnih troškova zaposlenih u Institutu, fakturiše publikacije po narudžbenicama etc. Služi se engleskim jezikom.
- ❖ *Milina Joldžić*, dipl. ekonomista, rođena je 1954. godine u Valjevu gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u

Beogradu. Udata i ima jednu ćerku. U Institutu radi od 2005. godine kao konsultant za komercijalne i međunarodne projekte. Zadužena je za finansijsku konstrukciju i analizu tržišnih srojekata, pružanje savetodavne i operativne pomoći službama Instituta, planiranje u oblasti ljudskih resursa, strategiju penzionisanja kao i konsultantske aktivnosti u vezi sa poreskim i marketinškim pitanjima relevantnim za funkcionisanje Instituta. Govori engleski jezik.

- ❖ *Blagoje Lukić*, radnik obezbeđenja, rođen je 1953. godine u Beogradu gde je završio osnovnu školu kao i kurs službe obezbeđenja i kurs protivpožarne zaštite. Oženjen i otac dvoje dece. U Institutu radi od 1996. godine na poslovima vezanim za bezbednost Instituta i inventara. Zadužen je za aktivnosti u vezi sa obezbeđivanjem zgrade tokom radnog vremena, obezbeđuje sigurnost poketne imovine Instituta, kontrolu stranaka koje dolaze u Institut i evidentira vreme dolazaka i odlazaka zaposlenih, kao i funkcionisanje sistema video nadzora.
- ❖ *Slavica Miličić*, operater na računaru, rođena je 1982. godine u Zemunu. Osnovnu školu završila u Novoj Pazovi, a srednju školu u Beogradu. U Institutu radi od 2004. godine. Zadužena je za kompjutersku obradu i

prelom tekstova, pripremu tehničkih izveštaja, monografija i knjiga za štampu, radi na unosu i obradi podataka i rezultata istraživanja, radi na stvaranju i ažuriranju baza podataka relevantnih za funkcionisanje Instituta, unosi podatke za redovne godišnje kao i povremene vanredne izveštaje za Ministarstvo nauke o radu istraživača na projektima, obavlja poslovnu korespodenciju elektronskim putem. Stara se o dokumentaciji i publikacijama Instituta koje sortira i arhivira u elektronskoj formi. Govori engleski jezik.

- ❖ *Živko Mirdžić*, domar, rođen je 1954. godine u Šumanu pored Lebana. Osnovnu školu završio u Sremskim Karlovcima a srednju školu u Indiji. Oženjen je i ima jednu ćerku. U Institutu radi od 1981. godine. Stara se o održavanju instalacija i uređaja u zgradi, održava tehnička sredstva nužna za rad Instituta, brine o sigurnosti prostorija, stara se o čišćenju snega u sezoni, grejanju i bezbednosti zgrade kao i stabilnom funkcionisanju električnih i elektronskih instalacija.
- ❖ *Branka Petrović* je rođena 1956. godine u Beogradu gde je završila osnovnu i srednju školu. U Institutu radi od 1991. godine. Zadužena je za održavanje higijene u svim delovima Instituta. Brine i o planiranju i nabavci potrepština neophodnih za

svakodnevno funkcionisanje Instituta. Služi se engleskim jezikom.

- ❖ *Evica Radovanović*, bibliotekar, rođena je 1958. godine u Beogradu gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Defektološkom fakultetu u Beogradu. Ima dve ćerke. U Institutu radi od 1983. godine. Zadužena je za organizovanje, prikupljanje, sistematizovanje i analitičku obradu dokumentacionog materijala (knjiga, časopisa, tehničkih izveštaja), radi na usavršavanju sistema klasifikacije dokumentacionog materijala, unosi podatke i bibliotečke reference u računare i obrađuje konkretne podatke, radi na stvaranju baze podataka, izrađuje specijalizovane bibliografije sa analitičkim prikazima sadržaja, izrađuje opšte bibliografije, klasifikuje kartone po autorima i predmetima. Pored ovoga, radi sa strankama koje dolaze iz drugih ustanova, sa studentima koji pišu diplomske, seminarske i druge radove, pruža pomoć doktorantima u izboru literature, vrši bibliotečku obradu knjiga, overava račune za kupljene publikacije, unosi u inventarsku knjigu i signira knjige, obavlja poslove u vezi sa korišćenjem knjižnog fonda i izdavanjem reversa. Zadužena je i za nacionalnu i međunarodnu razmenu knjiga i časopisa. Govori engleski i mađarski jezik i služi se francuskim jezikom.

- ❖ *Milka Raković*, administrativno tehnički sekretar, rođena je 1975. godine u Beogradu gde je završila osnovnu i srednju školu. Udata, majka dvoje dece. U Institutu je zaposlena od 1998. godine. Radi na organizovanju kancelarijskog poslovanja, vodi glavnu delovodnu knjigu i popis akata, registrira akta, sortira poštu Instituta, vodi evidenciju korišćenja godišnjih odmora i odsustava radnika po rešenjima organa Instituta, obrađuje podatke i radi na stvaranju baza podataka o kadrovima, kontaktira sa zaposlenima, spoljnim saradnicima i poslovnim partnerima Instituta i prikuplja potrebne poslovne informacije o kojima obaveštava direktora i sekretara Instituta i druge nadležne službe. Govori engleski i ruski jezik.
- ❖ *Rosa Simić*, šef računovodstva, rođena je 1951. godine u Ljuboviji gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u Beogradu. Ima dve ćerke. U Institutu radi od 2006. godine. Stara se o zakonitosti finansijskog poslovanja Instituta postupajući po važećim zakonskim propisima i opštim aktima Instituta, organizuje i rukovodi radom računovodstva, prati, proučava i primenjuje propise iz domena svoje profesije, sastavlja periodične obračune, završne račune i izveštaje za ovlašćene državne ustanove, Direktora i Upravni odbor. Vodi poslovne

knjige i stara se o njihovom čuvanju, radi na novčanim dokumentima, arhivira i vrši likvidiranje dokumenta, obrađuje izvode sa tekućih računa, ispisuje naloge za knjizenje uz overavanje njihove ispravnosti potpisom, prati izvršavanje finansijskog plana, radi kalkulacije troškova projekata, kontroliše utrošak finansijskih sredstava po istraživačkim projektima, vrši obračun amortizacije i revalorizacije osnovnih sredstava kao i prijem i kontrolu finansijske dokumentacije. Stara se o raspodeli dohotka i zarada u Institutu po zakonu i prema pravilima koje definiše nadležno Ministarstvo. Govori ruski i služi se engleskim jezikom.

- ❖ *Snežana Spakić*, sekretar Instituta, rođena je 1973. godine u Beogradu gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Beogradu. Udata, majka jednog deteta. U Institutu radi od 2004. godine. Vodi pravne poslove Instituta i održava redovne poslovne kontakte sa nadležnim organima, organizacijama i udruženjima na koje je Institut upućen u svom poslovanju, brine se o blagovremenom izvršavanju obaveza i ostvarivanju prava Instituta, izrađuje Ugovore koje Institut zaključuje sa poslovnim partnerima i spoljnim saradnicima, priprema rešenja, odluke i druga akta na osnovu zakona. Vodi poslovnu korespondenciju, pruža

pravno konsultantske informacije zaposlenima kao i stranama koje su poslovno povezane sa Institutom i institutskim funkcionisanjem, donosi rešenja u vezi sa pravima i obavezama radnika, vodi kadrovsku evidenciju radnika, stara se o blagovremenoj i pravilnoj primeni normativnih akata, pozitivno- pravnih propisa i odluka organa Instituta, vodi personalnu evidenciju radnika Instituta u vezi sa izborom u naučna, istraživačka i stručna zvanja, priprema materijale za sednice radnih tela Instituta, vodi zapisnike na sednicama i stara se njihovoj verodostojnosti kao i blagovremenom izvršavanju odluka koja su nadležna tela donela. Govori engleski jezik.

- ❖ *Dragi Stojčinović*, tehnički sekretar, rođen je 1958. godine u Beogradu gde je završio osnovnu školu i V beogradsku gimnaziju. Studirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu. U Institutu radi od 1996. godine. Zadužen je za plan i nabavku računarske i birotehničke opreme i drugog materijala neophodnog za rad, podnosi relevantnu dokumentaciju resornom ministarstvu i drugim nadležnim organima, dostavlja dokumenta i podatke u vezi sa zdravstvenim, socijalnim i penzionim osiguranjem nadležnim institucijama, realizuje tehničke poslove u vezi sa kupoprodajom knjiga kao i međunarodnom i

domaćom bibliotečkom razmenom. Govori engleski jezik.

- ❖ *Sanja Tumbasević*, referent za opšte poslove, rođena je 1980. godine u Leskovcu gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Defektološkom fakultetu u Beogradu. Udata, majka jednog deteta. U Institutu radi od 2009. godine. Vršiti obradu dokumentacionog materijala, radi na poslovima vezanim za izdavačku delatnost Instituta, publikovanje monografskih studija i knjiga, kao i podnošenje izveštaja Ministarstvu o utrošku finansijskih sredstava namenjenih konkretnim monografijama, časopisima koje izdaje Institut, konferencijama i seminarima u organizaciji Instituta i prikuplja podatke u vezi sa nabavkom knjiga i časopisa. Vodi evidenciju i prati razmenu knjiga i časopisa. Po potrebi učestvuje u istraživanjima Instituta na terenu i pripreme i sistematizuje odgovarajući materijal za statističku analizu podataka. Govori engleski jezik.

Šesto poglavlje

NAUČNI SARADNICI KOJI SU NEKADA RADILI U INSTITUTU

*Varietas propria fortunae est*¹⁴

Cicero

U godini u kojoj Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu slavi svoj pedeseti rođendan, sa zahvalnošću se sećamo bivših naučnih saradnika koji su doprineli da naš Institut postane i ostane ono što je danas:

1. Dr **Miroslav Ahtik**, radio u Institutu od 1972 do 1995. godine, viši naučni saradnik Instituta u penziji

¹⁴ Promenljivost je svojstvo fortune. Cicero: *De divinatione*, 2:109

2. **Rajko Atanacković**, radio u Institutu od 1991. do 1996. godine
3. Dr **Mila Alečković - Nikolić**, radila u Institutu od 2002. do 2008. godine, član radnog predsedništva Kongresa Srba Evrope
4. Dr **Živojin Aleksić**, radio u Institutu od 1962. do 1973, redovni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu u penziji
5. Mr **Slobodan Bakić†**, radio u Institutu od 1972. do 1982. godine, *emortuus* kao istraživač-saradnik Instituta
6. Dr **Slobodanka Bakić -Damnjanović**, radila u Institutu od 1991. do 2005. godine, naučni saradnik Instituta u penziji
7. **Ivana Bećagović**, radila u Institutu od 2002. do 2006. godine
8. Dr **Stanko Bejatović**, radio u Institut od 1985 do 1987. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u Kragujevcu
9. Mr **Rada Boreli**, radila u Institutu od 1961. do 1987. godine, istraživač-saradnik Instituta u penziji

10. Mr **Ljubinka Bročić**, radila u Institutu od 1963. do 2001. godine, istraživač-saradnik Instituta u penziji
11. Dr **Dušan Cotič**, radio u Institutu od 1964. do 1972. godine, sudija Saveznog suda i redovni profesor Defektološkog fakulteta u Beogradu u penziji
12. Dr **Boro Čejović**, radio u Institutu od 1967. do 1974. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u Kragujevcu u penziji
13. Dr **Vladan Četković**, radio u Institutu od 1962. do 1963. godine, redovni profesor Fakulteta političkih nauka u Beogradu u penziji
14. Dr **Jovan Ćirić**, radio u Institutu od 1985. do 2000. godine, naučni savetnik i direktor Instituta za Usporedno pravo u Beogradu
15. Mr **Dragana Čvorović**, radila u Institutu od 2005. do 2006. godine, asistent Kriminalističko-policijske akademije u Beogradu
16. Mr **Milanka Damljanović**, radila u Institutu od 1962. do 1994. godine, istraživač-saradnik Instituta u penziji

17. Dr **Katarina Damnjanović**, radila u Institutu od 1992. do 1995. godine, vanredni profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta "Union" u Beogradu
18. Dr **Dragomir Davidović†**, radio u Institutu od 1962. do 1977. godine, *emortuus* kao redovni profesor Defektološkog fakulteta u penziji
19. Dr **Miomir Despotović**, radio u Institutu od 1982 do 1984. godine, vanredni profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu
20. Dr **Dorđe Dorđević**, radio u Institutu od 1982. do 2000. godine, redovni profesor Kriminalističko-policijske akademije u Beogradu
21. Dr **Stanislav Fajgelj**, radio u Institutu od 1989 do 1999. godine, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu
22. Dr **Vesna Gojković**, radila u Institutu od 1991. do 2008, docent Fakulteta za pravne i poslovne studije u Novom Sadu
23. Dr **Nevenka Gruzinov-Milovanović**, radila u Institutu od 1985 do 1995. godine, sada živi u Lancasteru, PA, USA

24. Dr **Ankica Hošek-Momirović**, radila u Institutu od 1991. do 2000. godine, redovni profesor Univerziteta u Prištini u penziji
25. Dr **Jasna Hrnčić**, radila u Institutu od 1999. do 2010. godine, docent Fakulteta političkih nauka u Beogradu
26. Dr **Ignjat Ignjatović†**, radio u Institutu od 1963. do 1986. godine, *emortuus* kao redovni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu
27. Dr **Dejan Ivosević†**, radio u Institutu od 1963. do 1967. godine *emortuus* kao naučni saradnik Instituta
28. Dr **Žarko Jašović†**, radio u Institutu od 1962. do 1976. godine, *emortuus* redovni profesor Defektološkog fakulteta u Beogradu u penziji
29. **Milina Jovanović**, radila u Institutu od 1991. do 1996. godine, Human Relations Coordinator at Santa Clara County, USA
30. Dr **Slađana Jovanović**, radila u Institutu od 1995. do 2001, i od 2001. do 2006, docent na Pravnom fakultetu Univerziteta "Union" u Beograd u penziji

31. Dr **Dragica Kalember**, radila u Institutu od 1961. do 1977. godine, saradnik Zavoda za socijalne probleme grada u Beogradu
32. Dr **Agneš Kartag –Odri**, radila u Institutu od 1995. do 2003. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u Novom Sadu i Sudija Ustavnog suda RS
33. Dr **Goran Knežević**, radio u Institutu od 1991. do 1996. godine, vanredni profesor Filozofskog fakulteta Beogradu
34. Dr **Mitar Kokolj**, radio u Institutu od 1992. do 1998. godine, redovni profesor Fakulteta za evropske pravno - političke studije u Novom Sadu
35. **Milica Kolaković-Bojović**, radila u Institutu od 2008. do 2009. godine, saradnik u nastavi Pravnog fakulteta u Beogradu
36. Mr **Maja Kovač**, radila u Institutu od 2004. do 2009. godine
37. **Marina Kovačević-Lepojević**, radila u Institutu od 2005 do 2008. godine, saradnik u nastavi FASPER-a u Beogradu
38. Dr **Emil Kupek**, radio u Institutu od 1987. do 1989. godine, Department of Immunology, St Mary's Hospital Medical School, London

39. Dr **Boris Kuzeljević**, radio u Institutu od 1991. do 1996. godine, Statistician / Data manager at CFRI, Canada
40. Mr **Vesna Korać†**, radila u Institutu od 1975. do 1999. godine, *emortuus* kao istraživač-saradnik Instituta
41. Dr **Desanka Lazarević†**, radila u Institutu od 1962. do 1984. godine, *emortuus* kao naučni savetnik Instituta
42. Dr **Ljubiša Lazarević**, radio u Institutu od 1960. do 1966. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu i sudija Vrhovnog suda Srbije u penziji
43. Dr **Dorđe Lazin†**, radio u Institutu od 1976. do 1978. godine, *emortuus* kao redovni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu
44. Dr **Svetlana Logar-Đurić**, radila u Institutu od 1997. do 1998. godine, direktor IPS Beogradu
45. Mr **Marina Matić**, radila u Institutu od 2000. do 2001. godine i od 2005. do 2010. godine, istraživač-saradnik Instituta za Upporedno pravo u Beogradu

46. Mr **Olga Matić†**, radila u Institutu od 1961. do 1991. godine, *emortuus* kao istraživač-saradnik Instituta u penziji
47. Dr **Aleksandar Mihajlovski**, radio u Institutu od 1962. do 1994. godine, naučni savetnik Instituta u penziji
48. **Biljana Mihić**, radila u Institutu od 1962. do 1994. godine
49. Dr **Radomir Milašinović**, radio u Institutu od 1992. do 2001. godine, redovni profesor Fakulteta bezbednosti u Beogradu
50. Mr **Sandra Milivojević**, radila u Institutu od 1995. do 2002. godine, U.S. Department of Veterans Affairs, USA
51. Dr **Milan Milutinović†**, radio u Institutu od 1961. do 1984. godine, *emortuus* kao redovni profesor Pravnog fakulteta u Beogradu
52. Dr **Aleksandra Mitrović**, radila u Institutu od 1994. do 2005. godine, viši naučni saradnik Instituta u penziji u penziji

53. Dr **Konstantin Momirović†**, radio u Institutu od 1991. do 1999. Godine, *emortuus* kao naučni savetnik Instituta i redovni profesor Filozofskog fakulteta Beogradu u penziji
54. Dr **Zorica Mršević**, radila u Institutu od 1979. do 1999. godine, naučni savetnik Instituta društvenih nauka i zamenica republičkog ombudsmana
55. Dr **Nataša Mrvić**, radila u Institutu od 1985. do 2000. godine, redovni profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta "Union" u Beogradu
56. Dr **Miloš Nemanjić**, radio u Institutu od 1991. do 1998. godine, naučni savetnik Instituta u penziji
57. Dr **Vesna Nikolić-Ristanović**, radila u Institutu od 1979. do 2004. godine, redovni profesor FASPER-a u Beogradu
58. Dr **Mirjana Obretković†**, radila u Institutu od 1991. do 2000. godine, *emortuus* kao viši naučni saradnik u penziji
59. Mr **Nataša Pašić Knežević**, radila u Institutu od 1987 do 1996. godine, Peel District School Board

60. Dr **Živana Pavić**, radila u Institutu od 1987 do 1988. godine, do Financial and Administrative Officer, Canada
61. Dr **Obrad Perić**, radio u Institutu od 1963. do 1976. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u Novom Sadu u penziji
62. Dr **Vukašin Pešić†**, radio u Institutu od 1961. do 1976. godine, *emortuus* kao redovni profesor Pravnog fakulteta u Titogradu u penziji
63. Dr **Milica Petrović†**, radila u Institutu od 1962. do 1979. godine, *emortuus* kao naučni savetnik Instituta u penziji
64. Mr **Snežana Petrović**, radila u Institutu od 2004. do 2009. godine
65. Dr **Stanko Pihler**, radio u Institutu od 1966. do 1980. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u Novom Sadu
66. **Dubravka Radonjić**, radila u Institutu od 1996. do 2005. godine
67. Dr **Dobrivoje Radovanović**, radio u Institutu od 1966. do 2006. godine, redovni profesor FASPER-a u Beogradu u penziji

68. Mr **Borislav Radović**, radio u Institutu od 1987. do 2004. godine, prevodilac, Beograd
69. Dr **Danka Radulović**, radila u Institutu od 1994. do 2000. godine, vanredni profesor FASPER-a u Beogradu
70. **Danijela Rupčić**, radila u Institutu od 1998. do 2005. godine
71. Mr **Ksenija Savin**, radila u Institutu od 1962. do 2003. godine, istraživač-saradnik Instituta u penziji
72. Dr **Biljana Simeunović-Patić**, radila u Institutu od 1994. do 2000. godine i od 2002. do 2009. godine, docent Kriminalističko-policijske akademije u Beogradu
73. Dr **Zagorka Simić-Jekić**, radila u Institutu od 1964. do 1970. godine, redovni profesor Pravnog fakulteta u penziji
74. Dr **Ivana Simović-Hiber** radila u Institutu od 1989 do 2000. godine, redovni profesor Fakulteta bezbednosti u Beogradu
75. Dr **Verica Simović†**, radila u Institutu od 1961. do 1963. godine, *emortuus* kao naučni saradnik Instituta

76. **Ljiljana Šarić†**, radila u Institutu od 1972. do 1978. godine *emortuus* kao istraživač Instituta
77. **Ksenija Špadijer**, radila u Institutu od 1995. do 2000. godine, urednik društvene tribine u Kolarčevoj zadužbini u Beogradu
78. Dr **Jelena Špadijer-Džinić**, radila u Institutu od 1961. do 1979. godine, redovni profesor Defektološkog fakulteta u Beogradu u penziji
79. Mr **Ivanka Tasić**, radila u Institutu od 1972. do 1991. godine, istraživač-saradnik Instituta u penziji
80. Dr **Aleksandar Todorović†**, radio u Institutu od 1961. do 1973. godine, *emortuus* kao redovni profesor Filozofskog fakulteta Beogradu u penziji
81. Dr **Mirjana Tomić-Malić**, radila u Institutu od 1962. do 1966. godine, *maitre de recherches scientifiques a CNRS, Paris*, u penziji
82. Mr **Sergej Uljanov**, radio u Institutu od 1995. do 1998. godine, UKP NCB Interpol, Beograd
83. Dr **Vladan Vasiljević†**, radio u Institutu od 1962. do 1997. godine, *emortuus* kao naučni savetnik Instituta

84. **Mr Vera Veljković**, radila u Institutu od 1962. do 1997. godine, istraživač-saradnik Instituta u penziji
85. **Nataša Veselinović**, radila u Institutu od 1997. do 2005. godine
86. **Mr Ivana Vidaković**, radila u Institutu od 1999. do 2005. godine, IAN: Međunarodna mreža pomoći u Beogradu
87. **Dr Vlado Vodinelić†**, radio u Institutu od 1962. do 1965. godine, *emortuus* kao redovni profesor Pravnog fakulteta u Kragujevcu
88. **Branimir Vučinić**, radio u Institutu od 1964. do 2000. godine, stručni saradnik Instituta u penziji
89. **Novka Vujadinović**, radila u Institutu od 2000. do 2005. godine
90. **Branimir Vukadinović†**, radio u Institutu od 1962. do 1989. godine *emortuus* kao stručni saradnik Instituta
91. **Dr Slobodan Vuković**, radio u Institutu od 1992. do 2000. godine, naučni savetnik Instituta društvenih nauka
92. **Zorica Vuletić**, radila u Institutu od 1998. do 2001. godine

93. Dr **Boris Wolff**, radio u Institutu od 1994. do 1999. godine, *emortuus* kao naučni savetnik Instituta i redovni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu
94. **Gradimir Zajić**, stručni saradnik, radio u Institutu od 1996. do 2007. godine, Mreža ISP u Beogradu
95. Dr **Uglješa Zvekić**, radio u Institutu od 1976. do 2005. godine, izvanredni i opunomoćeni ambasador - stalni predstavnik Republike Srbije pri Evropskom birou Ujedinjenih Nacija i ostalim međunarodnim organizacijama u Ženevi, Švajcarska

Sedmo poglavlje

BIVŠI SARADNICI U STRUČNIM I ZAJEDNIČKIM SLUŽBAMA INSTITUTA

Manus manum lavat.

Seneca

U godini jubileja u kojoj Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu slavi pola veka postojanja sa zahvalnošću se sećamo i onih koji su neki kraće, neki duže, pružali svoju podršku i pomoć naučnom i stručnom radu i ostalim aktivnostima Instituta, doprinoseći svojom lojalnošću i elanom kako njegovom opstanku u teškim vremenima, tako i njegovim postignućima i uspesima:

1. **Dorđe Boreli**, radnik obezbeđenja

2. **Branka Bošković**, dokumentalista za francuski jezik
3. **Rada Bubalo**, blagajnik
4. **Predrag Cenić**, sekretar Instituta
5. **Obrad Cuković**, dokumentalista
6. **Ružica Džonić**, spoljni saradnik
7. **Eržebet Đeri†**, spremačica
8. **Stevan Đeri†**, domar
9. **Greta Đunović**, daktilograf
10. **Miroslav Gavrilović**, spoljni saradnik
11. **Vlada Grečić**, spoljni saradnik
12. **Angelina Hajncl**, daktilograf
13. **Milica Ivić†**, spremačica
14. **Nedeljka Ivošević**, šef računovodstva
15. **Slobodan Jančić†**, statističar-analitičar
16. **Jovanka Janjić†**, spremačica
17. **Jelena Jelovac**, šef računovodstva
18. **Zoran Jovanković**, tehnički sekretar
19. **Toma Kelić**, dipl. ekonomista
20. **Mile Kiso†**, radnik obezbeđenja
21. **Gina Kosić**, sekretarica

22. **Danica Kovačević**, spoljni saradnik
23. **Biljana Krasić**, daktilo-operater
24. **Gordana Lukić†**, dokumentalista za engleski jezik
25. **Ksenija Maksimović**, dokumentalista za nemački jezik
26. **Tomka Maoduš†**, daktilograf
27. **Gordana Marinković**, šef računovodstva
28. **Ljiljana Marković**, spoljni saradnik
29. **Ljubica Martinović**, daktilograf
30. **Milivoje Mijović**, bibliotekar
31. **Radiša Milovanović**, radnik obezbeđenja
32. Mr **Dušan Mijić**, spoljni saradnik
33. **Mileva Miljatović**, sekretar Instituta
34. **Đorđe Mihaljević**, dokumentator
35. **Mirjana Nevajdić†**, telefoniskinja
36. **Dušanka Nešić**, blagajnik
37. **Eufimija Nikolić**, daktilograf
38. **Darko Novaković**, radnik obezbeđenja
39. **Jakov Pejčinović**, viši referent za personalne i upravne poslove
40. **Stojanka Pejčinović**, sekretarica
41. **Mirko Perović**, spoljni saradnik

42. **Nadežda Petrović**, daktilograf
43. **Nikola Petrović**, sekretar Instituta
44. **Katica Radosavljević†**, viši statističar
45. **Miloš Rafailović**, radnik obezbeđenja
46. **Momčilo Rakić†**, daktilograf
47. **Veljko Railić**, domar
48. **Života Risimović†**, kancelarijski referent
49. **Vukašin Rolović**, kurir
50. **Zagorka Starčević** daktilograf
51. **Lidija Tomić†**, dokumentalista za engleski i klasične jezike
52. **Angelina Vajović**, spremačica
53. **Ljiljana Veličković**, operater na računaru
54. **Marija Žeravičić†**, dokumentalista za italijanski jezik
55. **Dragoslava Živadinović-Bošković**, spoljni saradnik

Osmo poglavlje

NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD I POSLOVNI PLAN INSTITUTA: PROJEKCIJA ZA NAREDNI PERIOD

*Navigare necesse est vivere non est necesse*¹⁵

Plutarch

Naučnoistraživački rad i razvoj Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i nadalje će se zasnivati na ciljevima proklamovanim još prilikom njegovog osnivanja 1960. godine, naravno prilagođeni duhu vremena, pre svega *Strategiji naučnog i tehnološkog*

¹⁵ *Ploviti se mora, živeti se ne mora.* Izreka se pripisuje Plutarhu, kao reakcija na Pompejevo naređenje mornarima da, za vreme žestoke oluje, okrenu brodove prema Africi da bi doneli hranu u Rim.

razvoja Republike Srbije za period od 2010. do 2015., kao i novim empirijskim rezultatima, saznanjima, nataloženim iskustvima i metodološkim inovacijama.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, kao jedinstvena naučna ustanova koja se bavi multidisciplinarnim proučavanjima kriminala, ima definisane naučno-istraživačke ciljeve, *inter alia*: (1) sistematsko, multidisciplinarno i interdisciplinarno proučavanje kriminala, primenu i dizajniranje specifične naučne metodologije za proučavanje problema u toj oblasti; (2) istraživanje, kreiranje modela prevencije i longitudinalno praćenje primene modela prevencije kriminala; (3) izučavanje, predlaganje i praćenje državne reakcije na kriminal; (4) sistematsko proučavanje i kreiranje istraživačkih modela za analizu psiholoških faktora u kriminalnom ponašanju; (5) egzaktno proučavanje socijalnih faktora kriminala, posebno u oblasti sociologije rizičnih društvenih grupa; (6) organizovanje nacionalnih i međunarodnih naučnih i stručnih konferencija iz oblasti delatnosti Instituta; (7) prikupljanje i obrada statističkih podataka i stvaranje relevantne baze podataka za analizu kriminalnog ponašanja; (8) izdavanje naučnih publikacija iz oblasti kriminologije i konvergentnih disciplina; (9) saradnja sa domaćim i stranim naučnim ustanovama; (10) organizovanje stručnog usavršavanja kadrova u sudovima, tužilaštvu, ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija i

ustanovama socijalne zaštite etc. Na operacionalizaciji i unapređivanju ovih ciljeva će se i dalje raditi.

U narednom periodu prioritetan cilj Instituta biće rad na realizaciji interdisciplinarnog projekta *Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije*. Projektom je predviđena serija teorijskih i empirijskih istraživanja u cilju razvijanja i unapređivanja modela prevencije za populacije koje se definišu kao rizične što je direktno aplikabilno na donošenje adekvatnih državnih odluka u vezi sa borbom protiv narastajućeg kriminala, posebno violentnog, organizovanog, ekonomskog i visokotehnološkog.

Kao što je dobro poznato, pomoć u donošenju državnih odluka je jedan od prioriteta definisan u Strategiji naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2010. do 2015. Identifikovanje faktora rizika za violentno i kriminalno ponašanje kao i definisanje rizičnih grupa je neophodno za izradu kvalitetnih, aplikabilnih i unapređenih modela prevencije za sve oblike kriminala predviđenih ovim Projektom. Analiza mogućnosti socijalne intervencije i državne reakcije na kriminal, posebno kaznenog zakonodavstva, evaluacija realnih preventivnih dometa kaznenog zakonodavstva i izrada predloga novih normativnih rešenja je *conditio*

sine qua non za primenu na adekvatne socijalne i državne politike za redukovanje i minimizovanje nasilja i proučavanih oblika kriminala. Visokotehnološki kriminal biće istraživan i sa stanovišta predloga elemenata koje treba dograditi u krivično zakonodavstvo Republike Srbije. Istraživanje odnosa medija i kriminala biće primenljivo u konkretnim edukativnim tribinama i seminarima u ideji njihovog doprinosa razvijanju svesti o značaju ovog problema i načinima na koji izveštavanje medija o nasilju može biti unapređeno za dobrobit zajednice. Proučavanje socijalne isključenosti kao društvenog konteksta kriminala u Srbiji važno je za donošenje državnih odluka u okviru Strategije za borbu protiv siromaštva kao i kreiranje sugestija u oblasti javnih politika u vezi sa redukovanjem siromaštva kao faktora rizika za delinkventno ponašanje.

Rezultati istraživanja koji bi bili posebno primenljivi na donošenje državnih odluka su: akcioni planovi u cilju smanjenja straha od kriminala kod stanovništva kao preduslov za kvalitetniji i sigurniji svakodnevni život i akcioni planovi i modeli koji bi predstavljali konkretnu pomoć prilikom donošenja državnih odluka u pogledu zaustavljanja daljeg rasta nasilja i kriminala. U skladu sa tim i u ovom segmentu istraživanja postoji očekivanje da će dobijeni rezultati biti primenljivi i od pomoći prilikom

donošenja odluka onima koji su u poziciji moći da utiču na unapređivanje državne strategije u redukovanju nasilničkog i delinkventnog ponašanja. Veza između fundamentalnih i primenjenih istraživanja je evidentna za očekivane rezultate istraživanja navedenog Projekta koji se odnose na izradu predloga novih modela državne reakcije na kriminal u normativnoj i socijalnoj sferi. Značaj istraživanja kada je prevencija kriminala kao najefikasnija ante delictum socijalna intervencija u pitanju ne treba posebno dokazivati.

Očekujemo da će rezultati istraživanja interdisciplinarnog projekta Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije biti, *inter alia*, sledeći: (1) utvrđivanje plauzibilne slike faktora rizika i faktora zaštite od svih oblika, a posebno nasilničkog, ekonomskog, visokotehnološkog (cyber crime) i organizovanog kriminala i to kod maloletnika i kod punoletnih osoba; (2) analiza postojećih i predlaganje novih i unapređenih modela prevencije za sve navedene oblike kriminala; (3) testiranje pojedinih modela na prigodnim uzorcima iz populacija koje se definišu kao rizične; (4) izrada predloga novih modela državne reakcije na kriminal u normativnoj i socijalnoj sferi; (5) sugestije u kreiranju javnih politika (uključujući analizu empirijske evidencije i dobre prakse drugih zemalja) koje će doprineti redukovanju nedovoljne socijalne inkluzije

i siromaštva kao relevantnih faktora rizika za delinkventno ponašanje; (6) izrada akcionih planova u cilju postepenog opadanja nasilja i najtežih oblika kriminala; (7) izrada akcionih planova u cilju smanjenja straha od kriminala kod stanovništva kao *conditio sine qua non* za kvalitetniji i sigurniji svakodnevni život. (8) izrada akcionih planova i modela koji bi predstavljali konkretnu pomoć prilikom donošenja državnih odluka u pogledu zaustavljanje daljeg rasta nasilja i kriminala; (9) sukcesivno publikovanje rezultata multidisciplinarnih teorijsko-empirijskih, empirijskih, komparativnih i drugih relevantnih istraživanja u većem broju monografija, tematskih hrestomatija i u vodećim nacionalnim i inostranim naučnim časopisima; (10) prezentacija dobijenih rezultata projekta na naučnim skupovima u organizaciji Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja (kao što je tradicionalni seminar prava koji se održava već 27 godine u organizaciji Instituta), razmena naučnih informacija na međunarodnim i nacionalnim naučnim konferencijama; (11) organizovanje edukativnih seminara, tribina i radionica preko kojih će se relevantni rezultati Projekta a koji su direktno aplikabilni i važni za donošenje državnih odluka u pogledu smanjenja kriminala i nasilja *grosso modo* kao i navedenih partikularnih oblika kriminala, komunicirati zainteresovanim socijalnim i državnim Institucijama koje su u poziciji

moći da ih sprovede. Pored ovoga, namera je da program rada Instituta u narednim godinama treba široko postaviti i preduzeti aktivnosti na multidisciplinarnom analiziranju stanja, tendencija i problema istraživanja kriminala u uslovima savremenih socio-ekonomskih procesa i tranzicionih procesa.

U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja je u proteklih nekoliko decenija realizovan impresivan broj naučnih projekata i sistematskih istraživanja koji se odnose na uticaj društvenog i ekonomskog razvoja na kriminal, maloletničko i saobraćajno prestupništvo, kaznenu politiku sudova, privredni kriminal, krvne i seksualne delikte, izvršenje krivičnih sankcija, recidivizam, narkomaniju, prostituciju, samoubistva, ulogu žrtve na kriminalnoj sceni, međunarodno krivično pravo, ljudska prava, pravnu državu, pravnu zaštitu prirodne sredine, psihološke faktore kriminalnog ponašanja, merne instrumente u psihologiji kriminala, metode istraživanja u društvenim naukama, programe za analizu podataka, nasilje u porodici, psihološku analiza kolektivnog ponašanja u ratu i posttraumatskog stresnog sindroma vezanih za ratne okolnosti, osobenosti kriminala u uslovima tranzicije etc. U tom duhu i toj tradiciji nastaviće se sa proučavanjem niza pitanja koje pokreće tranzicija socio-ekonomskog sistema i njen uticaj na pojavne oblike kriminala drugih socijalnih devijacija sa posebnim

osvrtno na faktore rizika, rizične grupe i značaj preventivnih modela. Konkretna empirijska istraživanja bi, generalno, bila orijentisana u sledećim pravcima:

- ❖ Modeli državne reakcije na kriminal u normativnoj i socijalnoj sferi
- ❖ Mediji i kriminal
- ❖ Visokotehnološki kriminalitet
- ❖ Socijalne nejednakosti i socijalna inkluzija: uloga sredstava javne komunikacije
- ❖ Psihopatija i recidivizam u osuđeničkoj populaciji

Nastaviće se, kao i do sada sa brižljivim negovanjem izdavačke delatnosti Instituta. Za protekle četiri godine, za mandata predlagača ovog plana objavljeno je dvadeset sedam (27) monografija. Taj trend će se nastaviti i ohrabriće se objavljivanje *cum laude* odbranih doktorskih disertacija kao i objavljivanjem značajnih monografija i studija koje su nastale kao rezultat rada na projektima Instituta. Institut izdaje i dva časopisa: "Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja" i "Jugoslovensku reviju za kriminologiju i krivično pravo" čiji je saizdavač Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu. Plan je da oni, kao i do sada, redovno izlaze.

Neke od monografija koje su nastale kao rezultat više desetina fundamentalnih i primenjenih naučnih istraživanja iz oblasti kriminologije i konvergentnih disciplina istraživanja danas spadaju u tzv. "reference books" iz oblasti delatnosti Instituta. Te monografije se odnose na maloletničku delinkvenciju, zatvoreničko društvo, ubistva, seksualno nasilje, ljudska prava, međunarodno krivično pravo, pravnu državu, sidu i društvenu reakciju, ekološko pravo, viktimološke studije, etc. Neki od rezultata istraživanja koji su realizovani u Institutu objavljeni su u člancima koji se citiraju u međunarodnim referativnim žurnalima. Veliki broj psiholoških instrumenata odličnih mernih karakteristika (autora prof. dr Konstantina Momirovića et al.) koji su ušli u široku upotrebu, konstruisani su upravo u okviru istraživanja realizovanih u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja. Na široj promociji ovih instrumenata i dalje će se raditi.

Tokom rada na istraživačkim temama, programima i projektima, posebno će se insistirati na povezanosti Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja sa relevantnim naučnim institucijama i važnim pojedincima u inostranstvu u cilju razmene naučnih informacija i drugih oblika saradnje kao što je to rad na zajedničkim istraživačkim projektima. Institut je u proteklom periodu napravio plan međunarodne kao i individualno - projektne saradnje sa *Department of*

criminology, University of Stokholm i profesorom Jerzy Sarnecki-jem koji je prvo ime u švedskoj kriminologiji danas i jedan od najuglednijih svetskih eksperata u ovoj naučnoj disciplini. *Institut The Crime Victim Compensation and Support Authority* (Brottsoffermyndigheten) u Stokholmu je takođe zainteresovan za institucionalnu saradnju sa Institutom za kriminološka i sociološka istraživanja i u toku ove i sledeće godine će biti operacionalizovan plan eventualnih aktivnosti na zajedničkim projektima. Tokom 2010. godine ostvarena je saradnja sa Dr. Ellen Helsper, professor of media and communication na veoma prestižnoj *London School of Economics and Political Science* (LSE) i obavljani preliminarni dogovori o eventualnim zajedničkim projektima na temu medija i nasilja što je jedan od planiranih podprojekata Instituta. Postignut je dogovor o aktivnoj saradnji sa *World Internet Institute* sa sedištem u Gävle (Švedska) na temu visokotehnološkog kriminala, sa dr Olle Findahl-om koji je profesor na katedri za Medije i komunikaciju (Dr. Olle Findahl, *professor i media och kommunikation*). Univerzitet u Södertörnu, preciznije Centar za baltičke i istočnoevropske studije takođe je pokazao interes za institucionalnu saradnju sa Institutom za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, a posebno Dr Helene Carlback, (*Södertörn University, CBEEES, Cener for Baltic and East Euroepan Studies, Alfred Nobels alle 9*).

Plan saradnje postoji i sa Stockholm University sa dr Agnieszka-om Bron, (*professor i pedagogik och Försvarshögskolan*), ekspertom za pitanja državne strategije za odbranu od kriminala što je direktno u vezi sa temom koja će biti istraživana u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu u narednom periodu. U Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja će se raditi na plasiranju istraživačkih rezultata Instituta na međunarodnom planu i konkurisanju Instituta ne samo na projektima koje finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj, već i na različitim projektima komercijalnog tipa, uključujući i projekte kod Evropske komisije, drugih međunarodnih organizacija i različitih inostranih fondacija. U tom smislu će se intenzivirati marketinška promocija Instituta i njegovih potencijala.

Saradnici Instituta će nastaviti da aktivno učestvuju u razmeni naučnih rezultata učešćem na međunarodnim konferencijama i simpozijumima. Nezavisno od ovoga, sadašnji direktor Instituta je, tokom svojih studijskih boravaka, rada na međunarodnim projektima ili učešćem na međunarodnim konferencijama u svojstvu predavača po pozivu, ostvarila saradnju sa *University of California Berkeley, California State University Sacramento, Institute of Criminology and Criminalistic Budapest, International Academy of Law and Mental Health, Homicide Research*

Working Group (grupa od oko 200 eksperata širom sveta koji se bave studijama ubistava), *The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia* (ICTY) koja će biti nastavljena i u narednom periodu.

Posebna pažnja će biti posvećena saradnji sa medijima. U savremenom društvenom kontekstu mediji i kriminal se ne mogu dovoljno razumeti ako se ne dovedu u zajedničku vezu. Analiza ove veze podrazumeva odgovor na tri osnovna pitanja: u čemu se krije vrlo izražena fascinacija većine medija kriminalom i nasiljem u savremenom (post)modernom društvu; kako se kriminal predstavlja kroz medije; i treće, kakvi su efekti medijskog prikazivanja kriminala i nasilja na ljudska ponašanja. Odnos medija i kriminala može se shvatiti samo na multidisciplinarnan način jer se radi o istorijskom, složenom i multifaktorskom odnosu koji ima različite manifestacije i posledice.

Masovna sredstva komuniciranja kao sredstva interesne artikulacije i javne diskusije imaju sposobnost mobilizacije i uticaja na javno mnjenje i stvaranje socijalnog konsenzusa o osnovnim pravcima društveno-političke, ekonomske i kulturne razvojne politike. Zajedničke kulturne i simboličke osnove koje uspostavljaju sredstva masovnog komuniciranja su neophodne za funkcionisanje različitih društvenih i državnih institucija. Istraživanjem

koje predviđa projekat Instituta će se proveriti da li je u Srbiji kao, uostalom, u većini zemalja - nasilnički kriminal najčešće reprezentovani oblik kriminala u medijima. Vesti o svim oblicima kriminala su oduvek bili glavni oslonac medijske industrije, a u načinu na koji će kriminal biti predstavljen u medijima, važna je uloga urednika i vlasnika medija. Nagli razvoj novih komunikacijskih sredstava prate i novi oblici prestupništva te, naročito sa masovnim porastom broja korisnika Interneta, raste cifra izvršilaca visokotehnološkog kriminala. Ovom fenomenu ce biti posvećena posebna pažnja u okviru sve razvijenijih *World Internet* istraživanja. Očekujemo da će istraživanja Instituta u oblasti uloge medija doprineti sintezi medijskog predstavljanja različitih oblika kriminala u Srbiji kao i da će medijsko predstavljanje rada i aktivnosti Instituta doprineti smanjenju senzacionalizma u prikazu kriminala, na čemu se i u prethodnom periodu intenzivno radilo. Poseban problem je pitanje da li postoje školovani i dovoljno obučeni novinari za odgovorno i profesionalno objektivno analiziranje nasilničkog organizovanog kriminala, kao i problem da li se postojeći novinarski kodeks adekvatno primenjuje, o čemu je direktorka Instituta diskutovala na više popularnih tribina na ovu temu u organizaciji "Bete" i "Medija centra" u Beogradu. Institut će nastaviti sa organizovanjem već postojećih naučnih simpozijuma i seminara kao što je

tradicionalni Seminar prava koji se održava već dvadeset i sedam godina. U organizaciji Instituta organizovana su četiri uspešna tematska naučna skupa iz oblasti kriminologije i kontrole i prevencije kriminala (tipa plenarnih rasprava sa predavačima po pozivu):

1. *Kriminalitet u tranziciji: fenomenologija, prevencija i državna reakcija* (Palić, 2007)
2. *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta* (Palić, 2008)
3. *Kontrola kriminaliteta i evropski standardi: stanje u Srbiji* (Palić, 2009)
4. *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija* (Palić, 2010).

Institut je u proteklom periodu u saradnji sa Viktimološkim društvom Srbije ili samostalno, inicirao održavanje serije tribina posvećenih popularizaciji nauke, relevantnih za porast svesti o važnosti prevencije delinkventnog ponašanja, prevencije zloupotrebe supstanci (alkohola ili droga) pre svega u juvenilnoj populaciji, socijalne profilakse, zaštite dece od seksualne i druge zloupotrebe, trgovini ljudima i organima etc. Nalazi teorijskih analiza, kvantitativnih i kvalitativnih studija, uključujući i rezultate longitudinalnih istraživanja,

poslužiće s jedne strane kao izvor potrebnih znanja za unapređenje teorijsko-metodoloških procedura, a s druge strane za formulisanje strategije Srbije u suočavanju sa problemima kriminala, posebno nasilnog kriminala i specifičnih socijalnih devijacija i aberantnog ponašanja koji su visoko korelisani sa tranzicionim procesima. Institut je od samog osnivanja imao definisane programe za obuku mladih kadrova za bavljenje naučnoistraživačkim radom, pri čemu su se ti programi modifikovali i menjali s obzirom na činjenicu da je tokom proteklih decenija kriminologija postala u većoj meri egzaktna naučna disciplina, nego što je to bila pre nekoliko decenija. U Institut je u protekle četiri godine primljeno nekoliko talentovanih mladih asistenata pripravnika na čemu će se i nadalje raditi. Iskusni eksperti Instituta će nastaviti da kroz serije seminara (pre svega iz oblasti primena naučnih metoda u kriminologiji, aplikacije statističkih i matematičkih procedura u dizajniranju istraživanja i obradi i analizi dobijenih rezultata i podataka) i tematskih predavanja u vezi sa projektnim zadacima, sistematski rade na obučavanju naučnoistraživačkog podmlatka.

U budućnosti će program rada na osposobljavanju mladih istraživača za bavljenje fundamentalnim ili primenjenim naučnim istraživanjima iz oblasti delatnosti Instituta i njihova edukacija biti usredsređeni na: 1.

edukaciju iz oblasti metodologije naučnog istraživanja, istraživačkog dizajna, tehnika i instrumenata za procenu varijabli istraživanja, metoda statističkih procedura kao i obrade i interpretacije rezultata; 2. osposobljavanje istraživača za upotrebu partikularnih mernih instrumenata u psihologiji kriminala; 3. edukaciju putem međunarodne saradnje i razmene naučnih informacija sa ekvivalentnim ili srodnim naučnim ustanovama u svetu kao i učešća na domaćim i međunarodnim konferencijama; 4. obuku za rad u akcionim programima za prevenciju kriminala; 5. edukaciju iz oblasti interetničke tolerancije, sprovođenje istraživanja i rad na akcionim programima; 6. obuku za rad sa marginalnim grupama (zatvorska populacija); 7. edukaciju za sprovođenje istraživanja i administriranje instrumentarijuma u specifičnim okolnostima "totalnih ustanova" (zatvor, psihijatrijska klinika, bolnica koja je deo penitencijarnog sistema); 8. obuku za fundamentalna istraživanja ("decision making") kao i akcione planove u oblasti marketinškog savetovanja; 9. edukaciju za sprovođenje istraživanja i akcionih programa psiholoških intervencija u krizama namenjenih traumatizovanim pojedincima, grupama ili firmama; 10. obuku za rad sa adolescentima koji pripadaju rizičnim grupama (maloletni delinkventi, adolescenti skloni zloupotrebi supstanci, adolescenti koji potiču iz kriminogenih sredina); 11. obuku za

rad sa žrtvama fizičkog ili psihološkog nasilja; 12. obuku za komunikaciju i rad sa žrtvama nasilja ili trgovine ljudima.

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu osposobljen je za edukaciju i primenu programa za bavljenje naučnoistraživačkim radom u dve krucijalne sfere: (1) saznajnoj, koja se odnosi na otkrivanje korelacionih veza između kriminalnog ponašanja i određenih psiholoških, socijalnih i ekonomskih varijabli i (2) akcionoj, koja se odnosi na primenu rezultata dobijenih fundamentalnim istraživanjima na projektovanje mera i načina za redukovanje ili prevenciju savremenih i klasičnih oblika kriminala, kao bazičnih odrednica kriminalne politike.

Rezultati multidisciplinarnog i interdisciplinarnog istraživanja kriminala, kriminologije i konvergentnih problema od osobite su važnosti za strategiju države za borbu protiv različitih oblika kriminala počevši od violentnog, pa do ekonomskog kriminala, korupcije i "kriminala belih okovratnika" do ilegalnih migracija i trgovine ljudima i organima. Jedan od bitnih ciljeva u narednom periodu trebalo bi da bude i tešnje povezivanje za Univerzitetom i to ne samo u vidu saradnje kroz izradu magistarskih teza i doktorskih disertacija saradnika Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja na konkretnim fakultetima, već i angažovanjem saradnika

Instituta na organizovanju nastave određenih predmeta na postdiplomskim kursevima iz onih naučnih oblasti koje konvergiraju ka osnovnoj delatnosti Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja.

Ukoliko se u neposrednoj budućnosti postave pitanja privatizacije naš stav je da postoji realna potreba i benefit kako Osnivača, tako i Instituta da Institut za kriminološka i sociološka istraživanja ostane u državnoj svojini. Osnovni razlog, po nama, leži u činjenici da je borba protiv kriminala, sledstveno i njegovo proučavanje kao pretpostavka uspešne borbe, jedan od fundamentalnih zadataka države koji ne bi trebalo prepustiti vandržavnom sektoru.

Dodajemo i napomenu koja se ne odnosi *stricto sensu* na naučnoistraživački rad, ali je na jedan sasvim indirektan način važna za intelektualnu klimu i uslove rada istraživača. Sedište Instituta je u Gračaničkoj 18, raskošnoj secesionističkoj kući izgrađenoj 1912. godine po projektu čuvenog arhitekta Nikole Nestorovića. Ova lepa kuća predviđena je Projektom restauracije fasada, urađenom u Zavodu za zaštitu spomenika kulture grada Beograda za sanaciju i restauraciju i trenutno je u fazi prilagođavanja novim urbanističko-tehničkim uslovima. Budući da je Odlukom Skupštine grada Beograda 2009. godine nekadašnja kuća trgovca Milana A. Pavlovića ušla na listu

prioriteta za restauraciju i rekonstrukciju fasade, sada je već sasvim izvesno da će ovoj znamenitoj zgradi istorije neobične i burne kao i njenoj raskošnoj secesionističkoj fasadi biti vraćena nekadašnja lepota i sjaj. Na operacionalizaciji ove ideje godinama je aktivno rađeno i sada se konačno može reći da je i njena finalizacija *ad portas*.

Epilog

KRIMINAL U POSTTRAUMATSKOJ SRBIJI I ADEKVATNA DRŽAVNA REAKCIJA: NEL MEZZO DEL CAMMIN

*Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura
ché la diritta via era smarrita*¹⁶

Dante Alighieri: Inferno

(Canto I)

¹⁶ Na pola našeg životnoga puta
U mračnoj mi se šumi noga stvori,
jer s ravne staze skrenuovš i zaluta
Dante Aligijeri: Pakao (I pevanje)

Zašto su dobro kontrolisane multidisciplinarne studije kriminala neophodne

Nadamo se, poštovani čitaocē, da delite uverenje pisaca ove knjige da je proučavanje slike, rizika, determinanti i fenomenologije kriminala značajno za razumevanje duha vremena na prostoru u kojem živimo i ne samo na njemu kao i da je aplikabilnost rezultata tih studija na državnu reakciju u suprotstavljanju kriminalu *conditio qua non* njene efikasnosti.

Pisci i istraživači iz oblasti sociologije, prava, psihologije, antropologije, medicine, ekonomije, matematike i filozofije dali su značajne doprinose u oblasti kriminologije, tako da je danas već sasvim jasno da bez integrativnog i multidisciplinarnog pristupa studijama kriminala kao i teoriji kriminalnog ponašanja nije moguće razumeti ni plauzibilno objasniti fenomen kriminala. U naučnoj zajednici se dekadama vode debate da li je kriminologija uopšte dostigla status nezavisne discipline (Hollin, 2002: 1). Kritičari sugerišu da se kriminologija tako snažno oslanja na druge discipline da je njena nezavisnost suspektna i da bi u tom smislu bilo naučno validnije posmatrati je kao specijalizaciju ili subspecijalizaciju unutar neke etablirane discipline kao što je to npr. sociologija. Ovaj argument je eventualno imao neku težinu do osamdesetih godina prošlog

veka, ali je posle toga u velikoj meri neodrživ. Mi smo ubedeni u snagu i validnost argumenata referentnih autora kao što su Wolfgang i Ferracuti (1967) koji su smatrali da je kriminologija dobila zasluženi status nezavisne discipline sa sopstvenom metodologijom, teorijom i bazom podataka.

Rasprostranjenost violentnog kriminala u poslednjih nekoliko decenija je globalni socijalni problem ogromnog značaja. Korist od istraživanja prirode, kontrole, predviđanja i prevencije nasilnog ponašanja postaje očigledna u svetlu porasta violentnog kriminala za poslednje tri decenije. Mada porast populacije iznosi samo 5%, ubistva su porasla za 22%, a svi drugi oblici kriminala za 33%.

Opšte je mesto da je u tranzicionoj i posttraumatskoj Srbiji nasilje postalo deo psihopatologije svakodnevnog života, a kriminal jedan od najunosnijih zanata. Srbija našeg doba nalazi se, kao što je dobro poznato, u specifično komplikovanom položaju: uzdrmana je tranzicionim procesima i ekonomskom krizom, perpetuirajućim političkim promenama, pogoršanjem kolektivnog mentalnog zdravlja *grosso modo*, kao i porastom stope kriminala, pogotovo nasilnog i organizovanog (Kron, 2010). Okolnosti, unutrašnje i spoljašnje, daleko su od optimalnih, a pri svemu tome se ni intelektualna ni politička elita ne nalaze na mestu na kojem se formira geopolitika niti donose važne

odluke za budućnost nacije i države. Takve okolnosti, između ostalog, dovode do fenomena promocije negativnih društvenih junaka (Pavićević i Simeunović-Patić, 2011) i njihovog sistema vrednosti.

Fatalna zbivanja na teritoriji bivše Jugoslavije u devedesetih godina prošlog veka (rat u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni, rat za Kosovo i NATO bombardovanje) uticala su na porast svesti o potrebi istraživanja i razumevanja složenog problema violentnog kriminala kao i razumevanje tabua ubistva i njegovih relativizacija u uslovima ratova i tiranija. Četiri poruke iz anatomije ljudske destruktivnosti koje slede iz psiholoških studija o kolektivnom ponašanju u uslovima katastrofa, tiranija, ratova i kolektivnog nasilja (Kron, 2008a), važne su pre svega zato što iza njih stoji ne samo značajna empirijska evidencija već i moćna teorijska podrška.

1. Dramatične makrosocijalne epizode ne nastaju usled nagomilane ljudske agresivnosti, već se začinju u glavama nosilaca političke moći kao instrument za ostvarivanje konkretnih političkih ciljeva. Faktoru ljudske destruktivnosti može se pripisati samo pomoćna uloga u vidu olakšavajuće spremnosti ljudi da učestvuju u kolektivnom nasilju kada političke vođe odluče da ga započnu sa jasno definisanim ciljem.

2. Socijalnim turbulencijama koje vode u nasilno ili destruktivno rešavanje problema, imaginarnih ili stvarnih, uvek prethode psihološke pripreme. Tako se, na primer, mehanizmima transmisije malignih nacionalističkih poruka generiše stanje kolektivnog narcizma među pripadnicima jedne etničke grupe koje dovode do narcističnog naduvavanja "kolektivnog ja". Narcistični *Weltanschauung* pojačava solidarnost i kohezivnost grupe što olakšava manipulisanje masama, putem apelovanja na već introjektovane narcistično-nacionalističke predrasude. Opsednutost pogrešnim emocijama može imati fatalne posledice. Grupni narcizam često, u svom ekstremnom vidu, poprima oblik fanatizma. U takvoj situaciji se pripadnicima drugih grupa (političkih, verskih, etničkih) poriče pravo na različitost, što u situacijama napetosti i doživljaja ugroženosti može dovesti do brutalnih i krvavih raspleta.
3. Epidemija nasilja kao jedan od snažnijih socijalnih stresora ugrožava mentalno zdravlje stanovništva. Nezdrava klima hostilnosti i izloženost prizorima nasilja i patnji dovode do stanja egzistencijalne nesigurnosti i vitalne ugroženosti kao i do ekstremnog porasta kriminala. Česti napadi anksioznosti, paničnih stanja i akutne stresne reakcije mobilišu

kognitivne i konativne mehanizme ličnosti na bekstvo iz situacije koja se doživljava kao ugrožavajuća, hendikepirajuća i egzistencijalno preteća. To "bekstvo" često vodi u kriminalnu karijeru koja se doživljava kao adekvatan izlaz iz egzistencijalne krize u okolnostima anomalije.

4. Drastičan porast nasilja najčešće izaziva frustrirajući osećaj gubitaka kontrole nad sopstvenom sudbinom i životom kod onog dela stanovništva koji ne spada ni u arhitekta ni u protagoniste socijalne i državne politike.

Les droits de l'homme, prava čoveka i slobodu pojedinca ne garantuje samo "pravna" država već i svest, prosvetljenost i zrelost svih članova zajednice. *Nužan uslov* svake suštinske društvene promene jeste individualna promena u samom čoveku: u njegovom intelektualnom, moralnom i emotivnom stavu prema činjenicama socijalnog života. Društvene napetosti, politički razdori i sukobi u velikoj meri predstavljaju eksternalizaciju unutrašnjih konflikata pojedinca. Te unutrašnje napetosti čovek bi trebalo da razreši u sebi umesto što svoju neurotičnu ili psihotičnu podvojenost projektuje na socijalni plan. K. G. Jung je pisao o tome koliko individualna opsesivnost "pogrešnim" emocijama može

biti zarazna za mase. U nemogućnosti da se suoči sa sopstvenim *Das Selbst*¹⁷ pojedinac pokušava da popravi druge ljude ili, u slučajevima ekstremne političke moći - da pokori svet. Bolesno društvo kao socijalno-psihološki fenomen predstavlja posledicu sinergičkog delovanja poremećenih pojedinaca opsednutih potrebom da druge ljude "poprave" ili redefinišu u skladu sa sopstvenim idejama (nerealnim, precejjenim ili sumanutim) kao i da takve ideje nametnu drugima na neke od mogućih ili istorijski već viđenih načina.

Gubitak bliskih osoba, osećanje vitalne ugroženosti, prizori razaranja i stradanja, gubitak imovine, strah od siromaštva, gladi i izbeglištva dovode do psihološke i egzistencijalne destabilizacije i težnje da se iz tako intenzivno stresne situacije pobjegne. Tako snažni stresori dovode do akutne generalizovane anksioznosti, čestih napada panike i straha i, sledstveno, prirodne ljudske reakcije da se ovakve situacije izbegnu.

Akumulirana znanja iz istorijskih, antropoloških i srodnih disciplina navode na zaključak da većinu ratova u istoriji, sva je prilika, nije bilo moguće izbeći. Imaginarnom oponentu koji se sa ovim nikako ne bi složio moglo bi se odgovoriti jednim lepo formulisanim

¹⁷ Unutrašnjim "ja"

Prustovim stavom da je *svaka zamisao laka, ako se ne uzme u obzir stvarnost*. Okolnosti Američke tragedije septembra Anno Domini MMI ukazuju da je novi rat bio *ad portas*. I, naravno, nova *damnatio in bellum*¹⁸ pozicija za mnoge ljude. I nova stradanja nevinih koja se protive ne samo zakonima i dobrim običajima već i egzistencijalnim i moralnim interesima čovečanstva. Frojd-Ajnštajnovsko pitanje "Why War" (Freud, 1933) biva aktualizovano, s vremena na vreme, u različitim delovima sveta. I mi smo, kao država i kao nacion i dobili i dali svoj deo ratnim doprinosima devedesetih.

U posttraumatskoj Srbiji nasilje je, za neke ljude, postalo efikasan način za postizanje različitih ciljeva, velikih ili malih: nasiljem se može steći moć, politička ili lična, eliminisati realni ili imaginarni protivnik, nasiljem se može steći ili zadržati vlast i moć da se kontrolišu tuđi životi. Ciljevi ostvareni takvim nasiljem po pravilu generišu novo nasilje, i veće i teže, što ljude krvavih ruku uvodi u začarani krug destrukcije. Jednom srušene civilizacijske barijere, što je pretpostavka za vladavinu sile, teško je ponovo uspostaviti ali ne i sasvim nemoguće.

Život se na ovom prostoru fatalnih devedesetih godina prošlog veka odvijao po modelu patologije geta u kojem je

¹⁸ Lat. pozicija "ubačenosti" u rat.

cvetao svaki oblik kontrabande pa i trgovina ljudskim životima. Gotovo da je nepotrebno dodati da posledice toga doba osećemo i danas. Na nesreću, živimo ne samo u vremenu vladavine nasilja: verbalnog, fizičkog i mentalnog, već i u vremenu svojevrsne pohvale ludosti, lišene erazmovskog konteksta. *Tragedija je danas politika*, kako je govorio Napoleon.

Nasilje je, po svojoj prirodi, zarazno i širi se mehanizmima socijalne infekcije. Nasilju i destruktivnosti imanentna je i tendencija zamene objekta i ukoliko se prvobitna meta izmakne, nasilje se može preusmeriti na druge. Svako ko je devedesetih godina prošlog veka živeo u Srbiji mogao je da doživi i vidi kako se socijalni ambijent ubrzano deformiše, kako se pozicija i uloga društvenih aktera menja i nastupaju nova pravila društvenog života. Dugotrajna društvena kriza može proizvesti kolektivno autodestruktivno raspoloženje koje se prepoznaje, između ostalog, i po dominaciji negativnih društvenih junaka čiji se antisocijalne aktivnosti dekodiraju kao otpor frustrirajućoj stvarnosti. Kriminalci kao junaci haosa postaju važan indikator srušene piramide vrednosti (Pavićević i Simeunović-Patić, 2011).

Kada će, ako uopšte, energija razuma i stvaranja, praćena dobrom fortunom, nadvladati tanatičku i hton-

sku energiju razaranja, ostaje da se vidi. Najviši državni zvaničnici najavljuju konačni obračun sa svima koji su sa one strane zakona. Eksperti procenjuju da je efikasnija saradnja tužilaštva i policije jedan od preduslova za uspešnu kontrolu kriminala i narastajuće korupcije. Intezivna saradnja uspostavljena je sa specijalnim tužilaštvom, o čemu najbolje govore nedavne efikasne akcije otkrivanja i procesuiranja brojnih visoko organizovanih kriminalnih grupa, posebno u oblasti finansijskog i organizovanog kriminala i krijumčarenja narkotika i akciznih roba što je dobar primer odlučnosti državnih organa za plansko suprotstavljanje svim oblicima kriminala, pa i onima koji se naslanjaju na državne strukture. Jasno je da postoji politička volja za osmišljeni akcioni plan za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, ali treba imati u vidu da ne postoji država na svetu gde je taj obračun konačan i gde su takve stvari definitivno rešene. Nema konačnog rešenja tog pitanja, ali se ti problemi mogu i redukovati i minimizovati što bi na duži rok moglo imati i preventivne efekte budući da nema dobre borbe protiv kriminala bez dobro osmišljene prevencije.

Post scriptum
Zabrana nasilja i moralni interes čovečanstva

*Uvredismo ga pružajući primer nasilja,
a on je tako dostojanstven!*

Marcelo: Hamlet (1:1)

Viljem Šekspir

Događaji u istoriji čovečanstva, kako je to često isticao Frojd, predstavljaju rezultat međusobnog delovanja ljudske prirode, kulturnog razvoja i onih taloga arhaičnih doživljaja opisanih u religijama i mitovima. U svoj toj složenosti koja ponekad zbunjuje, postoje dve prastare zabrane koje su tokom čitave istorije regulisale odnose među ljudima zastupajući praktični i moralni interes čovečanstva: *tabu incesta i tabu ubistva*.

Tabu je stariji od svake religije i od svih moralnih kodeksa i zakona. Vilhelm Vunt tabu naziva najstarijim nepisanim zakonikom čovečanstva. Opstanak tabua zasniva se na činjenici filogenetskog kontinuiteta u psihičkom životu ljudi i urođenim dispozicijama da se u određenim situacijama reaguje na određeni način.

Postojanju i održanju tabua tokom čitave civilizacije, dugujemo i opstanak čovečanstva.

Prema antičkoj mitologiji, ljudi su potomci titana koji su ubili i raskomadali *Dionisa Zagreusa*¹⁹ (grč. *zagreus* znači raskomadani). U jednom lepom fragmentu *Anaksimandra* se kaže da je jedinstvo sveta narušeno jednim pradavnim zločinom i da sve što je odatle proisteklo mora da ispašta krivicu. Kajin, koji je prema judeohrišćanskom predanju, stekao zao glas prvog ubice na svetu, nije bio samo uzrok smrti svoga brata Avelja, već i razlog moralnog pada čitavog niza od deset generacija ljudi koji su bili potomci zle Kajinove loze i zbog kojih je i započeo konflikt između čoveka i Boga.

Prema zakonu odmazde (*lex talionis*) ukorenjenom u Starom zavetu, ubistvo može biti okajano samo žrtvovanjem drugog života; samo se žrtvovanjem može naplatiti dug u krvi. "*Ako li se dogodi smrt, tada ćeš uzeti život za život, oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nogu za nogu.*" (Druga knjiga Mojsijeva 21: 23-24).

¹⁹ Dionis, polučovek, polubog, Zevsov sin začeti sa smrtnicom Semelom, dvaput rođen. Zevs ga je kao nedonesenu bebu izvadio iz utrobe majke koja je gorela u plamenu munje koju je na nju poslala ljubomorna Hera, i nosio ga na svom bedru. Zevs je krio dete od Here, ali je ona ipak poslala titane da ga ubiju, što su oni i učinili na jeziv način, raskomadavši ga i progutavši. Prema orfičkim misterijama, Atina je uspela da spase Dionisovo srce iz kojeg ga je Zevs ponovo oživeo.

Istorijski i antropološki tekstovi pamte mnoga ekscesna kršenja tabua na koje se u određenim mikrosredinama sa specifičnim subkulturalnim vrednostima i uverenjima gledalo sa odobravanjem. Ti primeri pokazuju kako ubistva iz političkih ili verskih razloga, u nekom smislu formalizovana i prenesena na kolektivni plan, mogu relativizovati tabu. Tabu ubistva može da prestane da bude univerzalna zabrana: iz nje je isključena grupa političkih ili verskih protivnika kao i onih koji se u ratovima, od kad je sveta i veka, zovu zajedničkim imenom "neprijatelj". Unutar određene subgrupe u ljudskoj zajednici može nastati jasno definisan "razlog" koji predstavlja socijalnu racionalizaciju, opravdanje i alibi za kršenje tabua iako je sasvim jasno da se to kršenje protivi esencijalnim interesima čovečanstva.

Situacioni relativizam tabua samo je jedan od mnogih indikativnih primera koji pruža osnovu za uverenje da događaji u istoriji čovečanstva i psihičkom životu ljudi, za razliku od prirode i njenih zakona, ne počivaju na opštim zakonima, pa se, shodno tome, ne mogu ni predvideti.

Istorijski i antropološki tekstovi pamte mnoga ekscesna kršenja tabua na koje se u određenim mikrosredinama sa specifičnim subkulturalnim vrednostima i uverenjima gledalo sa odobravanjem. Ubistvo iz krvne osvete u nekim

albanskim i crnogorskim plemenima i danas postoji kao običaj. Čini se da je starozavetni zakon taliona još uvek duboko ukorenjen u osećajnom životu ljudi (Kron, 2011).

Jedna jeretička muslimanska verska sekta koja je na vrhuncu svoje moći bila u 8. veku ("persijski davitelji") verovala je u ubistvo kao religioznu dužnost; njihove žrtve bile su davljene gajtanom. On su bili istorijski i bihejvioralni predhodnici Asasina, reda naručenih ubica zbog političkih ciljeva, koje je osnovao Hasan bin Saba u 11. veku. Ime im je izvedeno iz reči "hašašin", onaj ko uživa hašiš, jer se verovalo da ubijaju pod dejstvom te droge. Godine 1300. Asasini su prestali da postoje na Srednjem Istoku, barem kao politička sila. 1825. Frejzer (Frazer, 1922) je zapisao da potomci Asasina, iako više ne ubijaju, još uvek pokazuju fanatičnu odanost svome vođi.

Tagiji, indijski pandani Asasina, ubijali su, u mesecu hodočašća (najčešće novembar ili decembar), putnike po drumovima i prinosili ih kao žrtve mračnoj boginji Kali. U 19. veku kada je Sleeman istraživao Tagije, postavio je pitanje zašto Tagiji, muslimani, obožavaju i slave indusku boginju Kali. Jedan uhvaćeni Tagi je objasnio da je Kali u stvari Fatima, ubijena kćer Proroka. Muška deca kod Tagija bila su automatski inicirana i uključivana u sektu. Šliman (Sleeman; prema Wilsonu, 1990) Tagije opisuje

kao ljubazne, duboko religiozne i skrupulozne. Ubijanje je bilo samo jedan deo tagi-rituala, kao što je to kod hrišćana pričest. 1850. godine mnogi Tagiji su praktično prestali da postoje: preko četiri hiljade ih je izvedeno pred sud; neki su obešeni, drugi prognani ili osuđeni na doživotnu robiju. Asasini i Tagiji postali su tema mnogih priča i legendi, nalik na priče o Drakuli ili Džeku Trboseku. Popularnost tih priča može se objasniti elementom fascinacije koji se javlja u odnosu prema sadržajima koji simbolizuju tajne strahove i ambivalentne porive u nesvesnom delu psihe.

Ovi primeri pokazuju kako ubistva iz političkih razloga, u nekom smislu formalizovana i prenesena na kolektivni plan, mogu relativizovati tabu. Analiza relativnosti tabua, bez obzira da li se odnosi na kolektivan ili individualan plan, navodi i na razmišljanje o značaju ne samo mehanizama racionalizacije, već i mehanizama paranoidne projekcije: žrtva se doživljava kao deo ugrožavajuće stvarnosti, kao neko ko ograničava, pretili, mrzi ili vitalno ugrožava.

Ono što naručena i planirana ubistva (asasinacije) razlikuje od "običnih" jeste, kako se čini, prisustvo tog "crva uništenja", *destruda*, autonomnog nagona za razaranjem koji je energetski suprotstavljen *libidu*, nagonu stvaranja.

Na "demonskom", mračnom i nerazumljivom elementu planiranih ubistava i atentata insistirao je i Tomas De Kvinsi (Thomas de Quincey) u svom čuvenom eseju *Ubistvo kao jedan od finih zanata*²⁰. Naši istorijski doprinosi asasinacijama i ubistvima iz političkih razloga, posebno kad su u pitanju figure na državnom vrhu, nisu beznačajni. Atentat na kneza Mihajla Obrenovića 29. maja 1868. godine od strane zaverenika ostao je, kako to u istoriji često biva, *de facto* nerazjašnjen do danas, osim što znamo ko su bili neposredni izvršioci, kao i fakt da je usled svog obrazovanja i prosvetljenih ideja za napredak Srbije knez Mihajlo smetao ideološkim i političkim protivnicima, kao što je na sličan način, sto trideset pet godina kasnije, premijer moderne Srbije, dr Zoran Đinđić, smetao svojim. *Credo* unutrašnje i spoljašnje politike Kneza Mihaila je bio: "Zakon je najviša volja u Srbiji". U sledećoj istorijskoj uspomeni, zbog izuzetno surovog ubistva kralja Aleksandra Obrenovića i njegove supruge kraljice Drage Obrenović, u Majskom prevratu 1903., Srbija je u nekim inostranim diplomatskim krugovima dobila status zemlje "kraljoubice". Ubistvom poslednjeg kralja iz loze Obrenovića, ugasila se loza ove dinastije koja je, sa prekidom od 1842. do 1858. godine vladala Srbijom od 1815. godine. Sudbinu u nekoj ideji sličnu fatumu kneza Mihajla Obrenovića, koja je

²⁰ Cit. prema Wilsonu, 1990

jednovremeno bila i loša fortuna naciona, doživeo je i premijer Srbije dr Zoran Đinđić na kojeg je atentat izvršen 12. marta 2003. godine u Beogradu. Za ubistvo premijera Zorana Đinđića, na suđenju u Beogradu koje je završeno 2007. godine, osuđeno je dvanaest pripadnika Jedinice za specijalne operacije i zemunskog kriminalnog klana na čelu sa Miloradom Ulemekom Legijom, na ukupno 348 godina zatvora. Većina reakcija na presudu svodila se na to da pravda nije zadovoljena, "jer je suđeno samo izvršiocima tehničkih radova - dok su arhitekta zločina ostale u senci" (Kron, 2007)²¹. Tužilaštvo Srbije za organizovani kriminal je decembra 2010. objavilo da prikuplja podatke o događajima koji su prethodili atentatu na premijera Đinđića 2003. godine čime je praktično započet prekrivični postupak u kom se istražuje politička pozadina ubistva predsednika Vlade Srbije.

Neki od navedenih primera nasilja i ubijanja iz političkih razloga pokazuju kako se tabu ubistva drastično relativizuje pod uticajem delovanja socijalnih i političkih mehanizama u konkretnoj kulturi, subkulturi ili interesnoj grupi pod određenim uslovima (Kron, 2001; Kron, 2008a). Unutar neke subgrupe u ljudskoj zajednici može nastati jasno definisan "razlog" koji predstavlja socijalnu

²¹ http://www.bbc.co.uk/serbian/news/2007/05/070524_djindjicareax.shtml

racionalizaciju, opravdanje i alibi za kršenje tabua iako je sasvim jasno da se to kršenje protivi esencijalnim interesima čovečanstva. Civilizacija se, u nekom smislu, može shvatiti i kao sistem represije koja predstavlja barijeru koja sprečava emitovanje nagonске energije u njenim nesocijalizovanim oblicima, uključujući i proboj destruktivne agresivnosti. Kada se ta civilizacijska barijera probije, dolazi do kontaminacije, havarije ili čak raspada sistema, kada se stiče alibi za uništavanje društvenih i privatnih dobara, uključujući i ljudske živote.

Situacioni relativizam tabua samo je jedan od mnogih indikativnih primera koji pruža osnovu za uverenje da događaji u istoriji čovečanstva i psihičkom životu ljudi, za razliku od funkcionisanja prirode i njenih zakona, ne počivaju na opštim zakonima, pa se, shodno tome, ne mogu ni predvideti. Formulisanje opštih zakona u nauci o ljudskom ponašanju, akcijama i namerama, zahtevalo bi opisivanje tolikog broja opštih uslova pod kojima bi oni trebalo da važe, da bi se takvi zakoni odnosili samo na specijalne slučajeve, pa samim tim ne bi bili opšti.

Racionalizacija na socijalnom planu ima sasvim različit sadržaj od one koja se odigrava na individualnom, intrapsihičkom planu. Završićemo ovaj fragment citatom

S. Frojda, koji je o psihološkom sadržaju tabua i njegovim ambivalencijama i stranputicama, napisao najlepše stranice:

Čini mi se da je pitanje sudbine ljudskog roda da li će i u kolikoj meri kulturnom razvoju poći za rukom da savlada prepreku života u zajednici koja je nastala zbog ljudskog nagona agresije i samouništenja. U vezi s tim izgleda da današnje vreme zaslužuje najveću pažnju.

*Ljudi su sada toliko ovladali prirodnim silama da bi pomoću njih mogli sa lakoćom da se međusobno istrebe do poslednjeg. Oni to znaju. Otuda, dobrim delom, i potiču sadašnji njihov nemir, nezadovoljstvo i strahovanja. **Nadajmo se da će onaj drugi iz para "nebeskih sila", večni Eros učiniti sve da izađe kao pobednik sa svojim takođe besmrtnim protivnikom.** Ali, ko može predvideti uspeh i ishod? (Nelagodnosti u kulturi: 357).*

Pandemija nasilja i kriminala nije završena devedesetih, što se u okolnostima prolongirane krize nije ni moglo očekivati. Ono što je karakteristično za način života generacije koja je u bliskoj prošlosti ispoljila sklonost da ruši po ulicama Beograda i drugih gradova i uništava tuđu imovinu je i njihov novi način komunikacije koji uzima svoj danak, čak i u krvi (Kron, 2011). Mobilna telefonija,

internet, fejsbuk omogućuju brzu i organizovanu razmenu informacija, a oni koji bi trebalo da ih vaspitavaju, pa i kontrolišu, roditelji ili nastavnici, često nemaju ni te veštine niti tu brzinu, tako da onaj ko ume da upotrebljava ta sredstva može efikasno da kontroliše i utiče na stavove, vrednosti, čak i emocije te generacije putem organizovanja koje ne zahteva ni fizičko prisustvo, ni pripreme, niti mnogo vremena: ponekad je dovoljno samo napraviti akcioni plan i formirati fejsbuk grupu. Ta pripadnost grupama sa viškom strasti je idealno utočište za one koji su nesigurni u sebe, imaju komplekse, ne osećaju se dovoljno vredni i prihvaćeni kao oni sami, nego im je jednostavnije ako su deo neke "ekipe", odnosno grupe čiji identitet preuzimaju i poistovećuju sa sopstvenim. Adolescentnoj populaciji je na taj način lako ugraditi pogrešan sistem vrednosti budući da pripadanje takvim grupama ne zahteva nikakav napor, naročito ne intelektualni napor, a njihova socijalna dobit je osećaj grupne pripadnosti i prihvaćenosti. Pojam patriotizma u posttraumatskoj Srbiji treba da bude redefinisano. Mora se raditi s decom na promovisanju drugih vrednosti, jer njima danas nije sasvim jasno šta znače patriotizam i ljubav prema naciji. U porodici se stiče bazični sistem vrednosti i ona je protektivni faktor protiv svih negativnih oblika ponašanja i u formativnom periodu je pre svega odgovorna porodica. Sve ostalo može se smatrati

posledicama. Državna reakcija je tu vrlo komplikovana kada u porodici ne postoje osnovni zaštitni faktori koji su preventiva za takav oblik ponašanja. Državna reakcija na strašne zločine ne sme da se svede na zgražavanje, osudu i sankcije, nešto se mora raditi i na sprečavanju. Potrebno je osnovati što više savetovališta i ne okretati glavu, primećivati, prijavljivati i biti od pomoći državi da se problem nasilja redukuje i minimizuje.

Mržnja kao emocija sa izrazito negativnim predznakom uglavnom je nešto što je stvar individue, njenog trenutnog ili trajnog psihološkog stanja, aktuelne motivacije, životnih okolnosti, psiholoških nedovršenih poslova, temperamenta kao i strukture karaktera. Međutim, pod nekim specijalnim okolnostima, kad se zabrana nasilja koja je univerzalna civilizacijska zabrana jednom sruši, iracionalna mržnja koja može biti vrlo "zapaljiva" može se "omasoviti" i dalje prenositi mehanizmima socijalne infekcije. Negativna osećanja su najčešće psihološki "zarazna" i ekstremno "zapaljiva".

Adolescenti su "ranjiva" populacija na koju se lako utiče i kojom se može jednostavno manipulirati u službi nekih političkih ciljeva, kao i zamišljenih ili stvarnih interesa neke grupe koja je u poziciji moći da tu manipulaciju organizovano projektuje na ciljnu grupu. To se u istoriji

bezbroy puta ponavljalo i to, globalno posmatrano, u svim društvima i u svim civilizacijama. Kad neka politička opcija želi da prikaže kako je narod nezadovoljan, onda je najjednostavnije izvesti adolescente, praktično decu, na ulicu i dati im gotove parole, formule i matrice i prikazati to kao stav naroda prema nekom problemu. Stvar je naprosto u tome da je monstrum, godinama nežno gajen u nedrima arhitekata monstruma, postao isuviše moćan i oteo se kontroli. Ni mediji u celoj ovoj horor drami nisu nevini, jer prenose destruktivne stavove onih koji prete i ugrožavaju stabilnost funkcionisanja sistema što se onda, kao socijalna korozija, širi. Poenta je u tome da nasilje ne sme da dobija socijalnu ni medijsku afirmaciju.

Nezadovoljstvo i frustracije se kanališu na razne načine, a kada se tome doda i neki interes, zamišljen ili stvaran, volja za moć koja može biti ekstremno jaka strast po sebi, ili neka lična ili kolektivna vendeta, stvari mogu daleko otići u pravcu nasilja. Tako motivisano nasilje može da generiše novo nasilje, kako se po pravilu i dešava i što predstavlja *modus operandi* kojim se stvara začarani krug nasilja iz kojeg se jako teško izlazi. Kako je jednom davno anegdotski zapisao jedan istoričar, svet na Balkanu nije ni u čemu istrajan, pa tako nije ni u mržnji. Ponekad takmičenje nemoćnih i zavist koja uz to ide često dobija nepotreban oblik mržnje i to, sva je prilika, jeste specifikum brdovitog

Balkana. Prevencija nasilja je ozbiljno pitanje i zahteva društvenu brigu i pažnju na duži rok. Država treba da oformi ozbiljne timove eksperata koji će raditi na izradi preventivnih programa. Kaznena politika države mora da se pobrine da na ovom tlu više nikada ne nikne cveće zla.

U društvima koja su vekovima dobro organizovana, surevnjivost se kanališe na socijalno poželjan način tako što se favorizuje viteško takmičenje u plemenitim, intelektualnim ili socijalnim veštinama, po strogo definisanim pravilima i kodeksom ponašanja. Ljudski je želiti da se bude bolji, uspešniji, obrazovaniji, talentovaniji, lepši, bogatiji ili štagod da se definiše kao životna vrednost pojedinca - od nekog drugog pojedinca ili grupe. To je u redu dok se poštuje fer plej u toj široko rasprostranjenoj socijalnoj i psihološkoj "igri" koju je Erik Bern lepo opisao u svojoj knjizi *Koju igru igraš*. Dakle, ljudski je takmičiti se sa nekim i "igrati se" igara tipa čije su ruže lepše i travnjak zeleniji, krava naprednija ili sa boljim pedigreeom. Onog momenta kad prestaje fer takmičenje i kad zavist i zloba ili mržnja podignu svoju ružnu glavu, osoba može poželeti da "komšiji crkne krava". Mržnja je, u psihološkom smislu, izraz nemoći da se u životu igra fer. Ta činjenica potom otvara psihološki prostor i spremnost za malignu agresiju, nasilje i destrukciju. Zabrana činjenja zla drugima je civilizacijska zabrana kojom se vekovima štiti moralni interes čovečanstva. Biblija, na čijoj tradiciji počiva

naša civilizacija uči nas da treba da budemo *čuvari brata svojega* u svakom smislu, kao i da je i sama ideja o činjenju zla drugima greh, čak i kada nije realizovana u stvarnom svetu u obliku konkretne akcije.

Kajin je, kao što je dobro znano, stekao zao glas prvog ubice na svetu. Biblijski tekst, doslovno, glasi: "*Glas krvi brata tvojega više sa zemlje k meni*" (Knjiga postanja 4:10), iz čega bi se moglo zaključiti da Bog ne optužuje Kajina samo zbog ubistva Avelja već i njegovih potencijalnih potomaka. Zbog Kajinovog pokajanja, koje u hrišćanskom duhovnom horizontu kao čin ima istaknuto mesto (grč. Μετάνοια; *metanoia*) Gospod je obuzdao svoju srdžbu. "*Krivica je moja velika da mi se ne može oprostiti*" (op. cit., 4:13). Jedno lepo i plemenito tumačenje ovog iskaza prikazuje Kajina kao lik dostojan samilosti smatrajući za suštinu njegovog obraćanja Bogu rečenicu: "*Zar je moj greh prevelik da bi ga ti mogao podneti?*" I Bog odluči da stavi na Kajina znamenje koje će ga čuvati. U Bibliji se ne navodi koji je to znak, ali, po nekim tumačenjima, bilo je to slovo božijeg imena (na hebrejskom reč 'ot znači i znak i slovo). "*I načini Gospod znak na Kajinu da ga ne ubije ko ga udesi. I otide Kajin ispred Gospoda, i naseli se u zemlji Naidskoj na istoku prema Edemu*" (Prva knjiga Mojsijeva, 4:16).

Ova starozavetna priča obično se iznosi kao prvi primer *zle misli* koja je, kako uči rabinska literatura, važniji izvor greha nego što je to bio Adamov pad (Kron, 2000). Adamov greh, ubistvo Avelja i bračno sjedinjavanje kćeri ljudskih (potomaka zle Kajinove loze) sa palim anđelima (potomcima Adamovog trećeg i najdražeg sina Sita) učinili su da "*Gospod videći da je nevaljalstvo ljudsko veliko na zemlji, i da su sve misli srca njihova svagda samo zle, pokaja se Gospod što je stvorio čoveka na zemlji i bi mu žao u srcu*" (Knjiga postanja, 6:5,6). Ako bismo iz ove priče pokušali da izvučemo onu moralnu i psihološku poentu koja bi mogla imati implikacije važne ne samo za temu nasilja i njegovog sankcionisanja, već i za naš svakodnevni život, složili bi smo se sa Werthamom (1949) koji tvrdi da bi se savremeno značenje drevne biblijske legende moglo svesti na kratak i direktan odgovor na Kajinovo gnevno pitanje:

"Zar sam ja čuvar brata svojega?"

Taj odgovor bi glasio:

"Da".

Ovaj citat čitalac bi mogao smatrati zaključkom
nad celim ovim Epilogom.

REFERENCE

1. **Abrahamsen, D.** (1967, first edition 1960) *The Psychology of Crime*. New York: John Wiley.
2. **Alighieri, D** (1994) *La Divina Commedia (Inferno)* Roma: Garzanti
3. **BIBLIJA ili Sveto pismo staroga i novoga zaveta.** Beograd: Izdanje britanskog i inostranog biblijskog društva.
4. **Blagojević, M. ed.,** (2005) *Mapiranje mizoginije II*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
5. **Blagojević, M.** (2009) *Knowledge production at the semiperiphery – a gender perspective*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
6. **Blagojević, M. i Stevanović, Z. eds.** (2009) *Prevenција kriminala i socijalnih devijacija: od razumevanja ka delovanju*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

7. **Bulatović, A. i Korać, S.** eds. (2006) *Korupcija i razvoj moderne srpske države*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
8. **Cassel, E. & Bernstein, D. A.** (2006) *Criminal Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press
9. **Crowter – Dowey, C.** (2007) *An Introduction to Criminology and Criminal Justice*. London: Macmillan
10. **Christianson, S. A** (2007) *Offenders' Memories of Violent Crimes*. NY: Wiley
11. **Dorđević, Đ.** (2001) *Krivičnopravna zaštita kulturnih dobara*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
12. **Feldman, P.** (1997) *The psychology of crime: a social science textbook*. Cambridge: Cambridge University Press
13. **Frazer, J. G.** (1922, reprint 1994) *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion*. London: Oxford University Press
14. **Freud, S.** (1920) *Beyond the Pleasure Principle*. London: Hogarth Press, 1971.
15. **Freud, S.** (1933) "Why War?" In: *Collected Papers V*. London: Hogarth Press, 1971.

16. **Frojd, S.** (1976) *Odabrana dela*. Novi Sad: Matica Srpska.
17. **Hare, R.** (1993). *Without Conscience: The Disturbing World of the Psychopaths Among Us*. New York: The Guilford Press.
18. **Hollin, C.** (2002, first edition 1987) *Psychology and Crime: Introduction to Criminological Psychology*. New York: Routledge
19. **Hrnčić, J.** (2009) *Prestupništvo mladih: rizici, tokovi i ishodi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
20. **Ivanović, M.** (2008) *Ideologija u doba velike prekretnice*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
21. **Ivanović, M.** (2008) *Religioznost i kriminalitet*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
22. **Ivanović, M. i Grujić, P., eds.** (2004) *Epistemološki problemi u nauci*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
23. **Johnson, L. M.** (1978) Imprinting: A Variable in Script Analysis. *Transactional analysis Journal*. 8: 110-114.

24. **Joldžić, V.** (2006) *Konvencije od značaja za zaštitu životne sredine i interesa RS*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
25. **Joldžić, V.** (2007) *Ecology law: general part*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
26. **Joldžić, V.** (2007) *Ekološko pravo države u tranziciji – primer Srbije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
27. **Joldžić, V.** (2007) *Krivična, disciplinska i materijalna odgovornost za zagađivanje životne sredine, kaznena politika u oblasti zaštite u svetu i kod nas*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
28. **Joldžić, V.** (2008) *Ekološka politika – od ideje do izgradnje međunarodnog ekološkog prava*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
29. **Joldžić, V.** (2008) *Ekološko pravo Opšti i Poseban deo (primer Srbije-države u tranziciji) izmenjeno i dopunjeno izdanje*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

30. **Joldžić, V.** (2010) *Država i njeni organi od značaja za zaštitu životne sredine – političko-pravni pristup*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
31. **Jovanović, S.** (2010) *Pravna zaštita od nasilja u porodici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
32. **Jovanović, A. i Simović, R.** (1999) *Spomenica Vladana Vasiljevića: naučna, stručna i javna delatnost*. Čačak: Dom kulture
33. **Jovašević, D.** (2001) *Osnovi isključenja krivičnog dela*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
34. **Jovašević, D. i Hašimbegović, T.** (2002) *Krivičnopravna zaštita pripadnika policije*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
35. **Jovašević, D. i Hašimbegović, T.** (2002) *Zloupotreba službenog položaja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
36. **Jovašević, D. i Stevanović, Z.** (2007) *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

37. **Kappeler, V. E. & Potter, G., W.** (2005) *The Mythology of Crime and Criminal Justice*. USA: Waveland Press, Inc.
38. **Kappeler, V. E. & Potter, G., W.** (2006) *Constructing Crime: Perspectives on Making News and Social Problems*. USA: Waveland Press, Inc.
39. **Knežević, G.** (2003) *Koreni amoralnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
40. **Knežić, B.** (2001) *Obrazovanje i resocijalizacija: metode merenja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
41. **Knežić, B. i Savić, M.** (2010) *Oproštaj od života: poslednje poruke*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
42. **Komatina, S.** (2004) *Starenje stanovništva Beograda*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
43. **Kostić, M. M.** (1994) *Uspon Beograda - poslovi i dani trgovaca, privrednika i bankara u Beogradu XIX i XX veka*. Beograd: Biblioteka grada Beograda
44. **Kron, L.** (2000) *Kajinov greh: psihološka tipologija ubica*. (Drugo, dopunjeno izdanje).

Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

45. **Kron, L.** ed. (2005) *Liber Amicorum: Spomenica Konstatina Momirovića. Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*. Vol. XXIV: broj 1-2. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
46. **Kron, L.**, ed. (2007) *Kriminalitet u tranziciji: fenomenologija, prevencija i državna reakcija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
47. **Kron, L.**, ed. (2008) *Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
48. **Kron, L.** (2008a) *War and collective behavior: an essay on social and psychological reality*. Belgrade: Institute of Criminological and Sociological Research.
49. **Kron, L.** (2008b) *Rat i kolektivno ponašanje - ogled o socijalnoj i psihološkoj realnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

50. **Kron, L.** ed. (2009) *Kontrola kriminaliteta i evropski standardi: stanje u Srbiji* Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
51. **Kron, L.** (2010) Agresija, destruktivnost, nasilje: o nužnosti prevencije i adekvatne državne reakcije. U: *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija* (urednik L. Kron): 7-21. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
52. **Kron, L.** ed. (2010). *Nasilnički kriminal: etiologija, fenomenologija, prevencija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
53. **Kron, L.** (2011) Heroj i njegova senka: mit o antiheroju. U: Pavićević, O., i Simeunović-Patić, B., *O negativnog društvenom junaku*. pp 209-264. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
54. **Kron, L.** i **Nikolić, Z.** (2009) *Anatomija seksualne agresivnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
55. **Lukić, M.** i **Jovanović, S.** (2001) *Drugo je porodica – nasilje u porodici – nasilje u prisustvu vlasti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

56. **Manning, P.** (2008) *The Technology of Policing: Crime Mapping, Information Technology, and the Rationality of Crime Control: New Perspectives in Crime, Deviance, and Law*. New York: New York University Press
57. **Mcguire, J.** (2004) *Understanding Psychology and Crime: Perspectives on Theory and Action*. London: Open University Press
58. **Milivojević, S., Pickering, S. & Segrave, M.** (2009) *Sex Trafficking*, Willan Publishing
59. **Milivojević, S. & Čopić, S.** (2009) *Victims of sex trafficking: Gender, Myths, and Consequences*, in **Knepper, P** (ed) *International Handbook of Victimology*, Taylor & Francis
60. **Momirović, K.** (1995) *Merenje u psihologiji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Centar za primenjenu psihologiju
61. **Momirović, K.** (1998) *Realnost psiholoških konstrukata*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta
62. **Momirović, K.** et al. (2001) *Monografija o Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja*

(tehnički izveštaj) Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

63. **Mrvić-Petrović, N.** (2000) *Obavezno osiguranje od autoodgovornosti i naknada štete*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
64. **Nedić, S.** (2004) Zgrada Džokej kluba. *Nasleđe*. 5: 97-102
65. **Nemanjić, M.** (2010) Prilog istoriji jedne naučne discipline i profesije u: *Pravo i društvo*. Beograd: Službeni glasnik. 2: 207-216
66. **Nestorović, B.** (1974) Pregled spomenika arhitekture u Srbiji XIX veka. *Saopštenja, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture*, br. 10: 141-179
67. **Nikolić, Z.** (2006) *Prevenција kriminaliteta- metodika rada savetovališta za roditelje i decu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
68. **Nikolić, Z.** (2009) *Savremena penologija - Studija kazni i kažnjavanja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

69. **Pavićević, O. i Simeunović-Patić, B.** (2011) *O Negativnom društvenom junaku*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
70. **Pavlović, Đ, Stevanović, Z. i Jovanović, Đ.** (2000) *Fiskalni sistem i poreski tretman zavoda za izvršenje zavodskih sankcija u Republici Srbiji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
71. **Radovanović, D. ed.,** (2004) *Teški oblici kriminala*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
72. **Radovanović, D. ed.,** (2005) *Kazneno zakonodavstvo: progresivna ili regresivna rešenja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
73. **Radovanović, D. ed.,** (2006) *Novo kazneno zakonodavstvo: dileme i problemi u teoriji i praksi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
74. **Radovanović, D. ed.,** (2001) *Privredni kriminal i korupcija*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

75. **Radovanović, D. ed.**, (2002) *Delikti nasilja – krivičnopravni i kriminološki aspekt*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
76. **Radovanović, D. ed.**, (2003) *Strategija državnog reagovanja protiv kriminala*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
77. **Radulović, D.** (2006) *Psihologija kriminala- psihopatija i prestupništvo*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
78. **Sikimić, Đ.** (1965) *Fasadna skulptura u Beogradu*. Beograd: Zavod za zaštitu spomenika kulture grada
79. **Simeunović-Patić, B.** (2003) *Ubistva u Beogradu (kriminološka studija)*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
80. **Simović-Hiber, I.** (2007) *Sistem rasprava o ideji vladavine prava, osnovama krivičnog zakona, pojmu zločinačke grupe i internacionalizaciji krivičnog prava*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
81. **Skoll, G R.** (2010) *Contemporary Criminology and Criminal Justice Theory*. Hampshire: Palgrave Macmillan Ltd.

82. **Stevanović, Z.** (2008). *Otvoreni zatvori*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
83. **Stevanović, Z. i Jovašević, D.** (2008) *Amnestija i pomilovanje u krivičnom pravu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
84. **Stor, E.** (1989) *Ljudska agresivnost*. Beograd: Nolit
85. **Vasiljević, V.** (1995) *Zločin i odgovornost: ogled o međunarodnom krivičnom pravu i raspadu Jugoslavije*. Beograd: "Prometej" i Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
86. **Vasiljević, V. ed.,** (1989) *Prava čoveka i savremena kretanja u kriminalnoj politici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
87. **Vasiljević, V. ed.,** (1991) *Pravna država*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
88. **Walker, R., M & Bohm, J., T.** (2009) *Demystifying crime and criminal justice*. Roxbury Publications
89. **Webber, C.** (2009) *Psychology and Crime*. London: Sage
90. **Wertham, F.** (1949) *The Show of Violence*. New York: Doubleday & Company.

91. **Wilson, C.** (1990) *Psihologija ubistva*. Niš: Gradina.
92. **Wolfgang, M., Ferracuti, F.** (1967) *The Subculture of Violence: Towards an Integrated Theory in Criminology*. London: Social Science Paperbacks.
93. **Zvekić, U.** (2001) *Žrtve kriminala u zemljama u tranziciji*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.9:005.71(397.11)"1961/2011"

КРОН, Лепосава, 1958-

Studije kriminala u Srbiji : 1961-2011 :
pedeset godina Instituta za kriminološka i
sociološka istraživanja u Beogradu / Leposava
Kron, Zoran Stevanović. - Beograd : Institut
za kriminološka i sociološka istraživanja,
2011 (Beograd : Z. Simić). - 288 str. ; 21 cm

Тираж 1.000. - Napomene i bibliografske
reference uz tekst. - Bibliografija: str.
274-288.

ISBN 978-86-83287-50-5

1. Стевановић, Зоран, 1949- [аутор]

а) Институт за криминолошка и социолошка
истраживања (Београд) - 1961-2011

COBISS.SR-ID 181801996